

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра англійської філології

НЕОЛОГІЗМИ ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯ ТА ЇХ РОЛЬ У СУЧАСНИХ
АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ

Кваліфікаційна робота здобувача
освітнього ступеня магістр
спеціальності 014.02 Середня освіта
(мова і література (англійська))
освітньої програми Середня освіта:
мова і література (англійська)
Бочарникової Ангеліни Сергіївни

Керівник: кандидат філологічних наук,
 доцент Четверікова О. Р.

Рецензент: кандидат філологічних наук,
 доцент Савоськіна Т. О.

Робота допущена до захисту

на засіданні кафедри англійської філології

протокол № 5 від «14» жовтня 2020р.

Завідувач кафедри

[підпис] Олексінікова Т.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Робота пройшла публічний захист

на відкритому засіданні ЕК

«25» січня 2021р.

Оцінка 96 відмінно
(за стобальною шкалою) (за традиційною шкалою)

Голова ЕК

[підпис] Шевчук Д.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена аналізу ролі неологізмів ХХ–ХХІ століття у сучасних англійських текстах.

В ході дослідження було виявлено своєрідні ознаки неологізмів, проведено аналіз особливостей побудови нових слів та виявлено роль неологізмів в текстах публіцистичного та художнього стилів.

У даній роботі висвітлено проблему визначення поняття «неологізм» у зарубіжному та вітчизняному мовознавстві. Окреслено сучасні напрямки та підходи стосовно дослідження неологізмів. Виявлено причини, які призводять до виникнення неологізмів. Зазначено, що на заваді розвитку неології, як окремої філологічної дисципліни, стоїть відсутність повноцінно сформованого понятійного апарату та мінливість об'єкту дослідження.

Аналіз способів утворення неологізмів виявив, що домінуючими способами творення нових слів є словоскладання та афіксація.

Виокремивши характерні особливості використання неологізмів було виявлено особливості їх функціонування у сучасних англійських текстах, що і становило основну мету даного дослідження.

В ході проведення аналізу неологізмів у контексті публіцистичних текстів, ми прийшли до висновку, що публіцист вдається до використання неологізмів з метою здійснення експресивної функції та функції впливу.

Вивчаючи приклади неологізмів представлених в виданнях економічного спрямування, було виявлено, що ціллю їх використання є направленість на економію часу, створення особливого інформаційного простору з наданням йому рис елітаризації, яка зводиться до відмежування постійних читачів від випадкових.

Виявивши неологізми притаманні політичним виданням, ми зробили висновок, що вдаючись до їх використання автор має на меті надати коротку та влучну характеристику певному політичному явищу чи процесу, зменшити або збільшити рівень його суспільної значущості, здійснити

пропагування ідей та суджень необхідних автору, політичній партії або державі.

Дослідження художнього стилю виявило наявність особливого пласту неологізмів – okazіоналізмів, які представляють собою результат творчої майстерності автора. В процесі аналізу okazіоналізмів ми виявили, що стосовно них використовується значна кількість найменувань, які створюються в залежності від ознаки покладеної в основу їх формування.

Виокремлення основних типів okazіоналізмів значно полегшило процес ідентифікації та аналізу виявлених неологізмів в художніх текстах представлених жанром фентезі. Обрання нами жанру фентезі, як предмету дослідження, викликано домінуючою роллю авторських неологізмів у цьому жанрі, на відміно від інших. Тому, нам вдалося окреслити коло причин, які стимулюють автора звернутися до словотворення. Так, ми відзначили: прагнення до реалізації творчого задуму автора, який виходить за межі існуючого словникового складу мови та мовних норм, направленість на надання вигаданому світу вірогідності, бажання акцентувати увагу на особистих якостях героя чи характерних рисах предметів.

Результатом проведеного дослідження стало розроблення прикладу плану-конспекту уроку з англійської мови для учнів 11 класу з метою ознайомлення їх з особливостями неологізмів в контексті теми «Україна та міжнародні організації». Відзначено, що впровадження даного лексичного пласту у навчальну програму спроможне підвищити мотивацію вивчення англійської мови учнями, тому що така лексика є провідною складовою мовлення сучасного покоління.

Таким чином, проведене дослідження дає можливість стверджувати, що неологізми відіграють значну роль у сучасних англійськомовних текстах. Їх вивчення дозволяє розширити словниковий запас, зрозуміти особливості їх функціонування в залежності від контексту й збагатитися знаннями про англійську мову та культуру, що стане запорукою формування полікультурної особистості.

SUMMARY

The qualification work is devoted to the analysis of the role of neologisms of the XX–XXI century in modern English texts.

In the course of the research the characteristic features of neologisms were observed, an analysis of the peculiarities of the construction of new words was carried out, the role of neologisms in the texts of publicistic and artistic styles was revealed.

The paper describes the process the problem of defining the notion of “neologism” in foreign and domestic linguistics. Modern directions and approaches to the study of neologisms are outlined. The causes that lead to the appearance of neologisms are identified. It is claimed that the development of neology as a separate philological discipline is hindered by the lack of a fully formed conceptual apparatus and the variability of the object of research.

The analysis of the formation of neologisms indicates that the dominant ways of creating new words are word formation and affixation.

The characteristic features of the usage of neologisms, the peculiarities of their functioning in modern English texts are revealed, which is the main purpose of this study.

The analysis of neologisms in the context of publicistic texts indicates that the publicist uses neologisms in order to perform the expressive function and the function of influence.

Exploring the examples of neologisms represented in the economic publications, we have noticed the purpose of their use which includes: saving time, creating a special information space with the features of elitism, which is to distinguish regular readers from random.

The analysis of neologisms represented in the political publications we have indicated that the author who uses them aims to give a brief and accurate description of a particular political phenomenon or process, reduce or increase its

social importance, to promote ideas and judgments necessary for the author, the political party or the country.

The study of artistic style was revealed the presence of a special layer of neologisms – occasionalisms, which are the result of the author's creative mastery. In the process of analysis of occasionalisms, we have noticed that a significant number of names are used in relation to them, which are formed depending on the feature that underlies their formation.

The selection of the main types of occasionalisms has facilitated the process of identification and analysis of identified neologisms in literary texts represented by the fantasy genre. The choice of the fantasy genre as a subject of research is caused by the dominant role of author's neologisms in this genre, in contrast to others. Therefore, it is possible to outline the reasons that stimulate the author to utilize word formation. Thus, we have noted: the desire to implement the creative idea of the author, which goes beyond the existing vocabulary of language and language norms, concentration on giving the fictional world of credibility, the desire to focus on the personal qualities of the hero or characteristics of objects.

The result of the study is the development of an example of an English lesson plan for 11-th grade students in order to acquaint them with the features of neologisms in the context of theme “Ukraine and international organizations”. It is noted that the introduction of this lexical layer in the syllabus can increase the motivation of students to learn English, because such vocabulary is a leading component of speech of the modern generation.

Thus, the study makes it possible to argue that neologisms have a significant role in modern English texts. Their investigation enables to enlarge vocabulary, to understand the peculiarity of their functioning depending on the context and enrich knowledge about the English language and culture, which will ensure the formation of a multicultural personality.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ I. НЕОЛОГІЗМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	13
1.1. Проблема визначення поняття «неологізм» та сучасні напрямки дослідження	13
1.2. Причини виникнення неологізмів.....	24
1.3. Основні принципи класифікації неологізмів та їх способів творення.....	28
РОЗДІЛ II. НЕОЛОГІЗМИ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ ТА ЇХ РОЛЬ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ.....	41
2.1. Публіцистичний стиль як сфера активного прояву неологізмів.....	41
2.2. Авторські неологізми як складова художніх текстів (на прикладі жанру фентезі).....	59
РОЗДІЛ III. СПЕЦИФІКА ВВЕДЕННЯ НОВОЇ ЛЕКСИКИ В КОНТЕКСТІ УРОКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	91
3.1. Англomовна лексична компетенція як центральний аспект вивчення мови.....	91
3.2. Методичне реалізування англomовної лексичної компетенції в старших класах.....	101
3.3. Вивчення неологізмів в межах програмового матеріалу старшої школи (на прикладі уроку в 11 класі «Україна та міжнародні організації»).....	108
ВИСНОВКИ.....	119
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	126
ДОДАТКИ.....	137

ВСТУП

Мова як будь-який живий організм підлягає постійному еволюціонуванню, збільшуючи кількість різноманітних мовних засобів. Як відомо, найбільш рухомим компонентом мови виступає лексична система, яка віддзеркалює будь-які суспільні зміни та сучасні тенденції в різних галузях. Часом процес оновлення лексики може відбуватися більш активно та бурхливо. Таким періодом в історії розвитку лексики стала друга половина ХХ століття, коли в Європі відбулися радикальні зміни, що стосувалися політики, економіки, науки та техніки. Зазначені трансформації позначилися на зростанні кількості неологізмів у словниковому складі англійської мови [13, с. 170].

В свою чергу, ХХІ століття відзначається стрімким розвитком технологій та їх глобальним розповсюдженням, що провокує зникнення інформаційних меж між країнами й вільний обмін неологізмами між носіями різних мов [13, с. 170].

Поява нових слів спровокувала виокремлення в мовознавстві нового розділу – неології, яка вивчає виникнення, способи утворення та вживання неологізмів. Даний розділ розвивається так само стрімко, як і об'єкт його вивчення – неологізми. Якщо, в кінці ХХ ст. дослідники оцінювали кількість нових слів англійської мови в межах 12000 за рік [78, с. 255], то в 2002 році було виявлено, що дана цифра збільшилася до 10000 нових слів та словоформ на день [100, с. 148]. Кількість неологізмів, які виникають в наш час не піддається підрахунку, проте лексикографи намагаються фіксувати нові лексичні одиниці, які відображають картину сучасних тенденцій розвитку мови та суспільства, яке здійснює комунікацію цією мовою.

Вивченню та аналізу неологізмів присвячено велику кількість праць та досліджень, які розглядають різні сторони та аспекти нових слів. Специфічною особливістю неологізмів стає той факт, що його дослідження є

невичерпним, що дозволяє наявним працям залишатися актуальними та доповнюватися аналізами даної лексичної одиниці.

Актуальність даної роботи визначається тим, що незважаючи на наявність великої кількості праць присвячених дослідженням неологізмів, наразі не існує єдиного визначення даного лексичного явища, відсутня стійка класифікація неологізмів та способів їх творення. До того ж, більшість мовознавців розглядають неологізми як окрему лексичну одиницю не враховуючи притаманних їй особливостей в контексті сучасних англомовних текстів. Отже, існує нагальна потреба у систематизації наявного матеріалу щодо дослідження неологізмів та особливостей їх функціонування в межах окремих текстів.

Мета дослідження полягає в дослідженні ролі неологізмів XX–XXI століття у сучасних англомовних текстах.

Для реалізації зазначеної мети необхідно вирішити **наступні завдання**:

1. Виявити проблеми визначення поняття «неологізм» та навести наявні визначення.
2. Визначити сучасні напрямки дослідження неологізмів.
3. Розглянути причини виникнення неологізмів.
4. Виокремити принципи класифікації неологізмів та способи їх творення.
5. Виявити роль неологізмів у сучасних англомовних текстах публіцистичного стилю на прикладі видань політичного та економічного спрямування.
6. Визначити роль оказіоналізмів, як різновиду неологізмів, в художньому стилі, на прикладі жанру фентезі.
7. Виявити специфіку введення нової лексики на уроках англійської мови в старших класах.
8. Розробити приклад плану-конспекту уроку з англійської мови щодо вивчення неологізмів в 11 класі.

Об'єктом дослідження є неологізми XX–XXI століття.

Предметом дослідження виступає реалізація неологізмів в сучасних англійських текстах публіцистичного та художнього стилів.

Методологія дослідження. Методологічною основою даної роботи виступили такі методи:

- *описовий метод*, який передбачає опис сутності досліджуваного поняття з опорою на прийоми узагальнення, інтерпретації та класифікації досліджуваного об'єкту;
- *лінгвістичний аналіз*, з метою ознайомлення та вивчення стану проблем, які стосуються теми дослідження;
- *аналіз словникових дефініцій* для пояснення необхідних термінів та понять;
- *метод контекстуального аналізу* для аналізу вибраних прикладів використання досліджуваного об'єкту;
- *словотвірний аналіз* для виявлення механізму творення означених прикладів досліджуваного явища;
- *метод етимологічного аналізу*, з метою виявлення походження одиниць, які підлягають аналізу.

Джерельною базою дослідження слугували праці І. В. Арнольд, В.С. Віноградова, В. Г. Гака, І. Р. Гальперіна, Д. Генберга, Ю. А. Зацного, О. О. Селіванової, І. Плага, Т. В. Попової, С. Ю. Ніколаєвої; інтернет-видання англійської газети «The Guardian» та фінансово-економічного журналу «Forbes» останніх двох десятиліть XXI століття; англійські тексти серії романів Дж. К. Ролінг про Гаррі Поттера: «Harry Potter and the Philosopher's Stone», «Harry Potter and the Chamber of Secrets», «Harry Potter and the Prisoner of Azkaban», «Harry Potter and the Goblet of Fire», «Harry Potter and the Half-Blood Prince» та англійський текст роману Дж. Р. Р. Мартіна «A game of thrones».

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у тому, що наявний матеріал може бути використаний викладачем або здобувачами вищої освіти філологічних спеціальностей в процесі вивчення та підготовки

практичних занять з курсів «Лексикологія англійської мови» та «Стилістика англійської мови». Певні положення дослідження, проведеного в рамках кваліфікаційної роботи, можуть бути вжиті в процесі написання дипломних робіт здобувачами вищої освіти філологічного спрямування. Розроблений алгоритм введення неологізмів на уроках англійської мови в старших класах може бути використаний вчителем в процесі підготовки планів-конспектів уроків, метою яких є ознайомлення учнів з особливостями неологізмів.

Апробація результатів дослідження здійснена на V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук» (Ізмаїл, 14 листопада 2019 р.); X Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями європейського наукового простору: пошук студента» (Ізмаїл, 15 травня 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку» (Одеса, 22–23 травня 2020 р.); VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук» (Ізмаїл, 18 листопада 2020 р.).

Структура роботи. Відповідно до поставленої мети й завдань дослідження наукова робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та літератури, який складається зі 116 найменувань, та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 139 с.

У **першому розділі** «Неологізми як джерело поповнення словникового складу англійської мови» викладено теоретичні положення щодо проблеми ідентифікації поняття «неологізму», виявлено особливості формування та класифікації означеної лексичної одиниці.

У **другому розділі** «Неологізми XX–XXI та їх роль у сучасних англомовних текстах» окреслено роль неологізмів в сучасних текстах

публіцистичного та художнього стилів й проаналізовано приклади неологізмів притаманних кожному зі стилів.

У **третьому** розділі «Специфіка введення нової лексики в контексті уроків з англійської мови в старшій школі» описано особливості формування лексичної компетенції учнів старших класів в закладах середньої освіти та запропоновано приклад плану-конспекту уроку для 11-го класу з вивчення неологізмів в межах теми «Україна та міжнародні організації».

У **загальних висновках** надано теоретичні та практичні результати здійсненого дослідження, окреслено перспективи подальшого наукового пошуку у галузі аналізу неологізмів в контексті сучасних англомовних текстів.

Додатки представляють собою діаграми, в яких відображено результати проведених нами досліджень в межах теми нашої кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ І. НЕОЛОГІЗМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Проблема визначення поняття «неологізм» та сучасні напрямки дослідження

Слово «неологізм» з'явилося в 1735 році у французькій мові («néologisme»), а в 1772 році було запозичене англійською мовою, для позначення процесу використання чи звички вживання нових слів, мовних інновацій та виразів [17, с. 44]. З цього моменту, поняття «неологізм» використовується лінгвістами для позначення нових слів. Проте, варто відзначити, що воно відображає не лише новизну внутрішньої форми та етимологічне значення, але й нове значення, тобто лексико-семантичний варіант слова чи семолексему. Саме тому, чіткого визначення того, що мається на увазі під поняття «неологізм» досі не існує.

Відомий російський лінгвіст В. Г. Гак під неологізмом розумів слова, які з'являються в мові за рахунок її власних ресурсів, до яких відноситься утворення нових слів, надання нового значення вже існуючим словам та словосполученням [21, с. 220–221].

В. С. Віноградов, в свою чергу, визначав неологізми як нові слова чи значення, що закріплюються в мові й номінують нові предмети думки [16, с. 121].

І. В. Арнольд до неологізмів відносить, по-перше, будь-яке нове слово чи стійкий вираз, який створений за відповідними продуктивними мовними моделями певної мови. По-друге, слово зі зміненним значенням вже існуючих лексем. Також лінгвіст прираховує до неологізмів слово, запозичене з іншої мови й яке, сприймається носіями певної мови як нове [3, с. 232].

Є. В. Розен в книзі «Німецька лексика: історія та сучасність» під поняттям «неологізм» розглядає нові словникові одиниці, які інтенсивно використовуються в проголошених чи записаних текстах протягом довгого часу. Такі лексичні одиниці не потребують постійного утворення задля

задоволення негайної комунікативної потреби, а відтворюються в вже сформованому вигляді з мовної пам'яті людини [56, с. 56].

За словником-довідником лінгвістичних термінів за редакцією М. А. Теленкової та Д. Е. Розенталя, неологізм визначається як слово чи мовний зворот, який виникає задля позначення нового поняття чи предмету [20, с. 20].

К. Ф. Заболотний висловлює думку, що під неологізмами варто розуміти нове слово чи стійке поєднання слів, які відповідають вимогам спілкування, є новими за значеннями та формами. Проте він відзначає, що вони можуть бути утворені за словотвірними моделями певної мови чи запозичені з іншої, змушуючи мовців сприймати їх як нове слово протягом довгого періоду [30, с. 4].

Н. І. Фельдман використовує поняття «неологізм» до більш широкого спектру слів, які є новими для певної епохи в розвитку мови. На противагу йому, лінгвіст А. Г. Ликов під неологізмами розуміє нові слова мови, які знаходяться на початковій стадії свого мовно-історичного життя [20, с. 20].

Згідно трактування Н. А. Князева під неологізмом варто визначати лексичну одиницю, яка характеризується новизною, але створена за існуючими мовними словотвірними моделями. Така одиниця виникла і стала складовою мови в зв'язку із суспільними потребами та за ініціативою покоління, яке потребувало її створення, але вона може вийти з ужитку, якщо соціальні умови зазнають змін [20, с. 21].

Український лінгвіст О. О. Селіванова, в свою чергу, зазначає, що неологізми представляють собою слова чи сполуки слів, використанні мовою в певний момент для позначення нового або вже наявного поняття в оновленому значенні, що усвідомлюються як такі носіями мови [57, с. 417].

Інший український лінгвіст Ю. А. Зацний, акцентує увагу на тому, що визначення неологізмів як слів або зворотів, що створені для позначення нового, раніше, невідомого поняття, не можна вважати вичерпним, оскільки таке визначення включає далеко не всі різновиди інновацій [31, с. 125].

Не меншої уваги заслуговує погляд Є. Я. Городецької, яка пропонує в якості основного параметру для визначення неологізму брати категорію часу. Мається на увазі, що під неологізмами треба розглядати слова, які існують в мові пізніше того періоду, який взято за вихідний. Адже, поняття «неологізм» дуже мінливе за часом і простором, й, до того ж, досить відносно, оскільки слово вважається неологізмом поки в ньому відчувається новизна [24, с. 55].

Отже, згідно з наведених визначень неологізму можна виділити такі критерії щодо його характеристики:

1. позначення нової реалії, яка досі не існувала;
2. наявність смислової новизни;
3. синонімічність по відношенню до існуючого слова в мові;
4. наявність яскраво вираженого конотативного відтінку;
5. відсутність зазначення слова в словнику;
6. існування в певний часовий момент в відповідному мовному просторі.

Вивчення неологізмів спровокувало виникнення лінгвістичних теорій, які мають на меті розкрити зміст явища неологізмі. Т. В. Попова провівши певні дослідження виокремлює наступні теорії [55, с. 4]:

1. стилістична теорія;
2. психолінгвістична теорія;
3. лексикографічна теорія;
4. денотативна теорія;
5. структурна теорія;
6. конкретно-історична теорія.

Стилістична теорія була висунута в зв'язку з тим, що процес віднесення слів до неологізмів підкреслює їх особливі стилістичні якості, які пов'язані зі сприйняттям слів мовцями як незвичних. Згідно цієї теорії, неологізмами вважаються стилістично марковані слова, значення слів чи фразеологізмів, використання яких супроводжується відчуттям новизни,

незвичності, маловідомості чи невідомості в широкому використанні. Таке визначення неологізмів надано в «Новому енциклопедичному словнику» (2000) та в «Найновішому словнику іноземних слів та виразів» (2001). Проте, не доцільно в якості єдиного критерію визначення неологізмів спиратися виключно на відчуття новизни. Оскільки воно виникає під час сприйняття будь-якої мовної одиниці через що, несе в собі суб'єктивний характер. Виникнення та втрата відчуття новизни, під час сприйняття слів, визначається рівнем освіченості людини, її смаком, мовним передбаченням тощо. В зв'язку з цим об'єктивним показником неологічності мовної одиниці визначається «колективне визнання» новизни вченими, філологами, освіченою частиною суспільства [55, с. 4–7].

Психолінгвістична теорія, розроблена в працях С. І. Тогоєвої, визначає неологізми як мовну одиницю, яка раніше не зустрічалася в індивідуальному мовленнєвому досвіді носія мови. Таким чином, увага акцентується на суб'єктивній, індивідуальній новизні неологізмів. Значним недоліком цієї теорії є те, що носії мови можуть сприймати як нові, не лише ті слова, які нещодавно утворилися, але й будь-які невідомі їм лексичні одиниці, наприклад, історизми чи архаїзми [55, с. 8].

Відносно позитивістським направленням характеризується лексикографічна теорія, за якою під неологізмами варто розуміти слова, які незафіксовані в словниках. Саме цієї концепції дотримувався К. Барнхарт укладаючи словник англійських неологізмів. Французькі лексикографи також в своїй праці використовують даний підхід, але вони намагаються скорегувати таке визначення нових слів й до складу словників вносять семантичні неологізми – зафіксовані словниками старі слова, значення яких змінилося.

На противагу цій теорії висувуються наступні аргументи. По-перше, таке розуміння неологізмів стосується лише тих мов, які мають письмове вираження. Мови ж, які характеризуються наявністю лише усної форми, не здатні розглядати неологізми керуючись лексикографічною теорією. Окрім

того, такі мови можуть не мати в своєму складі неологізмів, проте виявлення їх відсутності також вимагає розробки критерій за якими мають визначати належність слова до неологізму. Таким чином, принципи за якими варто визначати неологізми за цією теорією незрозумілі й вимагають модернізації.

По-друге, фіксація слів в словниках знаходиться в залежності від лексикографічної ситуації в країні та кількості словників, їх способів творення та типу, адже вони втілюють в собі характеристику кожної конкретної мови. Якщо лексикографічний опис мови лише починається, то важко відмежувати нові слова від вже давно існуючих. Окрім того, певні давно існуючі слова можуть бути пропущені лексикографами випадково чи свідомо, оскільки вони не відповідають принципам відбору матеріалу до словника, які встановлені автором-укладачем.

Отже, наявність чи відсутність слова в словниках можна використовувати як один з методів виявлення неологізмів, але не як їх основну, істотну ознаку [55, с. 8–9].

У «Словнику лінгвістичних термінів» О. С. Ахманової та «Словнику лінгвістичних термінів» Д. Е. Розенталя представлена одна з найпоширеніших теорій неологізмів – денотативна. Згідно якої, неологізм у словнику представляє собою слово, яке позначає нове явище, реалію чи поняття. Проте дана теорія містить в собі недолік, оскільки не враховано мовні причин виникнення неологізмів, такі як: бажання носія мови додати експресивності мовленню, звернення до економної номінації тощо. Також вона не відзначає той факт, що неологізми здатні позначати різні, з погляду новизни, явища та поняття [55, с. 9].

Згідно структурної теорії до неологізмів можуть належати тільки нові за структурою та формою слова й, зазвичай, вони представляють собою абсолютно унікальні звукові сполуки, які сприймаються як неподільні, непохідні, невмотивовані лексичні одиниці.

Прихильники цієї максимально вузької точки зору на неологізми не відносять до нової лексики звичайні похідні слова, оскільки вони побудовані

за відомими морфемами, зрозумілими носіям мови й можуть бути створенні в будь-який момент, коли виникає в них потреба [55, с. 10].

Конкретно-історична теорія була висунута в працях Н. З. Котелової, згідно з якою ознаки «нового» та «новизни», які лежать в основі більшої частини визначення поняття «неологізм», мають бути конкретизовані з врахуванням часу та мовного простору. Такий підхід дозволить надати більш коректне уявлення щодо сутності неологізму. Н. З. Котелова зазначає, що поняття «неологізму» історичне та відносне, тому воно потребує конкретизаторів. Так, першим та основним конкретизатором стає категорія «часу». За даною категорією, до неологізмів повинні відноситися слова, які існують в певний період мови й не існували в попередній. Тому, цілком можливе, визначення та дослідження неологізмів будь-якого часового проміжку: ХІХ ст., ХХ ст., 60-ті ХХ ст. та інше.

Другий конкретизатор виокремлюється за параметром «мовний простір», тобто за сферами та жанрами використання мови. При цьому можуть використовуватися наступні показники новизни слова:

- нове для багатьох (всіх, деяких) мов;
- нове для національної мови, яка аналізується;
- нове для літературної мови;
- нове для конкретної підмови (жаргону, діалекту тощо);
- нове для мови чи мовлення.

Третій конкретизатор, який визначає Н. З. Котелова, включає в себе тип новизни мовної одиниці. Він є більш вагомим для визначення типу неологізму, аніж для його сутності. Так, слово чи фразеологізм можуть мати нове значення (семантичний неологізм), нову форму (бути синонімом до вже існуючого слова) або й першим, й другим одночасно (власне неологізм) [55, с. 11–12].

Таким чином, під неологізмами ми маємо можливість визначити слова, значення слів та ідіом, які існують в конкретній мові, підмові та мовній

сфері, й які не існували в попередній період в тій ж мові, підмові та мовній сфері.

Існування зазначених вище трактувань та підходів до визначення основної одиниці неології – неологізму, зумовлює різні напрямки вивчення цього явища, такі як: структурно-семантичний, соціолінгвістичний, когнітивний, психолінгвістичний та динамічний напрямки.

Структурно-семантичний напрямок є провідним в дослідженнях неологізмів як в вітчизняній, так і в зарубіжній лінгвістиках. Головна ціль таких досліджень полягає в:

- описі нових фактів мови та мовлення;
- структурно-семантичній характеристиці неологізмів;
- визначенні способів утворення та особливостей використання неологізмів;
- класифікації новоутворень;
- визначені місця неологізмів в системі сучасної мови та впливу, який вони здійснюють на мову [55, с. 13].

В останні десятиліття в неології активізувався соціолінгвістичний напрямок. Це пов'язано з тим, що «неологічний бум» в багатьох європейських мовах супроводжується активізацією використання іноземних слів та інтенсифікацією запозичень, жаргонізацією та вульгаризацією мови. Відзначається значний вплив просторіччя, спеціальних підмов, особливо жаргонів та термінологічних систем (комп'ютерної, економічної, політичної та іншої термінології) на сучасну літературну мову.

Соціолінгвістичний напрямок в лінгвістиці близький до традиційного структурно-семантичного. В той же час, в останні роки, була чітко усвідомлена недостатність дослідження нового слова в рамках аналізу абстрактної лексико-семантичної системи мови, фактично повне «виключення» людського фактору (носія мови) з проблем неології.

Загалом, антропоцентризм сучасної лінгвістики, зумовлений розумінням того, що мова, як людське встановлення, не може бути зрозуміла

та пояснена поза зв'язком з її творцем та користувачем. Це призвело до появи праць з неології, здійснених в межах комунікативної лінгвістики, когнітивної спрямованості та психології сприйняття [25].

Когнітивний напрямок в неології знаходиться на щаблі становлення та формування. Лінгвісти, які працюють в цій області, вважають, що за допомогою мови людина зашифрує, накопичує, зберігає, передає та дешифрує різноманітні знання. Тому «когнітивісти» намагаються проаналізувати структури знань, які ховаються за неологізмами та їх вплив на мовну та концептуальну картину світу сучасного носія мови. Особливо активно розроблюється проблема вияву нового знання, яке характерне для неологізмів та специфічності прихованої за ним інформації. Дослідження в цій області досить поодинокі та, часто, взаємодіють з психолінгвістичними розвідками [2, с. 7].

Психолінгвістичний напрямок в неології сформувався на противагу багаточисленним лінгвістичним роботам, які аналізують неологізми в статичному структурно-семантичному аспекті. Так, психолінгвістична теорія неології намагається представити неологізм як динамічне (процесуальне) явище, яке пов'язане з мисленням та когнітивною діяльністю окремого носія мови.

В праці С. І. Тогоєвої здійснена спроба розробити та концептуально оформити психолінгвістичну теорію неології. В якості початкового пункту цієї теорії виступає нове слово як одиниця індивідуального лексикону, а базовим – психолінгвістична концепція слова, інтегрована в більш загальну теорію мовленнєвої та розумової діяльності людини. Слово, при цьому, виявляється засобом доступу до єдиної перцептивно-когнітивної інформаційної бази людини, яка формується згідно з законами психічної діяльності, але під контролем розроблених соціумом систем норм та оцінок. В той час як індивідуальний словниковий запас уособлює в собі самоорганізуючу та функціональну динамічну систему [61, с. 73].

Головним питанням неології в психолінгвістичному аспекті є розкриття взаємопов'язаних особливостей нового слова, як одиниці індивідуального словникового запасу, в процесі функціонування цього слова в комунікативній діяльності. В реальній комунікації людина користується словом як продуктом мовлення, що забезпечується статичністю звукової чи буквеної форми слова, й як процесом, оскільки в слові відображається динаміка суб'єктивно пережитої картини світу. Тобто значення слова нескінченно варіюється під час кожного індивідуального вживання слова. Так, відчуття новизни одиниці номінації виникає в індивіда на тлі всього комплексу пережитих їм вражень, як минулих так і теперішніх, взаємопов'язаних з усім досвідом мовленнєвої, розумової та іншої діяльностей.

Під час психолінгвістичного дослідження неологізмів особливе значення набуває аналіз первинних текстів, які представляють собою записане живе усне непередумане й наперед непродумане мовлення людини, яке вона породжує в момент виникнення та формування нових думок. Саме це безпосереднє, літературно невідредаговане, плутане живе мовлення найбільш природне, хоча і не повністю, але відображає мислення як реальний психічний процес індивіда [61, с. 87].

Когнітивні та психолінгвістичні дослідження неологізмів характеризуються динамічним підходом до проблем неології, формуючи особливий динамічний аспект її дослідження.

Перші процесуально-динамічні спроби опису неологізмів були зроблені в традиційних дослідженнях, виконаних в межах структурно-семантичного напрямку. Але в цих дослідженнях процесуальність та динаміка осмислювалася в рамках підходу до слова як до одиниці мовної системи.

Український лінгвіст Л. О. Кудрявцева розглядає здатність до змін як основну ознаку мовної структури й обґрунтовує необхідність розгляду динамізму в аспекті структурних змін мовної системи, які, перш за все, на думку філолога, й зумовлюють джерела та механізми мовної мінливості та

мовного розвитку. Представлення лексики як особливої системи має бути доповнене правилами та моделями, згідно яких утворюються її одиниці. Адже саме динамічна модель дозволяє продемонструвати систему мови як цілісну єдність стійкого та рухомого, стабільного й мінливого [43, с. 3–4].

Проте, при такому підході нове слово розглядається, як вважає С. І. Тогоєва, в межах традиційної парадигми й при цьому ігнорується основне джерело мовленнєвої діяльності, в ході якої виникають неологізми, тобто людина як носій мови [61, с. 87]. Тому дослідниця, разом з іншими лінгвістами, пропонує вивчати неологізми згідно трьох аспектів: статичного, кінематичного та динамічного.

Статичний аспект передбачає відображення одномоментного стану мови, яке втілюється в одиницях мови та їхніх зв'язках, відносинах, моделях творення, які присутні в певний фіксований момент часу.

Кінематичний аспект уособлює тимчасове розгорнення, наступність різномоментних структур, яке демонструє зміну та формування зв'язків чи відношень в межах одного виду, рівня, сфери, а також виявляє області активізації системи та її згасання.

Динамічний аспект передбачає аналіз причино-наслідкових зв'язків, відносин та причин активності певних ділянок мовної системи в заданий хронологічний момент.

Така багатоаспектність дослідження неологізмів в сучасному мовознавстві забезпечує їх повний та глибокий аналіз, який допомагає глибше зрозуміти природу даного лінгвістичного явища.

Загалом, аналіз наукових праць щодо дослідження неологізмів дає можливість стверджувати, що сьогодні, зроблено вже багато задля формування та поглиблення загальних концепцій неології, як розділу мовознавства, проте ціла ланка запитань ще не має одностайних відповідей. Насамперед це стосується відсутності чіткого визначення статусу неологізмів та чинників, що провокують їх виникнення. Також на разі не має

повноцінного визначення функцій неологізмів у мові та мовленні індивідів, та їх ролі в успішному спілкуванні тощо.

Стрімкий розвитком різноманітних галузей суспільного життя провокують здійснювати наукові пошуки не лише на ниві окреслених проблем неології, а й мають досліджувати неологізми в кожній окремій сфері. Так, сьогодення вимагає вивчення кібернеологізмів, які проявляються в межах кібернетики, яка вивчає керування складними динамічними системами, збором інформації, її переробкою та передачею в інші сфери. Вивчення такого різновиди неологізмів виявляється необхідним, оскільки вплив кібернеологізмів стає дедалі помітнішим на мовну картину світу та словниковий склад мовців [73, с. 201].

Виходячи з того, наскільки популярною стає сфера анімації, актуальним стає дослідження неологізмів, які утворюються на її ниві, а також пошук оптимальних способів перекладу даних лексичних одиниць на українську мову [11, с. 87].

Таким чином, ми бачимо, що неологізми вимагають значної уваги з боку лінгвістів, оскільки вони виступають не лише мовним явищем, а й суспільним, адже представляють собою відбиток людської діяльності та думки.

1.2. Причини виникнення неологізмів

Сучасна лінгвістика займається не лише проблемою визначення поняття «неологізм» та розробкою нових шляхів дослідження зазначеної одиниці, а й намагається виявити причини виникнення та поширення новоутворень в мові. Підтвердженням цього можуть слугувати багаточисленні науково-лінгвістичні праці, посібники та підручники присвячені мінливості словникового складу англійської мови.

Безумовно, основною причиною виникнення неологізмів є безперервний процес розвитку суспільства, як наслідок – нові явища та предмети в будь-якій прогресуючій області людської діяльності (культура, наука, техніка), що потребують назви.

Дослідження причин появи нових слів в англійській мові дозволило мовознавцям умовно поділити їх на дві групи: екстралінгвістичні та інтралінгвістичні [23].

Екстралінгвістичні причини формування неологізмів в мові стали об'єктом досліджень багатьох лінгвістів (Ю. С. Сорокін, Н. З. Котелова, А. О. Брагіна, В. І. Заботкіна, В. В. Лопатин, І. Ф. Протченко, Е. В. Розен, Т. Р. Кияк, Ю. А. Зацний, D. Herberg, S. Heusinger, T. Schippan та інші), але проблема їх системного розгляду та аналізу в межах досліджуваної лексики сучасної англійської мови залишається відкритою.

В широкому розумінні, фактори даної групи представляють собою відображення зовнішнього світу, тобто: стан суспільства, рівень суспільної свідомості та життя, соціально-економічні умови, технічний прогрес, а також тип суспільства. Інакше, їх називають соціально-ситуативними причинами виникнення нових слів. Так, в епоху інформаційного суспільства та науково-технічної революції процес формування неологізмів пришвидшується в зв'язку із необхідністю переробки, зберігання та передачі величезних обсягів інформації щодо нових реалій.

Одним з екстралінгвістичних факторів виступає «утилітарність найменування», тобто прагнення до дедукції відносно понять (конкретизації та стислості), або ж, навпаки, індукції – узагальнення нових явищ.

Другим фактором варто вважати вплив моди, культури на мовну складову. Мається на увазі схильність суспільства до віянь моди, тенденцій сучасного суспільного життя, що завжди приносить з собою щось нове. Результатом цього стає закріплення нових тенденцій не лише в зовнішньому вигляді послідовників моди та їхньому способі життя, але і в їх словниковому запасі, який вони ретельно поповнюють актуальними виразами з метою привернення уваги до себе [23].

Значний внесок в творення неологізмів зробив і процес глобалізації, в наслідок якого всі нації, народи та мови змішалися й опинилися під впливом політичних, культурних та географічних особливостей один одного.

На противагу екстралінгвістичним факторам, які впливають на формування неологізмів ззовні, інтралінгвістичні стимулюють їх виникнення зсередини. Ці причини відображають здатність мови до оновлення за рахунок включення нових слів до своєї лексичної бази.

Варто відзначити, що внутрішні фактори залежать від зовнішніх, оскільки останні активізують мовну систему, створюючи все більше нових феноменів та предметів. Проте між ними існує яскраво виражена відмінність – ступінь прояву. Інакше кажучи, глобальні процеси, які визначають розвиток суспільства, відносяться до першої групи факторів й вони характеризуються значним вираженням, тоді як структурні зміни та потенціал мови, можливо виявити лише за допомогою спеціального лінгвістичного дослідження.

Традиційно вважається, що процес внутрішньомовної формації відбувається непомітно, ознаки новизни проявлені занадто слабо, а іноді й взагалі зникають через швидке розповсюдження слів серед носіїв мови. Даний факт разом з низьким ступенем вивчення внутрішніх законів еволюції мови пояснюється тим, що дослідники рідко звертають свою увагу на

проблему інтралінгвістичних факторів виникнення неологізмів. Проте, все ж виокремлюють певні процеси лексичної підсистеми, які цілеспрямовано удосконалюють всю мовну систему.

1) Діяльність породжуючої функції мовної системи.

Результатом зазначеної діяльності є поява великої кількості лексичних новоутворень, які виникають з цілю трансномінації вже відомих понять. З цього виходить, що сформовані одиниці мови представляють собою похідні від вже існуючих слів.

2) «Принцип мовної економії» (за А. Мартіне).

Сутність даного принципу полягає в заміні словосполучень, використання яких вносить певні незручності, наприклад: неспроможність запам'ятати чи усно відтворити лексичну одиницю, що призводить до заміни її на більш просту. Тобто, «принцип мовної економії» передбачає спрощення процесу комунікації за рахунок введення найбільш простих засобів вираження думок, почуттів ,таких як: скорочення слів, аббревіація тощо. Варто зазначити, що процеси симпліфікації мови іноді можуть привести до труднощів розуміння слів широким колом людей в зв'язку з неординарним способом скорочення, яке не є загальновідомим.

3) Прагнення до узагальнення.

Таке прагнення стає причиною виникнення неологізмів, які не називають нових явищ. Основою цього процесу є генералізація найменувань предметів, які відносяться до одного типу (роду). Семантичні інновації, які стають результатом узагальнення, визначають один із загальних законів розвитку мови – закону абстрагування, згідно якого, на основі одних, більш конкретних елементів мовної структури, розвиваються інші – абстрактні [35].

4) Тенденція до диференціації.

Ця тенденція стає повною протилежністю напрямку узагальнення. Так, диференціація визначається як схильність до найменувань кожної реалії відмінною назвою з ціллю вияву різновидів мовної одиниці.

5) Тенденція до відновлення архаїзмів.

Результатом такого «відродження» стає семантично збережена форма архаїзму, яка набуває нового значення й призначення. Зазвичай архаїзми, які повернулися до вжитку й стали неологізмами, отримують нове стилістичне забарвлення та сферу функціонування.

б) Здатність до взаємодії різних лексичних прошарків.

Вливі зазначених прошарків один на одного призводить до утворення неологізмів шляхом заміни частини мови словом, прояви варіативності слова тощо [22, с. 53].

Як бачимо, екстралінгвістичні та інтралінгвістичні фактори знаходяться в постійній взаємодії та взаємовпливі, що вимагає від вчених-лінгвістів їх комплексного дослідження з ціллю формування цілісної та об'єктивної картини стану лексичного запасу мови та спостереження за динамікою виникнення неологізмів в ній.

1.3. Основні принципи класифікації неологізмів та їх способів творення

Неоднорідність лексичних новоутворень викликає проблему щодо класифікації неологізмів. Варто відзначити, що типологія неологізмів, як і звичайних слів, може бути побудована з урахуванням найрізноманітніших ознак, які властиві цим одиницям: формальні, семантичні, парадигматичні, синтагматичні, соціолінгвістичні та інші. Тому деякі класифікації неологізмів представляються традиційними, адже в цілому характеризують лексику, наприклад: розподілення слів за способом творення, за стилістичним забарвленням тощо. Інші ж класифікації спираються на ознаки, які притаманні виключно неологізмам, наприклад: розподілення на групи за ступенем новизни новоутворення чи реалії, яку вони позначають. Сьогодні лінгвісти класифікують неологізми за видом мовної одиниці, виокремлюючи: неолексеми, неофраземи та неосемеми (слова та фразеологізми) [41, с. 20].

Неолексеми представляють собою нові слова, які є результатом запозичення. Неофраземи або неофразеологізми утворюються в межах фразеології, та уособлюють в собі нові фразеологізми та стійкі словосполучення з формуючою ідіоматичною семантикою або аналітичні поєднання, які створюються чи трансформуються з відомих фразеологічних одиниць, проте ще не зареєстровані лексикографами [68, с. 288].

Під неосемерами, в свою чергу, розуміють старі слова та фразеологізми, які отримали нові значення. Дослідження цієї лексичної одиниці знаходиться на тому ж етапі, що й дві попередні сфери функціонування неологізмів. Саме це все й вимагає від сучасних лінгвістів негайних досліджень, задля отримання ґрунтовних праць згідно зазначених аспектів.

За ступенем новизни неологізмів, яка визначається у співвідношенні з системою мови, новоутворення поділяють на: абсолютні та відносні.

Абсолютним неологізмам, не надають розгорнутого визначення, виявляючи їх ознаки за співвідношенням з відносними неологізмами.

Традиційно, до абсолютних неологізмів відносять ті слова та фразеологізми, яких раніше в мові не було.

Відносні неологізми, в свою чергу, репрезентують групу слів, які є принципово не є новими для мови. Вони визначаються дослідниками як досить небагато чисельна група неологізмів, проте вони визнають її характерною та демонстративною для розвитку сучасних мов. Загалом, до відносних неологізмів відносять наступні групи слів:

1) Лексика, що повернулася.

Це маловживані чи застарілі слова, які в останні роки актуалізувалися, зберігаючи в своєму «новому житті» минулий смисловий та функціонально-стилістичний зміст. Серед такої лексики особливу групу складають релігійні терміни, які активно вживають на сторінках сучасних видань. Подібна ситуація склалася стосовно ряду архаїчних слів, які раніше позначали державні органи, освітні заклади та людей, які працювали в них.

2) Актуалізована лексика.

Дана лексика представляє собою слова, які раніше існували в мові, але на сучасному етапі існують в іншому розумінні. Тобто, актуалізація полягає в активізації семантичних перетворень слова, в розширенні сполучуваності та зміни її характеру, а також в заміні значень слів в зв'язку з ідеологічною переорієнтацією.

Миттєве входження в мову групи однокореневих чи одно структурних слів також свідчить про актуалізацію цього поняття та слова, яке його позначає.

3) Внутрішні запозичення.

Зазначений тип запозичення – це нові слова та фразеологізми виникнення яких зумовлено перерозподілом мовних засобів в різних видах та жанрах мовлення [61, с. 94]. Тобто, внутрішні запозичення включають в себе ті мовні одиниці, які проникають в літературну мову з розмовної: просторіччя, діалекти, жаргонізми та арго, професійна лексика з різних галузей знань.

Критерієм відмежування відносних неологізмів від абсолютних неологізмів може слугувати твердження Т. М. Поповцевої, що відносні неологізми позначають лише застарілі реалії.

Лінгвіст О. В. Сенько також пропонує класифікувати мовні та мовленнєві новоутворення в залежності від ступеня їх новизни, яка визначається за результатами співвідношення неологізмів згідно існуючого мовного стандарту. Проте він надає інших найменувань визначеним неологізмам. Так, абсолютні неологізми отримують назву сильних, а відносні – слабких [25].

За способом утворення лінгвісти поділяють неологізми на: запозичення, словотворення та семантичні неологізми.

До неологізмів-запозичень відносяться слова та фразеологізми, перенесені з однієї мови в іншу. Такий тип запозичень називають зовнішніми. Якщо ж запозичення переходять з однієї підмови до іншої знаходячись в складі однієї ж самої мови, то вони називаються внутрішніми, до них відносять слова, які потрапили в мову з жаргонів та сленгу.

До словотвірних неологізмів відносять насамперед аббревіатури, складні слова та прості похідні слова. Дана група новоутворень представляє собою найбільш багаточисленну та різнорідну.

До семантичних неологізмів відносять старі слова та фразеологізми, у яких з'явилися нові значення. Такі неологізми утворюються, перед усім, під час внутрішньослівної семантичної деривації, серед якої вирізняються:

- 1) метафоризація – перенесення за подібністю;
- 2) метонімізація – перенесення за суміжністю;
- 3) звуження чи розширення значень, де звуження значень зазвичай супроводжується спеціалізацією будь-якого значення, в той час як розширення слова означає позначення більшої кількості однотипових явищ.

Говорячи про класифікацію неологізмів варто відзначити й такі види як: авторські, індивідуально-стилістичні неологізми та оказіоналізми. Ці

категорії неологізмів виокремлюють в своїх працях такі лінгвісти як Д. Е. Розенталь, М. М. Шанский, К. С. Горбачевич. Перші два типи утворюються письменниками та поетами з метою надання виразності художньому тексту. Вони прикріплені до контексту та характеризуються наявністю конкретного автора. Створюючи такі неологізми творець прагне надати незвичності своєму твору.

Варто також відзначити, що авторські неологізми визначаються лінгвістами як потенційні слова, оскільки вони можуть увійти в лексичний запас мовців.

Оказіоналізми виявляються подібними до авторських та індивідуально-стилістичних неологізмів, проте мають певні відмінності. Так, вони, на противагу вище зазначеним типам, утворюються не за загально прийнятими мовними моделями побудови слів, а за створеними автором. Окрім того, оказіоналізми не вважаються потенційними словами, оскільки не можуть існувати поза конкретного контексту [28, с. 141].

Окрім вище зазначених типів неологізмів, лінгвісти виокремлюють ще фонологічні, які утворюються з окремих звуків. Такі слова іноді називаються «штучними» чи «винайденими». Нові конфігурації звуків іноді поєднуються з морфемами латинського чи грецького походження.

До групи фонологічних неологізмів умовно можна віднести нові слова, які утворенні від вигуків. Такі неологізми володіють високим рівнем конотації новизни, яка пояснюється їх незвичністю та свіжістю форми.

За рахунок вище зазначених типів неологізмів поповнюється словниковий склад мови, що є однією з основних функцій словотворення. Лінгвісти не мають одностайної думки з приводу кількості способів словотворення й пояснюють це тим, що активність способів варіюється й певні з них можуть бути деякий час неактивними. Проте при утворенні неологізмів, здебільшого, використовуються традиційні продуктивні способи словотворення сучасної англійської мови.

Взагалі, під продуктивними моделями словотворення прийнято вважати ті моделі, за якими на даному етапі розвитку мови утворюються нові слова. Під продуктивністю, в свою чергу, варто розуміти ту кількість нових слів, які виникають завдяки функціонуванню тієї чи іншої моделі в мові.

Сам процес словотворення відбувається за допомогою словотворчих моделей, які представляють собою узагальнені схеми, за якими можуть утворюватися однотипові похідні. Ці моделі записуються графічно в вигляді певних формул, які вказують приналежність основ, афіксів та послідовність складових компонентів моделі [42, с. 195].

Виділяють наступні три характеристики словотворчої моделі.

1) Продуктивність.

Тобто здатність моделі до новоутворень. Показником продуктивності виступає утворення нових слів за цією моделлю.

2) Активність.

Активність представляє собою кількісну характеристику моделі. Під цією характеристикою, лінгвісти розуміють створення словотворчих рядків різної протяжності. Таким чином, об'єм рядку стає показником активності моделі.

3) Частота.

Дана характеристика втілюється в тому, наскільки часто модель зустрічається в тексті, тобто статичні закономірності її реалізації не в словнику, а в процесі мовлення.

Основними способами творення нових слів стають лінійні моделі словотворення, які представляють собою розгорнення початкової одиниці, тобто додання до однієї основи іншу. Такими способами є: афіксація та словоскладання.

Афіксальні одиниці, зазвичай, складають цілковито в дусі англійських словотворчих традицій, їх морфологічна структура та характер мотивації значення вкладається в уявлення, яке склалося у носіїв мови про звичайне, стандартне слово. Тому виникнення похідних неологізмів свідомо

відзначається носіями мови тільки тоді, коли вони усвідомлюють новизну слова.

Афіксальні одиниці, згідно даних Кенона, складають 24% від усіх новоутворень та в незначній ступені поступаються складним словам. Проте ще ніколи в історії англійської мови число афіксів та їх дистрибуція не були на стільки різноманітні, як в теперішній час. Так, серед афіксів виокремлюють:

- продуктивні афікси;
- малопродуктивні афікси;
- «абсолютно продуктивні» афікси.

Варто відзначити, що класифікуючи афікси треба звернути увагу на дериваційну основу, до якої приєднується афікс. Таким чином, за здатністю префікса чи суфікса, поєднуватися з одиницями сучасної англійської мови виокремлюють:

- відсубстантивні префікси: *-anti-, pre-, non-, sub-, dis-, arch-, hemi-* тощо;
- відсубстантивні суфікси: *-ful, -ish, -y, -like, -let, -ess, -al, -ous* тощо;
- віддієслівні префікси: *dis-, re-, under, over-, mis-, co-* тощо;
- віддієслівні суфікси: *-ion, -er, -able, -ory, -age* тощо;
- ад'єктивні префікси: *a-, anti-, be-, re-, un-, pre-* тощо;
- ад'єктивні суфікси: *-y, -ness, -ish, -ism, -hood* тощо.

Також, згідно тому до якого лексико-граматичного класу відносяться утворенні за допомогою афіксів слова, самі афікси діляться на:

- субстантивні (суфікси: *-er, -ness, -acy, -ai, -ism* тощо);
- дієслівні (*-ize, -ate, -en, -ify*);
- ад'єктивні (суфікси: *-y, -ed, -able, -ory, -ful* тощо);
- адвербіальні (суфікси: *-ly, -ward, -fold, -most, -wise*) [62, с. 20–31].

Проаналізувавши наведені афіксальні моделі, можна дійти висновку, що в різних лексико-граматичних класах суфіксація та префіксація представлені по-різному. Так, суфікси відіграють велику роль в утворенні

прикметників та іменників, в той час як префікси – в утворенні дієслів. Й, саме афіксація, в якості способу творення, переважає під час утворення неологізмів.

Словоскладання, яке будується за формулою «основа + основа», поряд з афіксацією, стає основним способом творення нових слів. Такій моделі підпорядковуються прості основи (*spaceship*), а також прості основи з похідними основами (*baby-sitter*). Серед способів поєднання основ виокремлюють два наступні:

- нейтральний, обидві основи поєднуються без будь-якої допомоги (*schoolboy*);
- за допомогою поєднувального елемента (*tradesman*).

Часто словоскладання виступає в якості засобу створення похідної основи для наступного процесу словотворення. Отримана таким чином основа піддається конверсії, реверсії чи афіксації, в результаті чого виникає нове, похідне слово (*blacklist – to blacklist; daydream – to daydream; stagemanager – to stagemanage; babysitter – to babysit; honeymoon – to honeymoon – honeymooner etc.*).

Серед моделей за якими утворюються неологізми лінгвісти виокремлюють також нелінійні. Вони не виявляються настільки активними як лінійні моделі, проте потребують не меншої уваги. Дані моделі представляють собою скорочення початкової одиниці. Серед них виокремлюють такі способи творення: реверсія, конверсія, скорочення та словозлиття.

Реверсію інакше називають оберненим словотворенням оскільки, під час цього процесу від слова відокремлюється суфікс. Сучасна англійська мова визначає таку модель непродуктивною.

Враховуючи той факт, що англійська мова є аналітичною, то вона фактично щодня поповнюється новоутвореннями за конверсійною моделлю словотворення. Сутність конверсії полягає в тому, що відбувається функціональний зсув слова з однієї категорії в іншу, тобто утворення однієї

частини мови від основи іншої без зміни форми. Таким чином, під час словотворення відбувається не лише граматична, але й семантична перебудова. Похідне слово запозичує семантику похідної основи, додаючи до неї свою, обумовлену новим статусом.

Виокремлюють п'ять основних способів конверсійного словотворення, які доводять, що дана модель користується попитом серед мовців [51, с. 94]:

- 1) іменник → дієслова (*a book – to book*);
- 2) дієслово → іменник (*to spend – spend*);
- 3) прикметник → іменник (*fiscal – a fiscsal*);
- 4) іменник → прикметник (*a street – street*);
- 5) дієслово → прикметник (*to beat – beat*).

Сутність способу скорочення полягає в відокремленні частини основи, яка або співпадає зі словом, або представляє собою словосполучення поєднане спільним значенням. Скорочення бувають наступного типу:

- лексичні;
- графічні;
- напівскорочення.

До лексичних скорочень можна віднести усічені слова та акроніми. Вважається, що скорочуватися можуть будь-які слова, незалежно від морфемних меж. Усічення, в свою чергу, можуть бути початковими (*plane – airplane*), кінцевими (*exam – examination*), а також початково-кінцевими (*frige – refrigerator*).

До графічних скорочень відносяться позначення мір, одиниць, величин (*kg, Mr, min*). Скорочення такого типу називаються графічними саме тому, що вони скорочуються лише на письмі, в той час як в усному мовленні вони промовляються повністю.

В свою чергу, напівскорочення представляють собою слова такого типу, як: *X-mas*, коли скорочується лише певна частина слова.

Лише небагато сучасних лінгвістів приділяють значну увагу такому способу як словозлиття, який в сучасній мові відіграє важливу роль. У

словозлитті є інше позначення – вставні словотворення. На відміну від інших способів словотвірною одиницею тут виступає не основа, а її довільний фрагмент, який, іноді, співпадає з основою за об'ємом. Такий фрагмент не існує в мові, а з'являється лише в момент створення слова, що пояснює й відсутність єдиної моделі в словозлитті. Основні прийоми, які використовують під час словозлиття зводяться до двох – поєднання фрагментів основ та, власне, злиттю фрагментів. В результаті словозлиття з'являються слова, які прийнято називати блендами (*motel=motorist+hotel*).

Загалом, задля того, щоб проаналізувати те, як утворюються слова, необхідно використати процес морфологічного аналізу. Вивчення морфем тісно пов'язано з утворенням нових слів, або неологізмів, з точки зору лінгвістичного аспекту.

Британським лінгвістом Інго Плагом було досліджено словотворення, яке за його визначенням не лише надає нам можливість краще вивчити ті чи інші аспекти виникнення нових слів, але також демонструє як працювати з різними словотвірними елементами. Результатом такого дослідження стала створена вченим в 2002 році класифікація творення неологізмів [105, с. 44]. В англійських дослідженнях її вважають найбільш доцільною та повною для аналізу неологізмів, так як вона описує всі основні концепти словотворення. Так, вчений виділяє в якості способу творення складні слова, розуміючи під ними поєднання двох слів. В залежності від типу основного елемента в таких словах Інго Плаг виокремлює:

- іменникові складові, тобто номінативне складове слово повинно мати в своїй основі іменник (наприклад, *beer drinker, bookseller*);
- прикметникові складові, де в якості основного елемента виступає прикметник (*sugar-free, blood-red*);
- дієслівні складові, де домінантним елементом стає дієслово, в той час як приєднаним до нього словом може виступати іменник, прикметник чи дієслово (*proof-read, dry-clean*);

- неокласичні складові, що представляють собою складання лексем латинської та грецької мов. Зазвичай, такими складовими характеризуються технічні або медичні терміни (*Biochemistry*).

В якості ще одного способу творення Інго Плаг визначає афіксацію. Традиційно серед афіксів виокремлюються префікси та суфікси, проте вчений називає ще й інфікси, які представляють собою афікси, що виникають всередині морфеми. Інго Плаг зазначає, що серед лінгвістів прийнято вважати, що в англійській мові відсутні інфікси [105, с. 101]. Проте інфіксація може відігравати значну роль в утворенні нових слів. В якості прикладу він приводить наступне: *blooming* в *abso-blooming-lutely*, в якому слово *blooming* стоїть посередині слова *absolutely*. Таким чином, в англійській мові можна бачити процес інфіксації, але лише в невеликих конкретних випадках.

До способів творення неологізмів вчений також відносить конверсію та скорочення, й прираховує редуплікацію, яка є фонеморфологічним явищем, суть якої полягає в подвоєнні початкового складу, основи (повністю або частково) або слова (*boogie-woogie*).

В своїх дослідження Інго Плаг визначає димінутиви –у, як спосіб творення нових слів. Згідно його визначення димінутиви – це слово або форма слова, яка передає суб'єктивно-оціночне значення малого об'єму, розміру та інше, зазвичай, виражене шляхом зменшувальних афіксів (*umbrella – brollie*).

Останнім способом, який визначає лінгвіст стає аббревіація та акроніми. Так, під аббревіацією розуміють використання перших літер конструкції, яка складається з декількох слів, наприклад: *FBI – Federal Bureau of Invesigation*.

Говорячи про класифікацію лінійних та нелінійних способів словотворення англійської мови варто згадати найбільш повну класифікацію складену П. М. Каращуком [33, с. 8–26].

Лінійні способи творення вчений ділить на: словоскладання, афіксацію, аббревіацію, складнопохідні утворення та контамінацію. Також для кожного

лінгвіст виокремлює свої особливі способи та моделі творення. Так, словоскладання в нього має наступні моделі творення:

- іменник: N+N, Adj+N;
- дієслово: N+V;
- прикметник: N+Adj, N+PI, N+PII, Adj+PI, Adv+PII.

Афіксацію П. М. Карашук розподіляє на: суфіксацію, префіксацію та напівпрефіксацію.

Абревіація в лінгвіста має наступні типи: алфавітизми, акроніми, частково скороченні слова, афerezиси, апокопи, цифрові абревіатури та графічні скорочення.

Контамінація, суть якої полягає в утворення нового виразу чи форми шляхом об'єднання двох виразів чи форм, в П. М. Карашука включає такі моделі творення як:

- 1) поєднання початку першого слова з кінцем другого слова;
- 2) ціле перше слово поєднується з кінцем другого слова;
- 3) початок першого слова приєднує до себе ціле друге слово;
- 4) слово або його частина розміщуються всередині даного слова.

До нелінійних способами творення неологізмів лінгвіст відносить конверсію, редуплікацію та реверсію. В конверсії він виокремлює декілька типів, представлених наступними моделями: *Noun* → *Verb*; *Verb* → *Noun*; *Adjective* → *Noun*; *Noun* → *Adjective*; *Verb* → *Adjective*.

В той час як, редуплікація та реверсія, згідно П. М. Карашуку не мають аніяких моделей.

Таким чином, ми бачимо, що стрімке виникнення неологізмів провокує складання розгалуженої системи класифікації зазначених лексичних одиниць та способів їх творення, що свідчить про необхідність детального вивчення неологізмів, як складової частини мови та мовлення кожного індивіду.

Висновки до розділу I

Розглянувши сучасне становище досліджень неологізмів ми виявили проблему визначення поняття «неологізм», яка викликана наявністю серед вчених-лінгвістів різних поглядів стосовно того, яку ознаку лексичної одиниці треба брати за основу. Відсутність єдиної думки провокує різноманіття визначень поняття «неологізм» та стає перепоною на шляху до утворення понятійного апарату неології.

Проте всі лінгвісти визнають, що в слова, яке може відноситися до неологізмів, має бути наявна новизна або внутрішньої форми, або значення, яке отримує вже існуюче в мові слово, або самі носії мови мають усвідомлювати лексичну одиницю як нову, непритаманну їх словниковому запасу. Але в останньому випадку існує вірогідність, що мовці можуть сприйняти в якості неологізму архаїзм чи історизм, який з боку їх мовного досвіду буде виявлятися новим словом. Даний аспект також визнається лінгвістами як одна з проблем виокремлення неологізмів від інших лексичних одиниць.

Різні підходи до вивчення неологізмів сприяли виникненню лінгвістичних теорій (стилістична, психолінгвістична, лексикографічна, денотативна, структурна, конкретно-історична), які розкривають зміст неологізмів, як лексичного явища шляхом розгляду його окремих аспектів.

Неологізми виявляються динамічним лексичним явищем, яке має відносно нестійкий характер, сутність якого полягає в тому, що наявний сьогодні в мові неологізми, може з часом або зникнути, або увійти в словниковий запас мови й втратити специфічні особливості, які відрізняють його від узуальних слів. Цей факт ускладнює процес вивчення неологізмів й виявляється ще однією перепоною на шляху до формування неології, як окремої науки з власним об'єктом та предметом дослідження.

Означені проблеми та наукові пошуки, щодо визначення неологізмів дозволяють зробити висновок про необхідність детального вивчення

означеного лексичного явища, як неодмінної складової формування лексичного запасу мови.

Визнання неологізмів як стійкого компоненту лексичного рівня вимагає вивчення причин виникнення та поширення неологізмів в мові.

Дослідження різних лінгвістів зводяться до визначення двох груп факторів, які провокують появу нових слів: екстралінгвістичні та інтралінгвістичні. Перші з них відображають зовнішні аспекти розвитку суспільства, другі уособлюють в собі внутрішні формації, які відбуваються в мові, формуючи таким чином лексичне новоутворення.

Проаналізовані наявні класифікації неологізмів дозволяють зробити висновок про те, що наразі не існує повної класифікації, яка відображала одночасно ознаки, які притаманні всім лексичним одиницям та ті, які відносяться виключно до неологізмів.

Досліджуючи приклади сучасних неологізмів англійської мови, які починають в ній вкорінюватися, було відзначено, що більшість нових лексичних одиниць утворюються за допомогою лінійних моделей словотворення (афіксація та словоскладання).

Серед способів творення неологізмів лінгвісти виокремлюють й нелінійні моделі словотворення (реверсія, конверсія, скрочення та словозлиття), проте вони відзначають, що активність даної моделі значно менша в порівнянні з лінійною.

Наявність цілої ланки означених питань, рівень зацікавленості неологізмами серед лінгвістів, який виражається в великій кількості праць з цього приводу та збільшення, з кожним роком, кількості нових слів, які утворює та використовує людина, стають свідченням того, що означене лексичне явище потребує детального дослідження як складової частини мови, так і мовлення кожного окремого індивіду. Таке положення неологізмів, дозволяє їм залишатися одними з найактуальніших в сфері лексикологічного дослідження мови.

РОЗДІЛ II. НЕОЛОГІЗМИ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ ТА ЇХ РОЛЬ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ

2.1. Публіцистичний стиль як сфера активного прояву неологізмів

Публіцистичний стиль мовлення представляє собою найбільш всеосяжний стиль, адже він описує соціально важливі події: побутові, політичні, економічні, культурні, спортивні, формуючи таким чином коло інтересів великої аудиторії.

Основними ознаками публіцистичного стилю є: спрямованість на новизну, динамічність, актуалізація сучасності, інформаційність, суспільно-політична та морально-етична оцінка матеріалу про який йде мова, синтезація логіки та образності мовного вираження (що наближує публіцистичний стиль до наукового та художнього), документально-фактологічна точність, декларативність, закличність, поєднання стандарту та експресії, авторська пристрасть та емоційність, простота та доступність викладу й переконливість тексту. Ці ознаки надають публіцистичному стилю рис інших стилів, що спричиняє популярність цього стилю серед різних груп населення [47, с. 272].

Сфера використання публіцистичного стилю охоплює різні види діяльності: громадсько-політичну, суспільно-культурну, виробничу та навчальну [47, с. 272].

Публіцистичний стиль характеризується широкою жанровою розгалуженістю. До основних жанрів даного стилю відносять [29, с. 89–90]:

- 1) інформаційні:
  - замітки, які представляють собою стислі журналістські повідомлення про щоденні важливі новини;
  - репортажі, які надають оперативну, динамічну, точну та неоднакову за емоційністю інформацію про щось надзвичайно важливе, що відбулося в державі чи світі;

- інтерв'ю, яке подається в формі підготовленої друкованої розмови журналістів з відомим діячем будь-якої сфери суспільного життя, щодо певної проблеми чи події;
- звіти, в яких повноцінно висвітлюється певні події, позитивні та негативні сторони однієї зі сфер життя, надаються пропозиції щодо поліпшення суспільно значущих справ.

2) аналітичні:

- стаття, яка традиційно представляє собою роздуми щодо проблемного питання чи теми;
- кореспонденції, метою яких є інформування про щось нове, політично чи виробничо важливе в житті;
- рецензії, які представляють собою критичний аналіз та оцінку наукового, художнього чи іншого твору;
- огляди, які надають оцінку фактів з певних сфер життя суспільства.

3) художньо-публіцистичні:

- есе, які втілюють у собі критичні, наукові та інші доповіді й відзначаються вишуканою художньою формою;
- нариси, які будуються на документальній основі й узагальнено описують важливі соціальні та політичні події, в центрі яких знаходиться людина, її характер та поведінка, й використовують для цього певні художні засоби;
- сатиричні жанри, які складаються з фейлетонів, памфлетів, байок, гуморесок, епіграм, пародій тощо, які мають намір викрити та висміяти суспільні вади.

Публіцистичний стиль відповідаючи суспільним потребам виконує певні значущі функції. Так, однією з найважливіших особливостей публіцистичного стилю є поєднання, в його межах, двох мовних функцій: повідомлення (інформативна функція) та впливу (експресивна функція).

Функція повідомлення полягає в тому, що автори публіцистичних текстів інформують широке коло читачів, глядачів та слухачів щодо важливих для соціуму проблем.

Інформативна функція притаманна всім стилям мовлення. Її специфіка у відношенні до публіцистичного стилю полягає в тематиці та характері інформації, в її джерелах та адресатах. Так, телевізійні програми, газетні та журнальні статті висвітлюють різноманітні сторони суспільного життя: парламентські дебати, економічні програми та реформи влади, надзвичайні події, злочини, стан навколишнього середовища, побутове життя громадян.

Спосіб подання інформації в публіцистичному стилі також має свої відмінні риси. Інформація текстах цього стилю не лише зображує факти, але й відображає оцінку, думку, настрій автора, містить в собі коментарі та роздуми стосовно порушеної проблеми. Це відрізняє інформацію публіцистичного стилю від офіційно-ділової, де автор не виходить за межі встановлених рамок й дотримується встановлених шаблонів. Друга відмінність в надані інформації пов'язана з тим, що публіцист намагається писати вибірково, тобто про те, що викликає зацікавленість в певних соціальних груп, він виокремлює лише ті сторони життя, які є важливими для його потенційної аудиторії.

Інформування соціуму щодо стану в суспільно важливих сферах супроводжується в публіцистичних текстах здійсненням й другої найважливішої функції цього стилю – функції впливу. Адже намір публіциста полягає не лише в прагненні проінформувати про події, але й переконати аудиторію в необхідності певного відношення до наведених фактів, й певної поведінки стосовно них. Тому публіцистичному стилю притаманні: відкрита тенденціозність, полемічність, емоційність, які викликанні наміром публіциста довести правильність своєї позиції.

В різних публіцистичних жанрах одна з двох вказаних функцій може превалювати над іншою, при цьому важливо, щоб функція впливу не витісняла інформаційну: пропаганда корисних для суспільства ідей має

спиратися на суцільне та достовірне інформування аудиторії [29, с. 88].

Особливістю публіцистичного стилю є широкий спектр вживаної лексики літературної мови: від наукових та технічних термінів до слів побутового розмовного мовлення. Іноді публіцист виходить за межі літературної мови, використовуючи в своєму тексті жаргонні слова та сленг. Лексичне наповнення публіцистичних текстів також складають неологізми, які формуються й розповсюджуються за допомогою даного стилю.

Основним публіцистичним джерелом надання інформації виступають засоби масової інформації (ЗМІ), які представляють собою засоби, які призначені для публічного поширення друкованої чи аудіовізуальної інформації [32, с. 37]. З розвитком науки та техніки, ЗМІ почали активно використовувати не лише традиційні газети та журнали, радіо й телебачення, але й Інтернет, як спосіб комунікації з аудиторією, розширивши, таким чином, своє охоплення суспільно значущих каналів інформації [34, с. 59].

Основними видами видань ЗМІ, за цільовою направленістю є: загальнополітичне, з питань економіки і бізнесу, виробничо-практичне, наукове, науково-виробниче, науково-популярне, навчальне, довідкове, літературно-художнє, з питань мистецтва, спортивне, юридичне, для дозвілля, медичне, релігійне, уфологічне, екологічне, туристичне, інформаційне, для дітей тощо. Окремо слід виділити такі види видань, як рекламне [32, с. 39].

Превалюванням неологізмів над іншими лексичними одиницями характеризуються ЗМІ, які присвячені економічним та соціально-політичним питанням суспільства. Адже, економіка та політика займає провідне місце в розвитку суспільства, стаючи втіленням людських потреб, тому виникнення на їх теренах великої кількості неологізмів значного здивування не викликає, враховуючи динамічний характер даних сфер.

Утворення економічних неологізмів на теренах ЗМІ відбувається за традиційними моделями словотворення. Найпоширенішим способом творення даних неологізмів стає аббревіація, наприклад: *CIO* (*Chief*

Information Officer – директор інформаційних технологій): “*The unpredictable nature of business – and of the world in which we operate – means CIOs can no longer plan for specific events, but instances of any kind that may disrupt business as normal*” [80].

CRO (Chief Restructuring Office – керівник програми реструктуризації компанії, яка зазнає труднощів): “*Many companies hand off their CRO activities to a third party and think that’s the end of it when it should be the beginning*” [116].

Акроніми також стають джерелом утворення економічних неологізмів, які реалізуються в мас-медійному просторі. В якості прикладу можна навести наступні неологізми.

NASDAQ (National Association of Securities Dealers Automated Quotation): “*Nasdaq Composite closed at 10,020.35 on Wednesday, June 10, powered by gains in large-cap tech stocks, many of which have enabled people to live and work remotely during lockdown measures*” [101].

BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa): “*Since the first Summit in 2009, BRICS has significantly expanded its activities in several fields*” [102].

PIIGS (Portugal, Ireland, Italy, Greece, Spain): “*The countries that make up the PIIGS are considered to have big risks of being unable to pay their national debts, and each country has faced some sort of severe economic crisis*” [104].

Ініціальний тип складноскорочених слів отримує широке розповсюдження в економічній лексиці англійської мови останніх десятиліть. Прикладом даного типу неологізмів можуть слугувати наступні слова.

ABI (Association of British Insurers): “*ABI members are major tax contributors to the British economy, paying £12 billion to the government in 2013 and managing £1,600 billion of investments*” [76].

ATM (automated teller machine): “*About 292 ATM's have been blown up across the country so far this year with 12 cases reported during this week, the report said*” [77].

CFTC (Commodity Futures Trading Commission): “*The CFTC was given a*

large swath of the swaps market oversight and regulation--tens of trillions of dollars in formerly dark market trading” [106].

DVP (delivery versus payment): *“With the adoption of **DVP** settlement, foreign investors will no longer be required to pay their correspondent bank directly to the counterparty’s Mainland settlement bank” [81].*

ECGD (Export Credit Guarantee Department): *“The **ECGD** insures British companies working on risky projects and in risky places” [102].*

ESOP (Employee Stock Ownership Plan): *“Under its **ESOP** plan, which we helped develop, this family’s moving business got an initial 25 percent down payment on the sale price with the remainder paid over a period ending when the **ESOP** assumed full control” [86].*

IPO (initial public offering): *“The Palo Alto, California company last year announced plans for a 2020 **IPO**, then hired a chief financial officer, Herald Chen, in November to move the process forward” [86].*

MBWA (management by walking around): *“Today, companies like Netflix and Pixar have structured their culture and values to encourage **MBWA** so that senior leaders and managers really know what is going on and can lead more effectively” [86].*

TESSA (Tax Exempt Special Savings Account): *“The Nationwide scheme for its existing **TESSA** holders pays 4.55%” [79].*

TQM (total quality management): *“Once upon a time, managers thought that quality belonged to a set of experts – but **TQM** taught us that quality had to be everybody’s job” [86].*

WIP (work in progress or work in process): *“Selecting a **WIP** limit is custom to each team and is dependent on work requests and employees working on those requests” [86].*

В складі нової економічної лексики можна зустріти абрєвіатури з числовими символами та частково скороченні слова, які активно проявляються в виданнях присвячених економічній тематиці.

B2B (business-to-business): *“As a result of technological improvements that*

have brought about dramatic changes in the past decade, modern **B2B** buyers are displaying significantly different behaviors than in the past” [86].

B2B2C (business to business to consumer): “In **B2B2C**, the delivery channel may be separate from the purchase decision channel” [86].

C2C (customer to customer): “The **C2C** market is projected to grow in the future because of its cost-effectiveness” [91].

B-school (business school): “During the past several decades, many leading **B schools** have quietly adopted an inappropriate—and ultimately self-defeating—model of academic excellence” [91].

E-tailer (electronic tailer): “What many **e-retailers** are unaware of is that by conducting a shipping audit once or twice per year, you can discover new cost savings can be discovered along the way” [86].

Активним засобом поповнення економічної лексики неологізмами стає телескопія, що може мати наступний вигляд.

Bimbonomics, яке утворилося шляхом складання основ “*bimbo*” та “*economics*”: “He perfected the role of *bimbo* politician in 1976, when the newly blow-dried Kemp advanced **Bimbonomics**” [95].

Приєднання до прізвища американського президента Джорджа Буша *Bush* слова “*economics*” призвело до утворення неологізму *bushonomics*, яке підхопили західні ЗМІ: “**Bushonomics** was a total failure, and for Bush partisans to defend the economic portion of his presidency is for them to exhibit willful blindness, all the while subsuming their own deeply held beliefs in what causes an economy to grow” [86].

Glocalization, яке утворене за допомогою поєднання слів “*global*” та “*local*” та приєднання суфікса *-ization*: “This trend, known as **glocalization**, involves taking a semi-localized approach to your already global brand” [86].

Неологізм «*stagflation*», який в значній мірі характеризує економічну політику США 70-х років минулого століття, утворено шляхом поєднання слів “*stagnation*” та “*inflation*”: “The 1970s taught us that “**stagflation**” can be especially hard to combat” [86].

Скорочення продукує багаточисленну групу неологізмів, так серед сфери економіки можна виявити наступний приклад. Слово “*webinar*”, яке утворено шляхом поєднання слова “*web*” та скороченого слова “*seminar*”: “*The beautiful thing about a **webinar** is that it has an unlimited number of audience members*” [86].

Прикладом конверсії можуть слугувати наступні слова, які користуються широким попитом в сфері ЗМІ. Серед знайдених прикладів варто виокремити іменники, які утворенні від фразових дієслів.

Bailout: “...only this is real and it's the mismanaged, hemorrhaging-money companies that are put on life support with taxpayer-funded, billion-dollar **bailouts**” [86].

Burnout: “Just this year, the World Health Organization upgraded its assessment of the threat posed by **burnout**” [86].

Startup: “The lesson learned here is, as a **startup** founder remember that you don't have a business until you have a business model” [86].

Важливу роль в неологічній номінації економічної лексики відіграють семантичні процеси. Так слово *appraisal* (оцінка), як елемент економічної лексики означає «зустріч роботодавця з робітником з ціллю обговорення якостей виконання роботи останнього»: “*Forward-thinking companies are beginning to understand the true potential of performance management, which cannot be achieved by a once-a-year **appraisal** and a rating created from the top down*” [86].

Слово *mover* (ініціатор) отримало значення «компанія, акції якої купуються та продаються в великих кількостях»: “*And the **first-mover** advantage doesn't just apply to new product launches, the theory is proven across other aspects of business as well*” [86].

Suitor (наречений, прихильник) в економічній сфері отримує значення «потенційний покупець компанії»: “*Green Growth Brands Inc., once a **suitor** of Aphria Inc., is selling its CBD business and restructuring debt amid what the company is calling “serious financial difficulty”* [103].

Неологізми можуть бути утворенні шляхом переосмислення, тобто старі слова отримують нове значення. Доречними в даному випадку наступні приклади.

Empowerment (надання повноважень рядовим працівникам): “*As more and more leaders come to understand that employee **empowerment** is paramount to achieving organizational goals, they realize that people are their most strategic asset*” [86].

Contagion (поширення кризових явищ з однієї країни на інші): “*Companies are taking measures to protect people from the threat of **contagion**, from suspending operations to eliminating noncritical business travel (as Walmart has) during the outbreak*” [86].

Такий спосіб, як афіксація, продукує основну кількість новоутворень. В даному випадку неологізми утворюються частіше за все за допомогою суфіксів *-tion*, *-ism* для утворення іменників, *-ize* – для дієслів, префікса *de-* та інших.

Суфікс *-ism* є продуктивним для утворення категорій в економічній теорії. Наприклад: *brandalism* (розміщення на суспільних та офісних будівлях зовнішньої реклами, яка зазвичай спотворює їх вигляд): “***Brandalism's** stated purpose at the talks was to expose "corporate greenwashing" during talks about climate change*” [87].

В якості прикладів утворення дієслів-неологізмів за допомогою суфікса *-ize* можна привести наступні.

To calendarize (складати календарний графік заходів): “*The benefits of **calendarized** timeboxing are many, varied, and highly impactful*” [93].

To operationalize (приводити в дію, реалізовувати): “*You're making the case that love is something you can **operationalize** in business*” [86].

To dollarize (переорієнтувати національну економіку на долар): “*What's important is that just as the Fed will have nothing to do with the “money supply” surge that takes place in the city that Amazon picks, so will it have zero monetary impact on Venezuela if it chooses to **dollarize***” [86].

Найбільш поширеним префіксом для утворення неологізмів на даний момент є *de-*. Це доводять наступні приклади.

Decruitment (звільнення): “*The aim of this paper is to present the processes of **decruitment** applied by the selected companies across Lodz Province in terms of actions taken, their effectiveness and effects*” [84].

De-risk (зменшити ризик): “***De-risking** growth requires clear communication*” [90].

Demotion (зниження на посаді): “*Explaining the details of the **demotion** thoroughly helps the employee better adjust to this new position*” [88].

Delayering (скорочення управлінських ланок в компанії): “***Delayering** can have a negative impact on motivation due to job losses, especially if it is really just an excuse for redundancies*” [85].

В новій економічній лексиці зустрічаються неологізми з суфіксами: *-able, -less, -er, -ize*, наприклад: *bankable* (adj), *globalize* (v), *cashless* (adj), *cloner* (n), *commodize* (v), а також неологізми з префіксами та пів-префіксами *up-, co-, de-, micro-, super-*, наприклад: *co-market* (v), *de-list* (v), *demerge* (v), *microfinance* (n), *micromanage* (v), *supercat* (n), *updraft* (n).

Словоскладання також є одним з продуктивних способів творення неологізмів на теренах економічного дискурсу. Саме за допомогою цього способу в англійській мові знайшли своє поширення наступні слова.

Just-in-time (система поставок «в термін», які минають стадію зберігання на складі): “*It's especially tough for Toyota, the pioneer and master of **just-in-time** inventory and the philosophy of heijunka, or level production*” [86].

Downsizing (оптимізація структури компанії шляхом скорочення управлінських ланок): “*Research shows that when large-scale **downsizing** occurs, there is a corresponding rise in the rate of domestic violence and crime in related communities*” [86].

Whiteboard (обговорювати проєкт або ідею з використанням дошки-блокнота з перекидними аркушами): “*The **whiteboard** also comes into play in helping Snow with a big aspect of entrepreneurship he was not well prepared for:*

organization, from finances to marketing” [86].

Аналізуючи ЗМІ присвяченні економіці можна помітити, що лексика даної сфери поповнює не лише за рахунок продуктивних способів словотворення, але й за допомогою запозичення.

Nikkein (японська мова): “*Nikkei reading was just for knowing what information Japanese markets were being fed by this newspaper that day*” [86].

Maquiladora (іспанська мова): “*On August 5, 2019, the Mexican federal government and INDEX, the **maquiladora** business association, inaugurated the “Leona Vicario” migrant center in Ciudad Juárez*” [98].

Зазначені неологізми економічного спрямування в контексті представлених уривків публіцистичних текстів дозволяють нам говорити про роль даних неологізмів в цих текстах. Так, публіцисти звертаються до означеного лексичного явища з метою економії часу, враховуючи характер економічної діяльності, яка потребує стрімких та рішучих дій, ця причина видається, на наш погляд, закономірною. Окрім того, аналіз неологізмів виявив, що їх використання формує спеціальний інформаційний простір, який є незрозумілим для осіб, які знаходяться поза його контекстом, що дозволяє говорити про неологізми як про інструмент елітаризації економічних видань. Про спрямованість на елітаризацію також засвідчує переважання, серед проаналізованих нами неологізмів, слів утворених шляхом аббревіації (*Див. Додаток А*).

Не меншу кількість неологізмів продукує політична сфера. Так, активні глобальні політичні процеси, які постійно відбуваються в світі й здебільшого впливають на все населення країн, в незалежності від соціального статусу, знаходять втілення в англійській лексиці. Використання нових слів в політичному дискурсі спровоковано прагненням переконати населення та здійснити політичну пропаганду. Окрім того, політичні неологізми відображають перевтілення, які відбуваються в сфері політики та оцінюють явища, визнаючи їх цінність та значення [39, с. 308].

Наприклад, словом 2016 року, згідно з версією Оксфордського

словника, став неологізм “*post-truth*”, який представляє собою іменник й може бути перекладеним як «пост-правда» [115]. Даний концепт визначення політичного явища зайняв провідне місце в публіцистичних виданнях через необґрунтовані звинувачення Дональда Трампа під час передвиборної кампанії. Наприклад, майбутній президент стверджував, що саме на китайцях лежить провина за виникнення глобального потепління. Цей неологізм зазнав значного поширення в ЗМІ, що доводить такий заголовок статті: “*From Trump to Boris Johnson, we’re moving from **post-truth** to post-shame*” [102]. Як бачимо, мас-медіа активно підхопила даний неологізм й створила ще один – “*post-shame*”, який можна перекласти як «пост-сором». Поєднання даних неологізмів в одному реченні підсилює вплив на читача й формує відповідну реакцію на отриману інформацію: “***Post-truth** and **post-shame** both take place in a world where, as chancers such as Johnson and Trump know, events move so fast that the caravan quickly moves on*” [102]. Таким чином, новоутворенні слова швидко підхоплюються ЗМІ та активно інтерпретуються.

Загалом проаналізувавши неологізми, наявні в виданнях суспільно-політичного спрямування було визначено, які зі способів словотворення виявляються найпоширенішими в зазначеній сфері (Див. Додаток Б).

Так, ЗМІ використовують спосіб скорочення, в якому виокремлюють усічення основ, злиття (телескопію) та абрєвіацію.

Усічення основ у словотворенні неологізмів досягається шляхом скорочення запозичених суфіксів. Наприклад, слово “*demonstration*” в результаті усічення перетворюється на “*demos*”, яке широко використовується в мас-медійному просторі: “***Demos** report claims ‘hard-to-help’ groups are being let down so functions should be moved to other Whitehall departments*” [102].

Слово “*liberation*” втрачає свою другу частину й залишається тільки *lib*: “*However, she rejected the idea that the **Lib** Dems would be to the left of Labour under her leadership*” [102].

Слово “*corp*”, яке утворилося шляхом усічення суфікса в слові

“corporation”: “Julie Richards of the strategy and delivery team explains why we have become the first major media organisation to achieve **B Corp** status, and what it means for our commitments to the climate” [102].

Провідною особливістю словотворення неологізмів в політичному дискурсі є прояв телескопних номінацій. В якості прикладу подібного творення можна привести наступні неологізми.

Шляхом злиття основи слова “European” з усіченою основою слова “bureaucrat” утворився неологізм “Eurocrat”: “No more will the shadowy **Eurocrat** be the reliable fall guy of British politics” [102].

За допомогою телескопії було утворено слово “informania”, яке поєднало в собі слова “information” та “mania”: “The study for computing firm Hewlett Packard warned of a rise in “**infomania**”, with people becoming addicted to email and text messages” [94].

Слово “sheeple” утворено від злиття слів “sheep” та “people”: “Wake up, **sheeple!** Don’t trust the #RemainstreamMedia” [102].

Активне звернення до способу телескопії в сучасній англійській мові свідчить про те, що кількість неологізмів-телескопів збільшується. Так, згідно з дослідженнями Ю. А. Зацного, кількість номінацій утворених даним способом зазнає позитивної динаміки. Якщо в минулому сторіччі кількість слів, утворених даним способом, складала лише 9%, то в останні десятиріччя вона збільшилася до 20 % [31, с. 10].

В політичному дискурсі аббревіація використовується менш широко, ніж в економіці, проте все ж вимагає виокремлення. Зазвичай аббревіацією позначають терміни, найменування організацій та груп, які, традиційно, утворюються за допомогою початкових літер слів. Прикладами можуть бути наступні неологізми.

PM від *Prime-Minister*: “Downing Street unable to back up **PM's** test-and-trace claim — as it happened” [102].

PMQ від *Prime Minister's Questions*: “Boris Johnson has been asked why he “sat on” the intelligence and security committee report on Russian interference

in UK politics, during a fiery and acrimonious final **PMQs** session before parliament breaks for summer recess” [102].

MEP від *Member of the European Parliament*: “Tommy Robinson wants to be an **MEP**” [102].

BNP від *British National Party*: “The leader of the **BNP** is working as a children’s sports coach despite having been banned for life from teaching” [102].

EDL від *English Defence League*: “Facebook bans far-right groups including **BNP**, **EDL** and *Britain First*” [102].

Продуктивним способом творення неологізмів є афіксація. При творенні нових слів в політичних виданнях шляхом суфіксації використовуються здебільшого стандартні суфікси. Так суфікс *-ship*, який має англосаксонське походження використовується для створення абстрактних іменників для позначення стану, положення. Прикладом можуть слугувати наступні слова, які активно продукуються в мас-медійному просторі.

Leadership (*leader+ship*): “Female **leadership** is characterised by vision and the ability to convey it to others, research shows, but senior sustainability jobs are more likely to held by men” [102].

Lordship (*lord+ship*): “On Brexit island it’s all getting a bit **Lordships** of the Flies” [102].

В поєднанні суфікса *-ship* з морфемою *-man* утворюються абстрактні іменники, які позначають якості та ознаки.

Brinkmanship (*brink+man+ship*): “The art of North Korea’s nuclear **brinkmanship**” [102].

Showmanship (*show+man+ship*): “Why combining science and **showmanship** risks the future of research?” [102].

Statesmanship (*states+man+ship*): “They’re chasing May’s leadership – but **statesmanship** is what we need now” [102].

Не менш продуктивним в словотворенні постає й англосаксонський суфікс *-dom*, який позначає стан. Наприклад, *officialdom* (*official+dom*): “**Officialdom** just melted away” [102].

Суфікси *-philia* та *-phobia*, які представляли собою самостійні лексеми, використовуються для творення нових неологізмів в політичному просторі. Такі неологізми створенні за допомогою зрощення суфіксів *-philia* та *-phobia* з кореневою основою, що продукує в слові позитивне забарвлення, втілюючи сприятливе ставлення до зазначеного поняття.

Obamaphilia (*Obama+philia*): “*Europe's **Obamaphilia** says more about its own weakness than the US president*” [102].

Europhobia: (*Euro+phobia*): “*'Miracle' cures and **europhobia** – the strange origins of Italy's new rulers*” [102].

Політичний дискурс при створенні неологізмів вдається до використання суфіксів, які потрапили в англійську мову з грецької через латинську мову, таких як: *-ism*, *-fy*, *-ize*, *-ian*.

Eurocentrism (*Eurocentric + -ism*): “*Sydney Biennale 2020: First Nations art upends **Eurocentrism** in powerful, occasionally confounding show*” [102].

Trumpism (*Trump + -ism*): “*This is the great strength of **Trumpism**: by breaking with Republican orthodoxy on the economy, it can more effectively exploit the anxiety and frustration felt by the vast majority Americans who still live in the long shadow of the Great Recession*” [102].

To incentivify (*an incentive + -fy*): “*The total value of these shares at current market prices is more than \$10 million — what the chair of the meeting called "rewarding performance" and "**incentifying** future performance*” [82].

To dollarize (*a dollar + -ize*): “*Cuba's cash-strapped government said on Thursday it would start selling cars in tradeable currencies rather than in convertible Cuban pesos this month as it continues to **dollarize** swathes of its retail sector*” [102].

Usonian (*Usona + -ian*): “*Okemos, Michigan was to be the site of Wright's first **Usonian** community*” [83].

Префіксальний творення неологізмів в політичному дискурсі здійснюється за рахунок наступних префіксів: *over-*, *under-*, *micro-*. Наступні приклади доводять наскільки продуктивним є цей спосіб в ЗМІ.

*Overvoting (over- + voting): “...the close margins may prompt complaints from the opposition **overvoting** irregularities and a skewed playing field” [102].*

*Undershaming (under- + shaming) “You can compare that price to the tiny offering of money Bush made, when he was forced to interrupt his Texas vacation - - first \$15 million, then \$35 million (approximately the cost of his inauguration), and then, **undershaming** pressure, \$350 million” [113].*

*Micronation (micro- + nation): “The world’s youngest **micronation**, the self-proclaimed Kingdom of Enclava, has announced it will settle on a new spot along the Croatian-Serbian border after learning that its initial chosen location was on Slovenian territory” [112].*

Також значного поширення в останній час отримали префікси *non-* та *euro-*.

*Non-Proliferation (non- + Proliferation): “All the nuclear states, including the UK, are boycotting the conference, because they prefer a step-by-step approach within the framework of the **Non-Proliferation Treaty**” [102].*

*Non-union (non- + union): “Workers stand to lose hundreds of dollars a year in wages if employer demands for reforming collective bargaining are met and more people are pushed onto **non-union** deals, the Centre for Future Work has warned” [102].*

*Euroland (euro- + land): “Travels in **Euroland**: Ed Balls’s latest folly tells us very little about far-right politics” [102].*

*Eurosceptic (euro- + sceptic): “The paradox at the heart of Europe is revealed today in new research that shows that the vote share for **Eurosceptic** parties has more than doubled in two decades, even though support for the EU remains at record highs” [102].*

Словоскладання представляє собою традиційний спосіб творення політичних неологізмів, які можуть бути:

а) двокомпонентними, тобто утворюватися за моделлю N + N або за моделлю A + N.

*Cordon sanitaire (cordon (N) + sanitaire (N)): “The **cordon sanitaire***

isolating the AfD and its equivalents elsewhere needs to remain firmly in place” [102].

*Friedman unit (friedman (N) + unit (N): “Ah, the **Friedman unit**, that beloved Internet tradition denoting the six-month increment many pundits believe will prove decisive in any war, only to be subject to an endless addition of ... **Friedman units**” [92].*

*Chequebook diplomacy (chequebook (N) + diplomacy (N): “But he added that “**chequebook diplomacy**” had started at the negotiations with poor countries being offered money and sweeteners by rich countries to ensure votes” [102].*

*Moral clarity (moral (A) + clarity (N): “What then, Neiman asks, does **moral clarity** require of grown-ups in a world of moral evasion and unrealised ideals?” [102].*

*Perpetual war (perpetual (A) + war (N): “William M Arkin is a long time military analyst, critic and commentator who is writing a book for Simon & Schuster on ending the era of **perpetual war**” [102].*

*White guilt (white (A) + guilt (N): “According to Penny Rabiger, an ex-teacher and member of the Black and Minority Ethnic Educators Network, this “huge collective **white guilt**” has led to an enormous volume of traffic to the network’s website” [102].*

б) трикомпонентними, які утворюються за допомогою моделі N + N + N. Наприклад, *homeland security (home (N) + land (N) + security (N): “Donald Trump said on Friday that Kevin McAleenan was stepping down as the acting secretary of **homeland security**” [102].*

Активно, під час творення політичних неологізмів за допомогою словоскладання використовується усічення основ, наприклад:

Obamacons утворене від поєднання *Obama* та *confidant*: “The first four attributes make it easier for these longtime conservatives to support the presumptive Democratic nominee, but to most **Obamacons** it is the last that makes it essential” [102].

Demorepublican утворене від поєднання слів “*democrat*” та “*publican*”:

“But not every candidate who runs for president outside the Demopublican oligopoly has left a significant mark on the body politic” [102].

В якості непродуктивного способу творення в політичному дискурсі використовується конверсія. Проаналізувавши наявні в мас-медійному просторі неологізми утворенні даним способом було визначено, що вони утворюються за двома моделями: $N \rightarrow V$ та $V \rightarrow N$. Наприклад: *a dollar (N) → to dollar (V); brain (N) → to brain (V); speech (N) → to speech (V); summit (N) → to summit (V); to print (V) → a print (N); to cut (V) → a cut (N)*.

Проведений аналіз виявив, що більша частина проаналізованих неологізмів утворена шляхом афіксації. Це дозволяє зробити висновок, що публіцист керується бажанням вдало оцінити та охарактеризувати політичне явище, а не закодувати інформацію, як це відбувається з економічними виданнями.

До того ж, розглянуті нами неологізми в контексті публіцистичних текстів політичного характеру дозволяють нам зробити висновок, що їх використання та творення спровоковано бажання автора привернути увагу читача яскравим словом, яке є незвичним за своєю формою або значенням. Такі неологізми зазвичай розміщуються в заголовках статей або в перших рядках аби з самого початку стимулювати читача до читання тексту.

Враховуючи вагому роль публіцистичних видань в сфері політики не можна не відзначити, що автор статті звертається до використання неологізмів з метою пропагування та закріплення необхідних йому, політичному режиму або партії ідей та думок, що забезпечує формування необхідного державі громадянина.

2.2. Авторські неологізми як складова художніх текстів (на прикладі жанру фентезі)

Художній стиль представляє собою стиль літератури. Інша назва даного стилю – белетристичний (франц. *belles lettres* – красне письменство). Ця назва, зазвичай, використовується стосовно прози, для якої характерна гостросюжетність, перипетійність (несподіваність подій), інтригування тощо.

Художній стиль більшої мірою представлений писемною формою в усіх жанрах художньої літератури: роман, повість, оповідання, поезія, драматичні твори тощо. Проте художній стиль проявляється й в усній формі: на радіо та телебаченні, під час концертів тощо [47, с. 81].

Існує думка, що художній стиль не варто виокремлювати як стиль оскільки його літературна норма стилістично нейтральна, а художній ефект творів, в більшості випадків, залежить від зіткнення з іншими стилями [29, с. 326]. Проте власні лексичні (тропи), фразеологічні та граматичні (морфологія та синтаксис) особливості виокремлюють художній стиль серед інших роблячи його самостійним.

Серед основних ознак художнього стилю найхарактернішими виступають:

- відтворення дійсності шляхом образності (образ – персонаж, образ – колектив, образ – символ, словесний образ, зоровий образ);
- наявність поетичності в усіх літературних жанрах;
- естетичність мовлення, з ціллю викликати почуття прекрасного в читача;
- експресивність, як прояв інтенсивності вираження (урочистість, піднесеність, пестливість, лагідність, схвальність, фамільярність, жартівливість, іронічність, грубість та інше);
- зображуваність, тобто використання тропів, поетичних фігур, віршових форм тощо, задля досягнення естетичної цінності та правдивості зображеного в художньому творі;

- конкретність та чуттєвість в змалюванні дійсності;
- відсутність чіткої регламентації художніх засобів та способів їх поєднання;
- суб'єктивізм сприйняття, розуміння та відображення світу автором художнього твору, яке передаючись у тексті спрямовується на індивідуальне світосприйняття та інтелект читача.

Основними функціями, які притаманні художньому стилю є:

- естетична, яка полягає в естетичному впливі на читача шляхом використання художніх образів та засобів;
- впливова, яка досягається через яскраві образи та правдивість зображення;
- комунікативна, в якій за допомогою символів та образів автор намагається передати власні думки, почуття та емоції, таким чином створюючи контакт з читачем [47, с. 251–254].

Досягнення зазначених функцій відбувається за рахунок авторської майстерності та створенні власних індивідуальних лексичних та граматичних одиниць. Одним з таких проявів художньої творчості стають авторські неологізми, які здебільшого відомі як okazіоналізми. Загалом до даного мовного феномену використовують різні назви в контексті того, яку ознаку було взято лінгвістами для аналізу. Серед основних ознак okazіоналізмів виділяють наступні:

- 1) наявність індивідуального створення;
- 2) стилістична забарвленість;
- 3) час існування;
- 4) рівень взаємозв'язку з контекстом;
- 5) прозорість, доступність та відсутність ідіоматичності значення;
- 6) функціональна сфера [5, с. 19].

Так В. М. Хохлачова по відношенню до okazіоналізмів використовує в своїх працях такі назви: «авторські неологізми», «індивідуально-авторські

неологізми» та «стилістичні неологізми». Інший лінгвіст, О. Е. Ханпіра, вживає назву «художні okazіоналізми». А. Аржанов підкреслюючи роль індивідуального авторського творення називає даний мовний феномен – «еґологізми» [50, с. 42].

Спільним для всіх вказаних назв є той факт, що всі вони створюються за прикладами існуючих в мовній системі слів та структур. Таким чином, відображаючи індивідуальне авторське світобачення, виконуючи функцію творення мовної гри та розширюючи засоби образного зображення [5, с. 239].

Авторські неологізми значною мірою відрізняються від узуальних слів. Так, можна виокремити наступну низку рис, які притаманні власне okazіоналізмам:

- 1) приналежність до мовлення, тобто авторський неологізм не входить в лексичну систему літературної мови, а залишається на рівні мовлення.
- 2) функціональна одноразовість, яка передбачає, що авторське новоутворення буде використане задля здійснення певної наданої автором функції й виконавши цю функції не буде траплятися в подальшому. Проте, якщо автор вибудовує певну серію взаємопов'язаних художніх творів, то okazіоналізм може зустрічатися не одноразово.
- 3) створення okazіоналізму протиставляється утворенню узуального слова, адже в процесі мовленнєвого акту здатне до змін, в той час як закріпленні в мові лексичні одиниці не зазнають значних змін й використовуються в готовому вигляді.
- 4) експресивність форми та значення, яка для звичайних слів є нестійкою ознакою.
- 5) синхронно-діахронічна дифузність. Згідно цієї ознаки okazіоналізм характеризується одномоментністю, тобто неспроможністю «зістаритися», піддатися історичним змінам дійсності та втратити ефект новизни. Читач ознайомлюючись з певним авторським

неологізмом, в незалежності від того коли був написаний твір, відчує експресивне забарвлення авторського новоутворення.

- б) індивідуальна приналежність, яка полягає в наявності, в кожного okazіоналізму, конкретного автора [6, с. 6–7].

Також розмежування потребують власне неологізми та okazіоналізми. Авторські неологізми створюються письменниками з конкретною ціллю й використовуються в певному контексті, без розрахунку на подальше поширення за межі художнього твору. Неологізми, в свою чергу, створюються саме для того аби назвати новий предмет чи явище дійсності, розповсюдитися серед соціальних груп та закріпитися в лексичній системі мови [12, с.12].

Серед авторських неологізмів лінгвісти виокремлюють наступні типи [14, с. 656]:

1. Фонетичні okazіоналізми. Дані неологізми створюються тоді, коли автор художнього твору пропонує в якості морфемі новоутворення певну фонему, тобто звуковий комплекс, який містить в собі певну семантику, викликану фонетичним значенням звуків, які входять до його складу.
2. Лексичні okazіоналізми. Під час утворення okazіоналізмів даного типу діє історично сформований механізм словотворення – поєднання морфем, які вже існують в мові. Вважається, що унікальність такого словотворення полягає не в компонентах слова, а в самому процесі їх з'єднання.
3. Граматичні okazіоналізми, які представляють собою поєднання, в якому семантика слова не узгоджується з його граматичною формою.
4. Семантичні okazіоналізми. Okazіоналізми даного типу представляють собою узуальні слова, які в художньому контексті отримали нове, не притаманне їм, значення.

5. Оказіональні поєднання слів. Ці авторські неологізми поєднують в собі лексеми, сполучення яких в узусі неможливе, в зв'язку з протиріччям закону семантичного узгодження, оскільки в їх лексичних значеннях відсутні спільні семи.

Основними причинами, які спонукають автора до створення та використання оказіоналізмів в художньому творі відносяться [6, с. 5]:

- 1) бажання уникнути тавтології;
- 2) прагнення повноцінно висловити власну думку, оскільки узуальних слів для може бути не вистачити;
- 3) бажання автора влучно та коротко втілити свою думку в художньому творі, оскільки оказіоналізм здатен замінити словосполучення та речення;
- 4) потреба в акцентуванні уваги на власному ставленні до предмету, про який йде мова;
- 5) прагнення привернути увагу читача незвичною формою слова, дезавтоматизуючи, таким чином, сприйняття ним художнього тексту.

Автори активно створюють та вживають оказіоналізми в різних літературних жанрах, проте серед них виокремлюються такі, які характеризуються використанням великої кількості авторських неологізмів. В цьому випадку значної уваги заслуговує жанр фентезі.

Літературознавці називають фентезі досить молодим літературним жанром, який виник на початку ХХ ст. та завдяки творчості Дж. Р. Р. Толкіна та К. С. Льюїса поширився в літературі. Цьому жанрові притаманні риси інших жанрів, які уміло трансформується письменником відповідно до епохи та тенденцій сучасного світу [14, с. 657].

Згідно літературознавчого словника-довідника, під редакцією Р. Т. Гром'яка, фентезі представляє собою різновид фантастики, в якому, заперечуючи її наявність, використовуються ірраціональні мотиви (чарівництво, магія), поєднується лицарський епос з реалістичним

оповіданням, змальовується віртуальний світ з елементами середньовічного оточення та нетехнічною психологією, здійснюється заміна науки на магію. Фентезійні твори, на відмінну від фантастики, не піддаються прогнозуванню та логічному тлумаченню. Домінуючу роль виконує: фатум, бінарна етична опозиція «добро – зло», отримання винагороди за подолання перепон та наявність дива [26, с. 693].

Таким чином, перед читачем розгортається новий, відмінний від реального та повністю вигаданий світ. Цей світ має власні фентезійні реалії, створюючи які письменник звертається до створення okazionalizmів. Яскравим прикладом творення таких реалій є творчість британської письменниці Дж. К. Роулінг, а саме її серія романів про Гаррі Поттера. Побуває думка, що у детальному зображенні фентезійного світу й полягає популярність романів письменниці.

Прагнучи відокремити світ Гаррі Поттера від нудної реальності, Дж. К. Роулінг вигадує новий світ, продумуючи все до деталей та створюючи власні авторські неологізми. Так, значної уваги потребують okazionalizmi, які відносяться до власних назв. Умовно їх можна піддати наступній класифікації:

- 1) антропоніми, які втілюють в собі власну назву людини;
- 2) зооніми, які представляють собою власні назва тварини;
- 3) топоніми, до складу яких входять географічні назви.

1. Антропоніми.

Серед антропонімів роману варто виділити дві групи. Першу складають власні імена, які надають певну інформацію про їх власника, так би мовити, «говорючі» імена. Другу ж групу складають звичайні імена, які містять в собі риси okazionalizmів.

«Говорючі» імена містять в собі характеристику героя, історію імені, що допомагає краще зрозуміти внутрішній світ того чи іншого персонажа. Найбільш докладними прикладами можуть слугувати такі імена:

- 1) Імена, які вказують на діяльність героя.

Argus Filch – сторож в «Гогвортській школі чарів і чаклунства» [110]. Argus (Аргос, «всевидючий»), в грецькій міфології – багатоокий велетень, якому ревнива Гера, дружина Зевса, наказала слідкувати за Іо, новою коханкою чоловіка [36, с. 46]. Дж. К. Роулінг надавши таке ім'я персонажу мала на меті продемонструвати здатність шкільного сторожа слідкувати за всім, що коїться в школі. Дієслово “*filch*” в сучасній англійській мові зазвичай використовується в значенні «викрадати». В даному випадку прізвище героя безпосередньо не пов'язане з його діяльністю, але саме слово “*filch*” несе в собі негативну конотацію, в результаті якої в читача одразу формується відповідне відношення до зазначеного персонажа.

Pomona Sprout – викладач гербології в Гогвортсі [107]. Ім'я даної героїні пов'язане з її професійною діяльністю. В римській міфології *Pomona* – богиня деревних плодів та достатку [36, с. 219]. Дієслово “*sprout*” від якого утворено прізвище персонажа, в англійській мові вживається в значенні «проростати, пускати паростки, розпускатися (про листя)»

Sybill Trelawney – професор віщування в Гогвортсі [111]. Ім'я викладача представляє собою омонім імені “*Sybil*”, яким в грецькій міфології найменували віщунок, які пророкували майбутнє, зазвичай лихе [36, с. 233]. Вірячи в власні вигадки щодо свого таланту, професор використовує драматичний образ та користуючись своїм впливом на довірливих студентів, віщує загибель та катастрофи. В одному з інтерв'ю Дж. К. Роулінг розповіла про те, що спочатку редактори хотіли залишити ім'я “*Sybil*”, проте сама письменниця наполягла на варіанті “*Sybill*”. На думку авторки, це ім'я містить в собі, одночасно, й посилення до античних віщунів, й варіант поширеного англійського жіночого імені. Прізвище *Trelawney* – дуже давнє, що наводить на думку про надмірну залежність професора від її родоvodu, особливо, коли вона намагається справити враження на оточуючих.

2) Імена, які містять в собі елементи опису героя.

Gilderoy Lockhart – відомий, серед чарівників, письменник, викладач Захисту від темних мистецтв [110]. В інтерв'ю для радіо BBC Дж. К. Роулінг

зізналася, що досить відоме шотландське прізвище *Lockhart* вона побачила в Единбурзі, на пам'ятнику жертвам війни, вважаючи, що це ім'я доволі «пусте» (“quite hollow”), але в той ж час – дуже яскраве та помітне (“glamorous, dashing sort of surname”) [87]. Це цілком відтворює характер персонажа. В пошуках імені для героя письменниця звернулася до словника “Brewer’s Dictionary of Phrase and Fable”. Згідно з цим словником, ім'я *Gilderoy* належало відомому шотландському розбійнику, який був відомий своєю привабливою зовнішністю. В «Гаррі Поттері» професор, якому авторка надала це ім'я, надзвичайно пихатий, хвалькуватий, вирізняється бездоганною зовнішністю, в зв'язку з чим, дуже самозакоханий.

Quirinus Quirrell – викладач Захисту від темних мистецтв [110]. *Quirinus* – один з найдавніших італійських та римських богів, який, подібно до Марсу, був богом війни. В давньоримській міфології *Janus Quirinus* – дволикий бог дверей, входів, виходів, різноманітних проходів, а також початку і кінця; зображувався з двома обличчями, зверненими в протилежну сторону (до минулого та майбутнього) [36, с. 275]. Цей персонаж й виглядає як дволикий бог Янус: з одного боку – це сором'язливий професор, а з іншого – темний чарівник Лорд Волдеморт.

3) Імена, які описують особливості характеру героя.

Peeves – надокучливий шкільний привид. В англійській мові дієслово “*peeve*” вживається у значенні «роздратовувати, набридати», а прикметник “*preevish*” – «сварливий, набридливий, докучливий». Це ім'я повністю відображає сутність шкільного привида, який нікому не підпорядковується, постійно лякає студентів школи, раптово з'являючись перед ними чи скидаючи важкі предмети їм на голову [110].

Remus Lupin – професор Захисту від темних мистецтв [111]. Прізвище героя походить від латинського слова *lupus* – «вовк», а *lupine* – вовчий. Ім'я персонажу тісно пов'язане з образом вовка, оскільки він також виявляється й перевертнем (під час повного місяця перетворюється на люту тварину, яка схожа на вовка) [63, с. 248].

Severus Snape – викладач зілляваріння та захисту від темних мистецтв, декан факультету Слизерин [110]. Слово “*severus*” в перекладі з латинської мови означає «строгий, суворий», а *Septimius Severus* – ім’я римського імператора, який відзначався своєю жорстокістю. Дж. К. Роулінг стверджує, що назвала цього персонажа на честь селища в графстві Суффолк [87]. Для англомовних читачів прізвище професора співзвучне з такими словами як: *snap* – «говорити з гнівом» та *snake* – «змія», які в цілому, частково передають характеристику даного героя. Професор *Severus Snape* – найзагадковіший персонаж серії, строгий та вимогливий викладач й змія, як талісман його факультету, повністю відповідає самому герою.

Так, з вище зазначених прикладів помітно, що під час створення власних імен письменниця активно використовувала матеріал міфів різноманітних культур, переробляючи його.

Варто зазначити, що під час створення імен персонажів Дж. К. Роулінг часто використовує прийом алітерації, наприклад: *Bandon Banshee*, *Choo Chang*, *Dedalus Diggle*, *Fat Friar*, *Filius Flitwick*, *Gellert Grindelwald*, *Godric Gryffindor*, *Gregory Goyle*, *Helga Hufflepuff*, *Morag MacDougal*, *Parvati Patil*, *Peter Pettigrew*, *Quirinus Quirrell*, *Rowena Ravenclaw*, *Salazar Slytherin*, *Vindictus Viridian*, *Wailing Widow* тощо.

Для персонажів, які в романі з’являються лише декілька разів, й не відіграють важливої ролі в розвитку сюжету, Дж. К. Роулінг використовує вже існуючі в англійській мові імена, які не викликають в читача чітких асоціацій. Проте навіть в таких випадках письменниця спирається на власний досвід, наділяючи кожне ім’я особливим значенням про що авторка неодноразово згадує в своїх інтерв’ю.

Звичайним, на перший погляд, виявляється ім’я головного героя серії романів – *Harry Potter*. За словами Дж. К. Роулінг, *Potter* – прізвище її друга дитинства, а ім’я *Harry* – улюблене чоловіче ім’я [87]. Надаючи герою прізвище письменниця врахувала, що на одному з рідкісних латинських зворотів слово “*potter*” означає «могутній». Ім’я *Harry* – середньоанглійська

форма давньофранцузького імені *Henry*, яка виникла від німецького імені *Heinrich*, де слово “*heim*” означає «дім», а “*rich*” – «сильний, могутній». Таким чином, ім’я можна умовно перекласти як «господар дому», що виявляється цікавим фактом, особливо якщо Гаррі дійсно спадкоємець Грифіндора (в оригіналі романів замість слова «факультет» використовується слово “*house*” – «дім»). Окрім того, повна форма імені *Harry* в англійській мові – *Harold* (в давньоанглійській – *Hereweald*), яке означає «керуючий армією». Таким чином, звичайне ім’я містить у собі риси okazionalizmів, повністю передаючи задум автора твору, щодо втілення в образі головного реального та магічного світів.

2. Зооніми.

Поряд з антропонімами письменниця вживає в романі велику кількість й зоонімів, наприклад: *Bane*, *Basilisk*, *Buckbeak*, *Errol*, *Fang*, *Firenze*, *Hedwig*, *Nagini*, *Mr. Paws*, *Mrs. Norris*, *Norbert*, *Ripper*, *Scabbers*, *Snowy*, *Tibbles*, *Trevor*, *Tufty* тощо.

Bane – кентавр з Забороненого Лісу [110]. Він відрізняється препоганим характером, про що свідчить його ім’я, адже з англійської мови слово “*bane*” перекладається як «отрута».

Basilisk – величезний змії зі смертоносним поглядом [107]. Ім’я його походить від латинського слова “*basiliscus*”, яке використовується для позначення роду ящерів [72, с. 117].

Buckbeak – гіпогриф Рубеуса Хаґріда [111]. Ім’я утворене шляхом поєднання двох англійських слів: “*buck*” – «брикатися» та “*beak*” – «клюв», що відповідає характеру та зовнішньому вигляду тварини.

Errol – сова родини Візлі [107]. Ім’я, скоріш за все, побудоване на співзвуччі зі словом “*error*” – «помилка», що відтворює сутність сови, яка незграбна й весь час потрапляє в халепи.

Fang – пес Рубеуса Хаґріда [110]. Ім’я втілює в собі рису зовнішності, адже “*fang*” перекладається з англійською як «ікло».

Firenze – кентавр, який став викладачем віщування в Гогвортсі [110]. Ім'я виникло від слова “*fire*” – «вогонь», «запал», «натхнення», «розпалювати». Це відповідає характеру кентавра, який завдяки своїм магічним вмінням викладає в студентів зацікавлення віщуванням.

Hedwig – поштова сова, яка належить Гаррі Поттеру [110]. Варто відзначити, що ім'я сови відповідає імені польської аристократки Ядвіги Сілезької, яка була канонізована католицькою церквою, проголошена святою та вважається покровителькою сиріт [96]. Англійською мовою ім'я святої буде – *Hedwig of Silesia*, що відповідає імені сови. До того ж, враховуючи той факт, що Гаррі Поттер був сиротою, вибір пташиного імені стає зрозумілим.

Nagini – змія Лорда Волдеморта [108]. Ім'я представляє собою алюзію на Нагайну з книги Р. Кіплінга «Ріккі-Тіккі-Таві».

Scabbers – пацюк Рональда Візлі, яка виявилася пізніше ані магом Пітером Петігрю [110]. Ім'я походить від англійського слова “*scab*” – «короста», що відповідає зовнішньому вигляду огидного пацюка.

3. Топоніми.

Географічні назви в «Гаррі Поттері» відіграють не менш важливу роль, аніж антропоніми та зооніми. Назви географічних об'єктів письменниця використовує задля того, аби занурити світ чарівництва та магії в реальний світ. Не випадково в романах велика кількість географічних назв представляє собою найменування англійських міст, графств та вулиць. Це дозволяє включити чарівне в контекст реального часу та показати існування двох паралельних світів. Відповідно до цього, всі топоніми варто розділити на дві групи: реальні та вигадані.

1) Реальні.

Серед топонімів, які існують в реальному світі, можна виокремити назви країн: *Brazil, Britain, Egypt, France, Ireland, Mongolia, Romania, Wales*; назви графств: *Argyllshire, Kent, Surrey, Yorkshire*; назви міст: *Aberdeen, Abergavenny, Bath, Bristol, Dundee, London, Topsham*; назви островів: *Anglesey, Majorca*; назви вулиць: *Charing Cross Road*.

2) Вигадані.

Серед вигаданих топонімів варто виокремити назви населених пунктів: *Cokeworth* (вигадане місто в одному з центральних графств Англії), *Godric's Hollow* (невеличке поселення, де народився засновник школи «Гогвортс»; місце, де похованні батьки Гаррі Поттера), *Hogsmeade* (єдине селище в Великобританії, де немає маглів – людей, які не наділенні магічними здібностями); *Little Whinging* (невеличке містечко, в якому живе рідна тітка Гаррі Поттера), *Diagon Alley* (відома вулиця в магічному світі, центр продажу магічних товарів), *High Street* (головна вулиця в чарівному селищі), *Knockturn Alley* (вулиця з магазинами, в яких продають темні артефакти та інгредієнти для темної магії), *Privet Drive* (вулиця, на якій жив до відправлення в магічну школу Гаррі Поттер).

Також до топонімів відносимо назви компаній, організацій, магазинів тощо. Цю групу топонімів варто розділити на: ті, що існують у світі маглів та магічні.

До топонімів, що існують в світі маглів: *Grunnings* (назва компанії, яка виготовляє дрилі, головою якої є дядько Гаррі Поттера), *King's Cross* (залізничний вокзал в центральному Лондоні, звідки юні маги їдуть до школи «Гогвортс»), *St. Brutus's Secure Center for Incurably Criminal Boys* (школа для «складних підлітків», куди родичі Гаррі Поттера збираються його відправити), *Smeltings Academy* (приватна школа, в якій вчиться двоюрідний брат Гаррі Поттера), *Stonewall High* (школа, до якої мав вступити Гаррі Поттер після початкової школи).

Магічні топоніми включають в себе наступні назви: *Azkaban* (в'язниця для чарівників, які порушили закони магічного світу), *Hogwarts* (школа чарів та чаклунства), *Borgin and Burkes* (найвідоміший заклад в Лондоні, який займається скупкою та продажем чарівних речей, пов'язаних з темною магією), *Dervish and Banges* (магазин чарівних приладдів), *Eeylops Owl Emporium* (зоомагазин, де можна купити поштових сов), *Floean Fortescue's Ice Cream Parlor* (кафе), *Flourish and Blotts* (книжковий магазин чарівної

літератури), *Gringotts* (банк, в якому можна обміняти гроші на валюту, яка використовується в чарівному світі), *Honeydukes* (кондитерська), *Madam Malkin's Robes for All Occasions* (ательє-магазин), *Magical Menagerie* (зоомагазин), *Ollivander's Wand Shop* (магазин чарівних паличок), *the Hog's Head* (корчма), *the Leaky Cauldron* (бар, який знаходиться в Лондоні, але видимий лише чарівникам), *Three Broomsticks* (паб), *Zonko's Joke Shop* (крамниця дивовижних чарівних жартів).

Деякі з цих назв несуть в собі також певні асоціації. Так, наприклад, назва в'язниці для чарівників вчинивши тяжкий злочин “*Azkaban*” походить від слова “*abaddon*”, яке в перекладі з єврейської значить «місце загибелі» чи «глибини пекла», що в повній мірі описує це місце.

Як бачимо, утворюючи власні імена та назви письменниця звертається до латинської мови та міфології, створюючи таким чином індивідуальні та неповторні okazionalizmi. Проте це не єдиний засіб, яким користується письменниця творячи магічний світ роману. Серед способів утворення авторських неологізмів, до яких звертається авторка, можна виокремити наступні: 1) префіксально-суфіксальний; 2) повне або часткове складання основ; 3) побудова нових слів за моделлю; 4) семантична деривація; 5) фразова контамінація; 6) використання запозичень; 7) використання еративів; 8) аббревіатури; 9) використання слів-антиподів.

Наприклад, батьки Гаррі Поттера, за визначенням письменниці, були “*as unDursleyish as it was possible to be*” («настільки несхожі на Дурслі, наскільки це можливо») [110]. Okazionalizm “*unDursleyish*” утворений шляхом префіксально-суфіксального способу: негативний префікс *un-* та суфікс *-ish*, який вказує на приналежність до певної групи.

Таким самим способом, від слова “*gnome*” (гном), шляхом приєднання префікса *de-*, утворено дієслово “*degnome*” (обезгномити, позбутися гномів, вигнати гномів з саду) [107].

Назва страхітливого монстра, що зводить з розуму – “*dementor*”, створено шляхом приєднання негативного префікса *de-* до основи *ment*

(розум) та додання суфікса *-or*, який позначає носія дії. В прямому значенні даний okazіоналізм може бути перекладений як «позбавляючий розуму».

Доволі часто Дж. К. Роулінг використовує спосіб повного чи часткового складання основ. Наприклад, при утворенні назв факультетів Гогвортса [110]. *Griffindor* створено поєднанням слова “*griffin*” (грифон, який зображений на гербі факультету) та слова “*dor*”, яке представляє собою видозмінену форму французького слова “*d’or*” (золотий; колір який присутній в одязі студентів цього факультету). Назву *Ravenclaw* утворено за допомогою поєднання основ слів “*raven*” (ворон, який виступає символом факультету) та “*claw*” (кіготь).

Шляхом приєднання основи *metamorph* (перетворюючий) до основи *magus* (маг, чарівник) було утворено іменник *metamorphmagus* (метаморф, людина, яка спроможна змінювати зовнішність за власним бажанням) [63].

Побутові реалії магічного світу позначені за допомогою вигаданих слів, утворених складанням основ, наприклад: “*spellotape*” (зачарований скотч), де *spell* – «закляття», а *tape* – клейка стрічка; “*remembrall*” (прилад «пам’ятовсель»), яке утворене шляхом приєднання до скороченого слова “*remember*” (пам’ятати) слово “*all*” (все).

Одним з найцікавіших способів утворення авторських неологізмів Дж. К. Роулінг – це утворення слів за моделями. В даному випадку найбільш яскравіше виявляються дотепність та творчий талант письменниці. Наприклад, слово “*deathday*” (смертнини, за аналогією зі словом «іменини»). Воно утворено за моделлю слова “*birthday*” (день народження) й позначає щорічне свято у привидів – день народження привида й, одночасно, день смерті людини, якою був привид за життя [107].

Назва популярної гри магічного світу “*quidditch*” утворено таким ж способом [110]. Це повністю вигадане слово, але звучить воно традиційно й повинно викликати в англійських людей асоціації зі спілкуванням або прибутком, адже “*quid*” можна перекласти як «послуга», або як жаргонне слово «фунт стерлінгів». Друга частина слова звучить як англійські слова, які

асоціюються з будь-якою грою – “*ditch*” (рів), “*pitch*” (подача) та “*hitch*” (перепона).

В утворенні реалій зі світу природи письменниця також нерідко звертається до моделювання слів. Наприклад, в назві тварини “*erumpent*” можна побачити вплив слова “*elephant*”, але окрім того, воно складене з частин слів “*erupt*” (дієслово «вибухати») та “*rampant*” (прикметник «підвівшийся на дйби»). Таким чином, в уяві читача постає грізний та небезпечний звір – великий, як слон та агресивний.

Варто відзначити, що основи слів, які використовує авторка, нерідко, навмисно, спотворюються, наприклад: втрачають чи замінюють літери. В слові “*erumpent*” літера *a*, яка була в основі слова, замінюється на *e*; в слові “*remembrall*” зникає літера *e* тощо. Такі навмисні «помилки» називають еративами, вони також допомагають письменниці створювати нові слова, зазвичай, в поєднанні з іншими прийомами. Наприклад: складання основ з приєднанням еративу, або поєднання моделювання з еративом.

Ератив як прийом використовується також в утворенні словосполучення *Mirror of Erised*, де слово “*erised*” представляє собою перевернуте слово “*desire*” (бажання). Воно створено навмисно неправильно від кореня “*rise*” (підійматися), замість нормативної форми “*arisen*” (підняті), адже в цьому дзеркалі можна побачити живими давно померлих. Але оскільки це перевернуте слово, то воно має виглядати як обернене до слова “*desire*” (оскільки дзеркало виконує бажання), так за допомогою еративу *arisen* перетворено в інтуїтивно зрозуміле “*erised*”.

Новоутворений прикметник “*floo*”, який не існує в традиційній англійській мові, утворено за допомогою еративу з фонетично подібного слова “*flue*” (димохід) та використовується в словосполученні “*floo powder*” (димолітний порох), “*floo network*” (димолітна транспортна мережа) [107].

Окрім того, Дж. К. Роулінг іноді використовує ератив для передання свого ставлення до деяких персонажів, для їх характеристики. Наприклад, батько Рональда Візлі пристрасно захоплений вивченням світу маглів й

вимовляє назви людських винаходів з кумедними помилками: “*eckeltricity*” – навмисно викривлене письменницею слово “*electricity*”; “*escapators*” замість “*escalators*”. Таким чином, автор підкреслює, що слово є незнайомим в світі чарівників, або ж мовець вкладає в слово свій власний смисл, наприклад: “*escapators*” від слова “*escape*” (втікати).

Дж. К. Роулінг активно використовує в своїх романах запозичення. В даному випадку до цього прийому варто відносити не лише використання слів чи коренів інших іноземних слів, але й запозичення власних імен зі світової літератури та міфологічних реалій з фольклору різних країн, що вже частково розглядалося вище.

Особливо часто авторка звертається до запозичення під час утворення лексики для позначення закляття. Наприклад, закляття “*Aberto!*” (Відчинися!) представляє собою португальський прикметник «відчинений»; “*Obliviate!*” (Забудь!) походить від латинського іменника “*oblivius*” (забудькуватість); “*Lumos!*” (Засвітіся!) походить від латинського слова “*lumen*” (світло, смолоскип, ліхтар); “*Crucio!*” (Викручувати!), яке утворене від латинського дієслова “*crucio*” (терзати, мучити) тощо.

Говорячи про зв’язок запозичень з власними іменами, варто зазначити два шляхи їх утворення: 1) найменування персонажа за аналогією з літературним героєм іншої книги; 2) використання в створенні імен коренів, запозичених з інших мов, які надають характеристики персонажам. Наприклад, перший спосіб використано при утворенні прізвища *Diggory* – це прізвище представляє собою запозичення з серії романів «Хроніки Нарнії» К. Льюїса, де Дігорі Кірк – розсудливий хлопчик та вірний товариш. Таким є й Седрік Дігорі з роману Дж. К. Роулінг [111].

Ім’я *Hermione* письменниця запозичила з п’єси «Зимова казка» В. Шекспіра, де це ім’я належить королеві, матері втраченої принцеси Утрати. За словами Дж. К. Роулінг, вона обрала це ім’я через його рідкість, не бажаючи аби з дівчат, які його мають, кепкували.

Прізвище ж родини *Malfoy* утворено, від французьких слів “*mal foy*” («несумлінність», «нечестність»). Наведений приклад втілює у собі другий спосіб творення запозичень.

Найчастіше в текстах роману зустрічається такий прийом творення неологізмів, як фразеологічна контамінація. Письменниця поєднує слова, які в традиційній англійській мові не поєднуються, таким чином створюючи нові поняття. Наприклад: *Golden Snitch* («Золотий Пройда», назва головного м'яча в грі «квідич»), *Dragon breeding* (драконоведення), *Winged keys* (крилаті ключі) тощо.

Дж. К. Роулінг активно користується в своїх романах принципом семантичної деривації. Так, в романі «Гаррі Поттер та філософський камінь» зустрічаються слова “*galleon*” (вітрильник), “*sickle*” (серп), “*knuts*” (уламки) значення яких письменниця розширює, надаючи ці назви монетам. Так, *galleon* – золота монета, *sickle* – срібна монета, а *knuts* – кнат, надрібніша монета світу чарівників.

Також слово “*seeker*” (мисливець, шукач; самонавідний снаряд) отримує в романі нове лексичне значення – ловець (гравець квідичу, який має знайти та спіймати сніч раніше за ловця іншої команди).

Слово “*squid*” (петарда) шляхом семантичної деривації використовується в романі для позначення безталанного чарівника, який нездатен чаклувати.

В свою чергу слово “*inferi*” (мешканці пекла; покійники, мерці) в романі Дж. К. Роулінг перетворюється на власне ім'я й отримує значення – “*Inferi*” (Морокозомбі).

Для позначення назв іспитів та організацій магічного світу письменниця вдається до використання аббревіатур. Наприклад: іспит за курс основної школи в Гогвортсі мають назву *O.W.L.S.* – *Ordinary Wizarding Levels* (Стандарти Навчання Чарівництва), а випускні іспити на сьомому році навчання в школі називаються *N.E.W.T.* – *Nastily Exhausting Wizards Tests* (Моторозна Академічна Блискуха Атестація). А непопулярний проект,

створений Герміоною Грейнджер, для звільнення ельфів-домовиків скорочено називається *S.P.E.W. (Society for the Promotion of Elfish Welfare)*, в перекладі означає «нудота» [109].

Таким чином, реалії чарівного світу в романах Дж. К. Роулінг в більшості випадків вираженні авторськими неологізмами, які утворенні за допомогою дев'яти різних способів творення, які в узагальненому вигляді можна представити як діаграму (*Див. Додаток В*). Окрім того, при створенні okazіоналізмів авторка одночасно поєднує декілька способів, роблячи мову фентезійних романів незвичною та привабливою для читачів.

Авторські неологізми наявні й в циклі фентезійних романів американського письменника Дж. Р. Р. Мартіна «Пісня льоду й полум'я», які охоплюють широкий спектр лексики: від конкретних предметів та дій, які зазвичай вже мають свою назву, до назв нових речей, нереальних. Створюючи okazіоналізми Дж. Р. Р. Мартін ставить перед собою ту ж ціль, що й Дж. К. Роулінг – надання більшої вірогідності створеному фентезійному світу.

Серед авторських неологізмів в циклі епічних фентезі-романів Дж. Р. Р. Мартіна варто виокремити, як і в випадку з романами Дж. К. Роулінг, топоніми, антропоніми та зооніми.

Оскільки територія вигаданого світу в романі «Гра престолів» розділена на багато володінь великих та дрібних благородних будинків (*noble houses*), як це було в існуючих насправді феодальних державах, то кожному була надана відповідна назва, яка представляє собою макротонім [99]. Прикладом макротонімів слугують назви наступних дев'яти великих регіонів, до яких належать благородні будинки.

Winterfell – назва резиденції правителів Півночі втілює в собі складний урановім, який складається з двох морфем – *winter* (зима) та *fell* (шкура). Використання цих морфем викликає в читача конкретні асоціації з північчю, підкреслюючи її суворий клімат та містичну красу.

The Eyrie – простий урбанонім, який з англійської мови перекладається як: «гніздо хижої птиці», а також «дім, замок, фортеця на неприступній скелі». В романі ж цю назву носить резиденція правителів будинку *Arryn* та головна фортеця долини Арен (*The Vale of Arryn*), яка розташована на скелі. В тексті твору підкреслюється, що для ворогів цей замок фактично неприступний, туди важко дібратися, як і до гнізда хижого птаха, оскільки ті будують його в важкодоступних місцях на скелях.

Riverrun – складний урбанонім, який складається з двох морфем: *river* (річка) та *run* (бігти). Етимологія зазначених слів надсилає до назви регіону *The River Lands* (складений макронім), яка з англійської мови перекладається як «Річкові Землі». Так, замок, правителів цього регіону, розташований на мисі між двома річками. В випадку небезпеки Таллі, місцеві володарі, відкривають шлюзи та заповнюють рів з третьої сторони трикутника, перетворюючи, таким чином, замок на безпечний острів.

Casterly Rock представляє собою складений урбанонім, перша частина якого є похідною від прізвища, адже спочатку маєток належав родині *Casterly*. Таким чином, дана назва є антропонімом. Окрім того, слово “*caster*” в перекладі з англійської мови значить – ливарник. *The Westerlands*, регіон в якому розміщений зазначений маєток, багатий на метали. Друга частина урбаноніма – *rock* (скеля), вказує на гористість місцевості.

Puke – простий оказіональний урбанонім, авторський варіант слова “*pike*” (щука). Загалом, в багатьох авторських словах, автор замінює літеру *i* на *u*, скоріш за все, для створення особливого колориту (стилізація під старовинність). *Puke* є резиденцією правителів *The Iron Islands* (Залізні Острови), мешканці яких – пірати, тому паралель з гострозубою щукою, стає зрозумілою.

Sunspear – складний урбанонім описового характеру, буквальний переклад його складових основ представляє собою назву «Сонячний Спис». Ця назва підкреслює спекотні кліматичні умови Дорна, де розміщено резиденцію, та войовничий характер дорнійців.

Не менш цікавим виявляється вибір автором назв для деяких інших географічних об'єктів.

Lannisport – складний ойконім (назва міста), який складається з морфем: *lannis* (від прізвища правителів земель – *Lannister*) та *port* (порт).

Golden Tooth – складений топонім, в якому слова “*golden*” (золотий) та “*tooth*” (зуб) опосередковано вказують на належність до Ланністерів. На цих територіях знаходяться золоті та срібні шахти, а символом будинку Ланністерів є лев, що втілено в слові “*tooth*”.

Silverhill представляє собою складений топонім, який утворено шляхом поєднання морфем *silver* (срібний) та *hill* (пагорб). Це ще один замок Східних Земель, назва якого відображають геологічні особливості території.

The Crag – простий урбанонім, який з англійської мови перекладається як «скеля, круча». Дана назва також втілює у собі особливості місцевості Східних Земель.

King's Landing – місто-порт; місце висадки Ейгона (Завойовника) Таргарієна та його сестер, на що вказує слово “*landing*”, яке міститься в складі топоніма, яке означає – «висадка на берег, пристань».

Таким чином, надані приклади топонім, створені письменником, передають географічні, кліматичні та геологічні особливості місцевості, а також вказують на власників та характер мешканців зазначених земель.

Не менш цікавими для дослідження виявляються антропоніми фентезійних романів Дж. Р. Р. Мартіна. Загалом власні імена роману варто розділити на три групи [99]:

- 1) імена, які існують в дійсності й виявляються, досить, поширеними:
Jon, Robert, Lyanna, Lysa.
- 2) вигадані імена, які утворенні від реально існуючих, проте мають видозмінену форму: *Cersei* від *Circe*, *Eddard* від *Edward*.
- 3) імена, які є виключно результатом фантазії письменника: *Tywin, Viserys, Walda.*

Варто відзначити, що письменник, в залежності від того, де живуть герої, підбирає їм, відповідні реальному географічному положенню, імена: для жителів півночі він обирає давньоанглійські, шотландські та валлійські імена, для здичавілих – скандинавські, а для жителів півдня – варіанти римських, грецьких та арабських імен. Вказане твердження можуть підтвердити імена визначних родин фентезійного світу: Старків, Ланістерів та Таргарієнів.

Eddard Stark – один з головних героїв роману «Гра престолів», Правиця короля Роберта Баратеона. Його ім'я утворено від давньоанглійського імені *Eadweard*, де *eād* – багатство, процвітання, вдача, а *weard* – страж, охоронець. Друга частина імені найбільш відповідає образу героя, який стає своєрідним охоронцем короля Баратеона.

Brandon Stark – другий син Еддарда Старка, деревопровидець. Згідно англійської антропоніміки, при утворенні власних імен часто використовуються прізвища. Так, існує ім'я *Brandon*, яке утворене від прізвища *Brandon*, яке, в свою чергу, походить від топоніма *Brandon*, де *brōm* з давньоанглійської – жарновець. Проте можлива й така інтерпретація, за якою: *brant* – високий, а *dūn* – пагорб.

Також ім'я героя може бути похідним від доволі розповсюдженого імені *Brendan* від давньоірландського імені *Bréanainn* (сучасне *Breandán*), яке походить від давньоваллійського слова “*breenhín*” – король, правитель, вождь. Це може відповідати дійсності, адже саме Брандон стає Королем 6 Королівств. Проте Дж. Р. Р. Мартін, радше, взяв за основу ірландське ім'я *Bran* (з гельської – ворон). В кельтській міфології Бран Благословенний – бог потойбічного світу, який керував Британією. Герой роману володіє здатністю, вселятися в воронів та бачити їхніми очима.

Arya Stark – молодша донька Еддарда Старка, безлика. В ряді мов німецької групи (датській, шведській, норвезькій, ісландській та німецькій) є імена з коренем *ary-*, яке має давньоскандинавське походження від слів:

“*ari*” та “*örn*”, які означають – орел. Це цілком відповідає незламному характеру та сміливості героїні.

Родина Ланістерів – це одна з небагатьох родин вигаданого світу, яка володіє характерними іменами. Більшість з імен розпочинається з літери “*T*” – *Tyrion*, *Tommen*, *Tywin*, до того ж, це, переважно, чоловічі імена. На літеру “*C*” розпочинаються жіночі імена: *Cerissa*, *Cerelle*, *Cersei*. Діти Ланістерів, які одружилися на жінках з іменами *Joanna* чи *Jeune*, могли отримати імена на літеру “*J*” – *Jaime* та *Joffrey*.

Cersei Lannister – єдина донька Тайвіна Ланістера, дружина короля Роберта Баратеона, пізніше – королева-регент при своїх синах Джофрі і Томені. Її ім’я представляє собою англійське прочитання латинського варіанту імені *Kirkē* (кіркоз – яструб). Ім’я *Circe* мала чарівниця, яка утримувала царя Ітаки, Одиссея, в полоні. Героїня ж Дж. Р. Р. Мартіна також володіє великою владою над людськими життями.

Jaime Lannister – старший син Тайвіна Ланістера, брат-близнюк Серсеї. Його ім’я представляє собою варіант імені *James*, яке має давньоєврейське походження, зі значенням – той, що тримається за п’ятку. Це відображає залежність героя від милосердя королівської влади.

Tyrion Lannister – молодший син Тайвіна Ланістера, Правиця королеви Данерис Тайгарієн, а пізніше – короля Брандона Старка. Ім’я героя походить від латинського імені *Tirone*, де корінь *tiro-* має значення «початківець, новобранець». Таке трактування імені відповідає становищу героя, який раптово з шибеника стає однією зі значимих постатей Королівства.

Надаючи імена головним діючим героям, автор закладає в них певний сенс, часом вдаючись до фонетико-психологічного фактору впливу на читача. Особливо це помітно під час дослідження імен родини Таргарієнів (*Targaryen*). Загалом, вони представляють собою авторські неологізми й не знаходять відображення в історії. Батьківщиною нащадків драконів є загадкова Давня Валерія. Сам Дж. Р. Р. Мартін зізнається, що прототипом Валерії послугувала Давньоримська імперія. Якщо звернути увагу на способи

творення давньовалірійських імен, то можна відмітити, що деякі за своєю будовою вони схожі на давньоримські закінчення, *-us* частково співзвучне з закінченням *-us*. Так, *Aerys*, *Daenerys*, *Viserys*, за звучанням, нагадують такі імена як: *Aulus*, *Lucius*, *Tiberius*, але виключно на рівні слухового сприйняття.

Rhaegar Targaryen – старший син та спадкоємець короля Ейриса II Божевільного, брат Візериса та Данерис. Ім'я героя походить від скандинавського *Ragnarr*, яке втілює в собі значення слів: “*regin*” та “*rögn*” (боги, вищі сили). Окрім того, частина “*Rhae*” співзвучна іспанському слову “*rey*” – король, що вказує на шляхетне походження героя.

Viserys III Targaryen – молодший син короля Ейриса II Божевільного. Скоріш за все ім'я походить від новогрецького *Vissarionas*, де корінь *vissa-* означає «лісовий гай».

Daenerys Targaryen – єдина донька Ейриса II Божевільного. Ім'я походить від європейського імені *Denise*, яке представляє собою інтерпретацію давньогрецького імені *Διονύσιος* (Діонюсіос), пряме значення якого – той, що належить богу Діонісу. Ім'я даного бога чітко визначеного походження не має, проте може походити від праіндоевропейського слова “*deivos*” (бог, божество). Таке трактування відповідає величності героїні, яка виявилася здатною оживити яйця драконів та стати їх володаркою.

Власні імена здичавілих, які не мають аніяких зв'язків з визначними родинами Семи Королівств, мають за вище наведеним твердженням скандинавське походження. Наприклад: *Ygritte*, яке утворено від давньоскандинавського імені *Ingridr*. Перша частина цього імені – це одне з імен германо-скандинавського бога Фрейра, бога врожаю. Друга ж частина, з давньоскандинавської мови перекладається як гарний, прекрасний.

Tormund – ще один здичавілий, ім'я якого утворено від давньоскандинавського імені *Þórmundr*, де *Þórr* – Тор, бог-громовержець, а *tund* – рука, захист. Це відповідає натурі персонажу, який готовий ставати на захист правди.

Також, серед антропонімів роману «Гра престолів», варто виокремити прізвища незаконнонароджених дітей. Лише діти народженні в законному шлюбі, отримують прізвище батька та право на спадщину. В то час як незаконнонароджені, або бастарди (*bastards*), не отримують ані титулу, ані прізвище роду [99]. Тому надаючи прізвища таким дітям враховується територія, на якій ці діти були народженні. Так, за місцем народження, виокремлюються дев'ять прізвищ, які представляють собою прості антропоніми, складені з однієї основи.

1. *Snow* (в прямому значенні – сніг) – таке прізвище отримують бастарди, які народилися в регіоні *The North* (Північ).
2. *Stone* (в прямому значенні – камінь) – дане прізвище визначає незаконнонароджених дітей регіону *The Vale of Arryn* (Кам'яниста місцевість, родовий маєток *Arryn*).
3. *Rivers* (в прямому значенні – річки) – простий антропонім, який за етимологією відповідає назві регіону *The Rirerlands* (Річкові Землі).
4. *Hill* (в прямому значенні – пагорб) – це прізвище надається бастардам, народженим в *The Westerlands* (велика частина території Східних Земель, яка вкрита горами).
5. *Puke* (від *pike* – щука) – це прізвище використовується для незаконнонароджених дітей *The Iron Islands* (Залізні острови).
6. *Waters* (в прямому значенні – води) – власниками даного прізвища стають діти, народженні в *The Crownlands* (територія, яка знаходиться на східному узбережжі материка, яка включає в себе столицю – Королівську Гавань та території вздовж узбережжя, підлеглі королю).
7. *Storm* (в прямому значенні – шторм, буревій) – це прізвище надається бастардам народженим в *The Stormlands*, в краї, який потерпає від частих буревіїв.

8. *Flowers* (в прямому значенні – квіти) – власниками цього прізвища стають незаконнонароджені в *The Reach*, найродючішому та найбільш заселеному регіоні.
9. *Sand* (в прямому значенні – пісок) – це прізвище надається бастардам, народженим в *Dorne*, крайньому південному регіоні, спекотному краї гір та пустель.

Отже, можна зробити висновок, що прізвища незаконнонароджених дітей відтворюють природні особливості регіону. Окрім того, вони представляють собою засіб ідентифікації та вказують на неблагородне походження свого носія.

Безумовно, головними персонажами роману Дж. Р. Р. Мартіна виступають люди, їх внутрішня боротьба зі своїми страхами та слабостями. Проте дії героїв розгортаються на фентезійному тлі, яке не обмежується лише використанням топонімів та антропонімів, а включає в себе зооніми. Автор використовує фантастичних істот та їх імена як додатковий засіб опису герої.

На відмінну від романів Дж. К. Роулінг про Гаррі Поттера, вигаданий світ Дж. Р. Р. Мартіна не переповнений надприродними істотами та фантастичними расами. Проте в книзі трапляється декілька незвичайних видів.

Direwolves (лютововк) – це величезні хижі тварини, які значно більше за вовків. Цим істотам приділено багато уваги, й вони найбільш детально описані в тексті роману. Варто відзначити, що в англійській мові існує термін “*Dire Wolf*”, який пишеться окремо, й він відомий спеціалістам з фауни Північної Америки [97, с. 463], тому в даному випадку не можна говорити про те, що даний неологізм є цілковитою вигадкою письменника.

В романі шестеро дітей Еддарда Старка рятують від смерті шістьох вовчат, взявши їх на виховання. Кожен з дітей надає вовку прізвисько, яке відображає особистість персонажів-господарів та відношення автора до них.

Старший син – Роб Старк назвав свого вовка *Grey Wind* (в прямому значенні – Сірий Вітер), який представляє собою складений зоонім, дві основи якого пишуться окремо. Молодий Роб Старк швидко збирає під свої знамена 20-ти тисячну армію, аби йти в Королівську Гавань та помститися за страту батька. Проте імпульсивний та благородний Роб передчасно гине, тому частину “*wind*” варто інтерпретувати як коротке життя героя. До того ж, вовка вбивають разом з господарем.

Старша донька Санса назвала свою вовчицю *Lady* (леді), простим за своєю структурою зоонімом. При цьому сама Санса в романі постає як розумна рукодільниця та красуня, струнка та висока молода леді, яка мріє стати королевою. Вовчицю вбивають на шляху до Королівської Гавані, й хоча сама Санса залишається живою, в ній поступово відмирає ніжне та наївне. До того ж, смерть вовчиці символічна ще в тому, що разом з нею Санса втратила зв'язок з Північчю.

Молодша донька Арія назвала свою вовчицю *Nymeria*, на честь королеви Ройнарів та принцеси Дорна, яку у Вестеросі пам'ятають як войовничу королеву-відьму, яку оспівують в старовинних піснях. Сама героїня роману, за характером, дика та войовнича.

Середній син Бран назвав свого вовка *Summer* (в прямому значенні – літо). Герой народився під час довгого літа, яке тривало 9 років, й ніколи не бачив зими. Оскільки девізом будинку Старків є слова: “*Winter is coming*”, то таке ім'я дає надію читачеві, що після довгої зими настане літо.

Молодший син, трьохрічний Рікон назвав свого вовка *Shaggydog* (Лахматий пес). Даний зоонім складається з двох основ “*shaggy*” та “*dog*”, що допомагає читачу повірити в те, що ім'я вовку дійсно могла обрати дитина трьох років, а не автор.

Джон Сноу, бастард лорда Старка, стає господарем вовка-альбіноса й називає його *Ghost*. Це простий зоонім, який перекладається як «привид». Сам Джон Сноу як білий вовк, який не є частиною родини, привид, який нагадує Кейтлін Страк про давню зраду чоловіка.

Таким чином, автор вмiло манiпулює сприйманням читача не лише за допомогою пiдбору «говорячого» iменi тварини, але й через його зв'язок з долею та особистiстю героя.

Dragons (дракони) – в романi зазначається, що останнiх драконiв вбили сторiччя тому. Саме завдяки драконам Ейган I Таргарiей завоював сiм королiвств Вестероса. Дракони взятi письменником з мiфологiчних легенд й виявляються типовими iстотами для творiв у жанрi фентезi.

Варто вiдзначити прiзвиська драконiв, якi вже вмерли у свiтi роману: *Balerion, Meraxes, Vhagar*. Цi iмена Ейгон Завойовник надав їм на честь давнiх богiв свого народу. Цi iмена не знаходять вiдображення в реальнiй iсторiї, й представляють собою iндивiдуально-авторськi оказiоналiзми.

Данерис Таргарiєн назвала своїх драконiв, в пам'ять про близьких людей: *Drogon, Viserion* та *Rhaegal*. Iмена *Viserion* та *Rhaegal*, нагадують iмена загиблих братiв Данерис – *Viseris* та *Rhaegar*. А iм'я *Drogon* надано дракону на честь загиблого чоловiка *Drogo*. Таким чином, зоонiми, в даному випадку, стають додатковим засобом розкриття характеру однiєї з головних героiнь роману. Адже не дивлячись на суперечки зi своїм братом Вiзерисом, який погрожував їй смертю та загинув вiд руки її чоловiка, Данерис назвала на честь нього дракона. Завдяки цьому, читач розумiє, що все ж вона любила свого брата й шкодує, що все так сталося.

Ravens (ворони) – вiдрiзняються вiд звичайних воронiв тим, що здатнi доставляти послання. Вони – головний засiб комунiкацiї в Вестеросi.

Mammoths (мамонти) – мiфiчнi iстоти, як живуть за Стiною. Образи цих тварин розробленнi письменником недостатньо й уявити їх читач може орієнтуючись на власну фантазiю.

Окрiм тварин, свiт Дж. Р. Р. Мартiна сповнений нелюдських iстот. Так варто виокремити двi наступнi категорiї.

Others/White walkers (Iншi або Бiлi блукачi) – нелюдська раса, могутнi надприроднi iстоти. Їх вважають мiфiчними, адже їх не бачили вже тисячу рокiв. Назва *White walkers* цiлком вiдображає їх зовнiшнiй вигляд та

поведінку. Вони білого кольору, вкриті кригою, й переміщуються нешвидкою ходою. Окрім того, варто відзначити, що дана назва є протиставленням драконам, які асоціюються з полум'ям.

Giants (велетень, гігант) – надлюдські істоти, які живуть за стіною та можуть їздити верхи на мамонтах. Їх автор взяв з міфічних оповідок.

Таким чином, світ романів Дж. Р. Р. Мартіна виявляється вдумливо розробленим, як і романи про Дж. К. Роулінг Гаррі Поттера.

Загалом, в процесі аналізу текстів романів Дж. Р. Р. Мартіна, чітко виокремлюються наступні способи авторського словотворення, які різняться в частоті застосування (*Див. Додаток Г*).

1. Утворення авторських неологізмів шляхом словоскладання.

Оказіональні одиниці використовуються Дж. Р. Р. Мартіном задля того, аби підкреслити присутність вигаданих об'єктів в казковому світі, і частіше за все автор використовує спосіб словоскладання, наприклад: *summerwine* (*summer+wine*), *stormbringer* (*storm+bringer*), *godswood* (*gods+wood*), *redwoods* (*red+woods*), *weirwood* (*weir+wood*).

Для аналізу даного способу словотворення представляється цікавим наступний приклад авторського неологізму – *direwolf* (лютововк). Вочевидь, іменник утворений шляхом поєднання двох основ – «*dire*» та «*wolf*». Окрім того, простежується певний зв'язок з існуючим в період плейстоцену, *canis dirus* – страхітливий вовк [12, с. 14].

2. Афіксальний спосіб творення okazіональних лексичних одиниць.

Проведений аналіз показав, що афікси також часто використовуються в якості інструменту творення нових слів. Прикладом даного способу може слугувати антропонім *Wildings*, який утворений від прикметника “*wild*” шляхом додавання до зазначеної основи суфікса *-ing* [12, с. 13].

Цікавим для аналізу є девіз будинку Мартеллів – “*Unbowed, Unbent, Unbroken*” (Непохитні, нескоренні, нездолані). В даному прикладі словотвірна гра здійснюється шляхом повторення суфіксу *un-* в дієприкметниках минулого часу [12, с. 14].

3. Утворення семантичних неологізмів.

В романі особливо багато слів, які отримали нове значення, відмінне від традиційного. Дж. Р. Р. Мартін використав їх для номінації явищ та предметів, які пов'язані зі світом, який описується. Наприклад, іменник *holdfast* (хватка; те, за що можна вчепитися) письменник використовує в значенні «фортеця» [12, с. 14].

4. Утворення складних слів за існуючими словотвірними моделями.

В тексті романів, автор створює дві мови зі своїми власними системами фонетичних, лексичних та граматичних засобів. Так, валерійська мова стає калькою латинської, наприклад: *valar morghulis* (всі люди смерті), *valar dohaeris* (всі люди повинні служити) та *dracarys* (вогонь дракона).

Інша мова – дотракійська, яка представляє собою це усний варіант мови дотракійців. Мовна система цієї мови будується на використанні односкладних звуків, серед яких провідним є звук *[kh]*, який не є притаманним англійській мові. Це акцентує увагу читача на протистоянні середньовічного Вестеросу та дикого народу дотракійців.

Головною аналітичною основою для дотракійської мови стали власні розробки Дж. Р. Р. Мартіна, які засновані на реально існуючих мовах: російській, турецькій, естонській, інукутитуті (діалекти північної частини Канади) та суахілі. Помітна аналогія простежується з монголо-татарським визначенням «хан» (володар), яке існує в англійській мові й схоже на дотракійське слово “*khal*” [12, с. 15].

5. Морфологічний спосіб творення авторських неологізмів.

В якості прикладу даного способу творення може слугувати слово “*the Others*” (в прямому значенні – інші). В романі ж це слово отримує інше значення й переходить у власну назву, якою позначають надзвичайних людиноподібних істот.

6. Утворення складноскорочених неологізмів.

Складноскорочень у романі невелика кількість, при цьому автор не надає прямого пояснення багатьом з них. Це породжує версії їх появи та

зв'язок з загальною композицією роману. В якості прикладу наведемо наступний епізод. В дитинстві з другорядним героєм Віллісом трапляється напад, під час якого він повторює: *“Hold the door!”* (Тримай двері!). після багаторазового повторення цієї фрази вона скорочується до слова *“Hodor”*. Це слово врешті замінює ім'я героя. В тексті ж зазначена фраза має важливе значення, оскільки саме цю фразу Вілліс повторює все життя до того моменту, коли йому доведеться стримувати мерців, аби допомогти Брану та Мірі втекти.

Таким чином, проаналізувавши два найвідоміші фентезійні світи, які існують на сьогоднішній момент у літературі, можна зробити висновок, що авторським неологізмам відводиться провідна роль у створенні реалій цих світів. Саме нові фантастичні предмети, істоти та явища привертають увагу читачів, змушують її повірити в вірогідність існування створеного письменником світу.

Також варто відзначити, що автори, під час створення власних неологізмів, зазвичай віддають перевагу вже існуючим моделям словотворення й в окремих випадках створюють власні, коли існуючі способи творення, виявляються неспроможними повною мірою розкрити творчий задум письменника.

Базуючись на такому критерії як рівень розповсюдженості ми з'ясували, що більша частина okazionalizmів має вузьку направленість, тобто не використовується поза певним контекстом, не має широкого загалу. В той час як, неологізми публіцистичного стилю, навпаки, характеризуються широкою направленістю й лише їх невелика кількість не виходить за межі певного тексту (*Див. Додаток Е*).

Висновки до розділу II

В процесі аналізу неологізмів XX–XXI століть та їх ролі у сучасних англомовних текстах було обрано в якості предмету аналізу два функціональні стилі мови: публіцистичний та художній.

Вибір публіцистичного стилю спровокований притаманними даному стилю ознаками, а саме: спрямованістю на новизну, динамічністю, актуалізацією сучасності, яскраво виражена оцінка навколишньої дійсності, які призводять до виникнення неологізмів. Це дозволяє нам говорити про те, що публіцистичний стиль є сферою активного прояву неологізму, на базі якого вони формуються та поширюються серед носіїв англійської мови.

Проаналізувавши основні види видань ЗМІ, згідно з їх цільовою направленістю було визначено, що серед них існують види, які характеризуються превалюванням неологізмів над іншими лексичними одиницями. До них ми віднесли видання присвячені питанням економіки та бізнесу і соціально-політичним питанням суспільствам. Вони й були обрані нами з метою аналізу ролі неологізмів XX–XXI століття.

За допомогою наведених нами прикладів економічних неологізмів було зроблено висновок про те, що їх використання викликано прагненням зменшити кількість часу, яка витрачає на ознайомлення з статтями присвяченими економічній сфері, адже більшість слів в даному дискурсі характеризується складною побудовою, що вимагає від читача концентрації та певного розумового напруження. Окрім того, видання економічного спрямування вдаються до утворення нових слів та їх використання з метою створення інформаційного простору, який буде зрозумілим виключно для людей обізнаних в даній сфері, таким чином текст набуває елітарного характеру.

В контексті видань присвячених політиці нами було зроблено висновок про те, що активні глобальні політичні процеси впливають не лише на населення країн, а й знаходить відгук в лексиці.

Вдавшись до аналізу неологізмів представлених в текстах політичної тематики ми дійшли до висновку, що їх використання, в першу чергу, має намір привернути увагу читача незнайомим словом, новим за формою та значенням. Номінуючи неологізмом певне політичне явище автор, таким чином, оцінює це явище, визначаю його цінність та значення в контексті впливу на політичний клімат країни.

Проаналізований матеріал дозволяє нам зробити висновок про те, що більшість журналістів політичної сфери, створюють нові слова з метою переконання читача в істинності свого твердження, нав'язування своє думки та здійснення масової політичної пропаганди.

Художній стиль був обраний нами як прояв індивідуального авторського творення неологізмів, незалежного від масового читача та суспільних сфер впливу на нього. В процесі аналізу художніх жанрів нами було виокремлено жанр фентезі, в процесі творення якого домінуючу роль відіграє творення авторських неологізмів, які роблять кожний твір фентезійного характеру унікальним та неповторним.

Проведений аналіз авторських неологізмів дозволив виділити їх види та способи творення, які дозволяють говорити про детальну розробку вигаданого фантастичного світу, який має сприйматися читачем як справжній.

Окрім того, здійснений порівняльний аналіз неологізмів публіцистичного та художнього стилю виявив, що кількісно авторські неологізми перевищують кількість звичайних неологізмів (*Див. Додаток Д*), що спровоковано тим, що публіцист відображає існуючі реалії, а письменник створює власні.

Таким чином, проаналізовані нами функціональні стилі з позиції вивчення неологізмів демонструють різноманітність поставлених автором тексту цілей, які він надає зазначеній лексичній одиниці.

РОЗДІЛ III. СПЕЦИФІКА ВВЕДЕННЯ НОВОЇ ЛЕКСИКИ В КОНТЕКСТІ УРОКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

3.1. Англомовна лексична компетенція як центральний аспект вивчення мови

Поняття «компетенції» стає ключовим під час навчання учнів англійської мови. Згідно з тлумаченням лінгводидактичного словника компетенція представляє собою сукупність знань, умінь та навичок, які формуються під час навчання тієї чи іншої дисципліни, або здатність здійснювати певну діяльність [69, с. 118–119]. Педагогіка визначає поняття «компетенції» як здатність суб'єкта діяльності встановлювати зв'язки між наявними знаннями та ситуацією, тобто здатність виявити певний алгоритм дій, який виявляється доречним для вирішення проблеми в конкретній ситуації [48, с. 15–152].

В дослідження мови та психолінгвістики наявність компетенції передбачає володіння базовими, абстрактними правилами, які притаманні мові. Сучасна методика навчання іноземних мовам користується терміном «компетенція» надаючи характеристику процесу навчання. Згідно з твердженням С. Ніколаєвої, компетенція – це уособлення знань, навичок та вмінь, які формуються під час оволодіння іноземною мовою. Також С. Ніколаєва під зазначеним терміном визначає здатність користування мовою в якості засобу спілкування [9, с. 27].

У документах Міжнародної комісії Ради Європи зазначено, що з метою виконання завдань та видів діяльності, які реалізуються в комунікативних ситуаціях, в межах яких вони здійснюються, користувачі та ті, хто навчаються, використовують певні компетенції, які були здобуті впродовж їх попереднього досвіду. Участь у комунікативних актах, у тому числі спеціально створених, сприяє розвитку компетенцій учня як для короткочасного, так і для довготривалого використання [52, с. 152]. Таким чином, під компетенцією розуміємо заданий в перспективному відношенні

комплекс знань, умінь та навичок, якостей та властивостей притаманних особистості, наявність яких дозволяє ефективно виконувати певний вид діяльності з метою досягнення поставленої цілі.

Вітчизняна методика навчання іноземних мов, як і зарубіжна, характеризується загально визнаними положеннями про формування окремих компетенцій під час навчання іноземної мови. Так, провідною компетенцією стає мовна, яка передбачає засвоєння й розуміння мовних норм, які історично сформувалися у фонетиці, орфоєпії, лексиці, граматиці, стилістиці та семантиці, й адекватність їхнього використання в різній людській діяльності під час процесу використання конкретної мови. За визначенням В. Андрієвської, мовна компетенція являє собою явище інтегративного характеру, яке включає в себе певну низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, тактик та стратегій мовної поведінки, настанов з метою здійснення успішної мовної діяльності в конкретних ситуаціях [3]. В складі мовної компетенції виокремлюють фонетичну, лексичну, граматичну, орфографічну та орфоєпічну компетенції [9, с. 163].

Згідно з думкою таких вчених як: К. Александрова, І. Брізе, І. Зуєва, О. Сиземіна, О. Шамова, А. Hunt, В. Laufer, D. Beglar, P. Bogaards та інші, лексична компетенція, серед зазначених вище компетенцій, виступає в якості провідної. Розвиток даної компетенції представляє собою центральний аспект вивчення мови, оскільки лексична компетенція розглядається в якості знань вокабуляру й правил словотвору [18, с. 205]. Провідним етапом від час засвоєння нового лексичного матеріалу стає формування лексичних навичок, які уособлюють в собі навички правильного інтуїтивного утворення, вживання та розуміння лексики на базі мовленнєвих лексичних зв'язків, які утворюються між слуховою мовленнєвомоторною та графічною формами слова та значенням цього слова. Стабільність лексичних мовленнєвих навичок визначає лексичну правильність мовлення, в той час як рецептивні лексичні навички являють собою розпізнавання та розуміння лексичних одиниць як активного, так і пасивного мінімумів під час читання та

аудіювання. В той же час, зміст лексичної навички формують пасивний та активний словники, наповненість яких визначається віковими особливостями, та наявність синонімів, антонімів, омонімів, близьких за значенням та багатозначних слів, які мають основне та переносне значення, однокореневих слів та фразеологічних одиниць [10]. Отже, лексична компетенція формується з лексичних знань, мовленнєвих лексичних навичок та вмінь [18, с. 205].

Згідно з матеріалами Ради Європи, лексична компетенція визначається як знання та здатність використовувати словниковий склад мови, який складається з лексичних та граматичних елементів [60, с. 42]. Розвиток лексичної компетенції є вкрай необхідною частотою процесу вивчення іноземної мови під час становлення полікультурної мовної особистості. Тобто лексика стає інвентарем, який забезпечує функціонування різноманітних видів мовленнєвої діяльності мови, яка вивчається. А. Щукін, І. Комков, К. Левковська, Т. Балихіна вкладають в поняття «лексична компетенція» знання словникового складу мови, який містить лексичні та граматичні засоби та спроможність використовувати їх у процесі мовлення [38; 44; 71]. О. Аматыєва та С. Куліш визначають лексичну компетенцію як наявність певного запасу лексичних одиниць, який формується відповідно до віку школярів та характеризується здатністю адекватно використовувати ці одиниці, тобто вміти: правильно їх вимовляти та писати, організувати їх відповідно до граматичних норм, розуміти їх на слух та під час читання, користуватися ними в процесі комунікативних актів дотримуючись темпу, вживати образні вислови з метою досягнення певного комунікативно-функціонального результату [1]. С. Ніколаєва під лексичною компетенцією визначає здатність людини коректно оформлювати свої висловлювання та розуміти мовлення оточуючих, й ця здатність формується внаслідок складної динамічної взаємодії відповідних їй знань, навичок та лексичного усвідомлення [8, с. 215].

Високий рівень розвитку лексичної компетенції проявляється в тому, що людина спроможна з легкістю використовувати відносно великий запас лексики під час безпосереднього чи опосередкованого спілкування, вживаючи сталі вирази в адекватному контексті, які є типовими для носіїв мови, яка вивчається [37]. Доцільно згадати визначання О. Шамова, який розглядає лексичну компетенцію як здібність визначати значення слова в залежності від контексту, особливості структури значення, риси національного впливу у значенні слова, порівнювати кількісний об'єм значень в мовах, якими володіє мовець [65]. Окрім того, О. Сиземіна до складу лексичної компетенції включає ще мовний, мовленнєвий досвід та якості, які притаманні особистості учня. Таким чином, ми бачимо, що лексична компетенція це складна та багатоаспектна здібність людини, яка забезпечується свідомим сприйняттям висловлювань співрозмовника та висловлюванням комунікативних намірів наявними засобами англійської мови [59].

Компонентами, які формують лексичну компетенцію, на думку А. Щукіна, виступають: слова, фразеологічні єдності, словосполучення, мовленнєві кліше, прислів'я та приказки, фразові дієслова і складній прийменники. Граматичними складовими англомовної лексичної компетенції стають артиклі, займенники, прості прийменники, допоміжні та модальні дієслова, сполучники і частки [70, с. 59–60].

Більшість дослідників, в якості результату сформованості іншомовної лексичної компетенції, називають здатність учнів вирішувати комунікативні завдання, які пов'язанні з використанням на практиці, з урахуванням набутих знань, навичок та вмінь, наявної іншомовної лексики в мовленні. В. Черняк характеризує лексичну компетенцію носія іншої мови визначає певні ознаки, згідно з якими можна визначити рівень сформованості даної компетенції. Так, такі ознаки передбачають рівень володіння лексичною нормою, яка включає в себе знання семантики, функціональних можливостей слів, їх дериваційних здібностей та передбачення сумісність з

конотативно-прагматичним фоном під час комунікативного акту, а також рівень вільного оперування словами, який проявляється в комунікативному процесі [64, с. 13]. Така характеристика виявляється цілком доречною й до іншомовної лексичної компетенції учнів.

Варто зазначити, що рівень розвитку лексичної компетенції, як і комунікативний портрет людини, характеризується багатством лексичного запасу, яким людина володіє. Саме цей запас забезпечує свободу в здійсненні комунікативного акту та стає гарантом ефективності комунікативної поведінки, формує здатність до повноцінного сприйняття та обробки інформації, яку людина отримує під час комунікації. Як бачимо, іншомовна лексична компетенція учня проявляється в мовній основі комунікативної компетенції, яка в нього поступово формується. Такі компетенції доцільно розглядати в контексті динамічної єдності, адже лексична компетенція розвивається в комунікативній діяльності, а комунікативна компетенція, внаслідок становлення лексичної компетенції, удосконалюється. Таким чином, їх розвиток виявляється взаємозалежним.

На думку О. Шамова, формування компетенції починається, в першу чергу, з формування та накопичення певних емпіричних знань, тобто спостереження за функціями, які притаманні лексичним одиницям в різноманітних комунікативних контекстах, як усного так і письмового характеру. Цей етап представляє собою організування пред'явлення та семантизації нової лексики. Так, учні отримують уявлення про звуковий та графічний образи лексичної одиниці, встановлюють зв'язки між іншомовним словом та його значенням [66].

Загалом, О. Шамов виокремлює чотири етапи формування лексичної компетенції. Перший етап передбачає формування навичок розпізнавання лексичних значень слів в процесі комунікації, які відбуваються протягом уроку. Також, на цьому етапі учні ознайомлюються з комунікативною поведінкою, яка відповідає носіям мови в певних ситуаціях спілкування.

Другий етап формування лексичної компетенції має на меті сформувати навички вживання лексичних одиниць, які вивчаються, та встановити міцні зв'язки між лексичною одиницею та її значенням. На цьому етапі відбувається тренування лексики, яке розвиває первинні навички вживання слів у наданому комунікативному контексті. Наявність комунікативних вправ, які надаються учням на даному етапі вивчення лексичних одиниць, розкривають сферу застосування та комунікативні можливості цих одиниць.

Третій етап формування лексичної компетенції характеризується набуттям теоретичних знань про лексичну систему мови, яка вивчається, таким чином в учнів здійснюється збільшення лінгвістичного досвіду. Учні починають виявляти своєрідності системної організації мови та її функціонування, усвідомлювати особливості картини світу, яка формується в процесі вивчення мови, визначення загальних та унікальних рис в менталітеті різних мовних колективів. Цей етап сприяє формуванню філологічного світогляду в учнів.

Останній, четвертий етап формування лексичної компетенції передбачає розвиток умінь, щодо вживання лексичних одиниць в різноманітних комунікативних ситуаціях. Даний етап потребує здійснення практичних дій з іншомовними словами і, скерований на вирішення поставлених комунікативних завдань відповідно до умов, в яких здійснюється комунікація, та відбору необхідних для комунікативного акту мовних знань, умінь та навичок [65].

Отже, процес формування іншомовної лексичної компетенції в учнів передбачає поступовий зріст: від набуття лексичних знань та появи первинних лексичних умінь до розвитку вторинних мовленнєвих, умінь, шляхом формування навичок використання лексичних одиниць в контексті іншого іншомовного матеріалу.

В когнітивній діяльності учнів важливе місце займають лексичні знання, які забезпечують міцну лексичну основу в процесі оволодіння мовою

[66]. Згідно з В. Бухбіндером, до лексичних знань варто відносити правила стилістичної диференціації, які передбачають певні обмеження, щодо вживання лексичних одиниць, а також міжмовні лексичні правила, які пояснюють особливості вживання іншомовних слів. Такі лексичні знання допомагають: правильно обирати значення іншомовного слова з метою доцільного використання, комбінувати лексичні одиниці між собою з врахуванням лексичних та граматичних правил поєднання та виражати думки відповідними лексичними засобами [15, с. 172].

Характеризуючи лексичні знання Р. Мартинова виокремлює такі види знань як: 1) знання семантики лексичної одиниці, яка є необхідною для розуміння засвоєного; 2) знання правил читання лексичних одиниць, яке проявляється не лише у відтворенні одиниці, а й в здатності швидко й без помилок прочитати надане слово чи вираз; 3) знання орфографічних особливостей лексичної одиниці, які допомагають виявити слово в тексті та безпомилково його написати; 4) граматичні знання, які використовуються для творення нових слів шляхом морфологічного перетворення знайомих слів; 5) знання граматичних правил щодо поєднання слів в словосполученнях; 6) знання правил вживання вивченої лексики в вивчених граматичних типах речення; 7) знання правил використання лексики в реченнях, які пов'язанні за змістом. Зазначенні знання здобуваються протягом усього процесу вивчення іноземної мови, як на фонетичному, так і на тематичному етапах, оскільки вони, не зважаючи на їх узагальненість, характеризуються власними особливостями відносно різних груп лексичних одиниць [46, с. 249–250].

Психофізіологічною основою лексичної компетенції виступають лексичні навички, які в методі навчання іноземних мов мають багато визначень. Так, В. Бухбіндер визначає в лексичній навичці можливості поєднання між собою лексичних одиниць та здатність до включення елементів мовленнєвих зразків в мову [15]. А. Щукін, в свою чергу, стверджує, що лексична навичка – це мовленнєва дія, яка досягла високого

рівня виконання, ставши досконалою шляхом вибору, доцільних до задуму висловлення, лексичних одиниць та використання їх в комунікативному акті [70, с. 59]. С. Ніколаєва визначає навичку як факт привчання до певної дії, яка виконується автоматично й не потребує участі свідомості в управлінні цієї навичкою [53, с. 61]. Як бачимо, лексична навичка представляє собою здатність автоматично викликати потрібне слово, словосполучення чи фразу із довготривалої пам'яті, яка відповідає поставленому комунікативному завданню.

Загалом процес оволодіння лексикою включає в себе знайомство з функцією, значенням та формальними ознаками слова, тренування з метою засвоєння слів та застосуванням лексичних одиниць в усному та писемному мовленні. Кожен з зазначених етапів співвідноситься зі стадіями формування лексичних навичок. Стосовно кількості етапів формування лексичної навички погляди вчених різняться. Так, А. Щукін визначає наступні етапи: сприйняття слова, в результаті чого створюється звуковий образ цього слова; усвідомлення значення представленого слова; імітація наданого слова; самостійне позначення цим словом об'єктів; вживання вивченого слова в різних контекстах та словосполученнях [70, с. 129]. Не менш правильно сформованою видається класифікація етапів формування лексичної навички наданої С. Шатіловим, так він вибудовує за психологічною характеристикою дій учнів етапи: рецепції, репродукування та продукування [67].

Серед класифікацій видів лексичних навичок виокремлюється класифікація створена Р. Мартиною, яка включає: 1) впізнання лексичних одиниць, які вивчаються, у словосполученнях та вивчених типах речень, у монологічних та діалогічних мікротекстах, як результат – формування рецептивних навичок; 2) відтворення словосполучень і речень з лексичними одиницями, які вивчаються, за допомогою рідної мови під час зорового та слухового сприймання їх іноземною мовою, результатом цього стають рецептивні навички; 3) відтворення словосполучень та речень з лексичними

одинацями, які вивчаються, за допомогою іноземною мови під час зорового та слухового сприймання їх рідною мовою, результатом чого стають репродуктивні навички; 4) написання словосполучень та речень з використанням лексичних одиниць, які вивчаються, іноземною мовою під час сприйняття їх на слух рідною мовою, формуючи репродуктивні навички [46, с. 250].

Тісно пов'язаними з лексичними навичками є лексичні вміння, які також представляють собою невід'ємний компонент мовленнєвої діяльності. Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, лексичні вміння є складовими лексичної компетенції [52, с. 13]. П. Гурвич та Ю. Кудряшов під лексичними вміннями визначають здатність переносити у змінених умовах лексичні дії. До того ж, до лексичних дій вчені відносять лише ті, які пов'язані з граматичним аспектом, й ті, які позбавлені даного аспекту, тобто дії щодо співвіднесення мовленнєвого задуму з словами, які знаходяться поза їх граматичного аспекту та дії з семантичним співвіднесенням лексичних виражень понять [27].

Видами лексичних вмінь, на думку В. Бухбіндера, П. Гурвича, Ю. Кудряшова та Р. Мартинової, виступають: 1) вживання вивченої лексеми, у наданих їй формах та функціях, в різних словосполученнях та реченнях (раніше вивчених граматичних зразків), без попередньої підготовки; 2) вживання словосполучень вивчених слів, які раніше не траплялися в мовленнєвому досвіді, в словосполученнях та реченнях різних типів на основі вивченої граматики; 3) написання вивченої лексеми в словосполученнях та реченнях різних типів, в основі яких покладено вивчений граматичний матеріал; 4) написання вивченої лексеми в пов'язаних за змістом реченнях в вигляді монологічних висловлювань або діалогів [46, с. 250]. Окрім зазначених видів, лексичні вміння ділять на: основні та допоміжні. Основними лексичними вміннями називають компоненти мовленнєвої діяльності, які підпорядковуються автоматизації, а під допоміжними розуміють, ті вміння, які допомагають розвитку основних [27, с. 329].

Розвиток лексичних вмінь починається в рецептивно-продуктивній формі, поступово переходячи в продуктивну. Перша форма розвитку лексичних вмінь включає в себе переказ прочитаного чи прослуханого навчального матеріалу, в якому вжито лексичні одиниці, які вивчаються, разом з раніше вивченими. Така організація розвитку виявляється беззаперечною, адже репродуктивний спосіб характеризується алгоритмом певних дій згідно з правилами й в відомих учням умовах, в той час як продуктивна форма представляє собою генерацію нової інформації на базі попереднього досвіду.

Таким чином, розвиток лексичних вмінь – це поступовий перехід від розвитку вмінь вживання нового лексичного матеріалу до вживання його в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Аналізуючи все вище зазначене можна відзначити наступний алгоритм дій, які передбачають формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів: 1) здобуття на рецептивному та репродуктивному рівнях англомовних лексичних знань; 2) формування на рецептивному та репродуктивному рівнях лексичних навичок; 3) розвиток на рецептивно-репродуктивному та продуктивних рівнях лексичних вмінь.

Під самою ж англомовною лексичною компетенцією учнів ми розуміємо рівень обізнаності учнів з лексичною системою англійської мови, з притаманними англійській мові правилами словотворення та нормами вживання лексичних одиниць згідно стилістичного контексту англомовного мовлення; рівень сформованості навичок та вмінь щодо практичного використання англомовної лексики, багатозначних слів, стійких виразів відповідних емоційно-оцінних лексичних одиниць та підбір адекватних аналогій, за потребою, в рідній мові; здатність здійснювати міжкультурну комунікацію з урахуванням володіння лексичного мінімуму англійської мови, який передбачено вимогами навчальної програми з англійської мови для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови в старших класах.

3.2. Методичне реалізування англомовної лексичної компетенції в старших класах

Проблемою формування лексичної компетенції займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-методисти, серед них: В. Бухбіндер, П. Гурвич, Р. Мартинова, Н. Ніколаєнко, Г. Рогова, О. Сиземіна, С. Шатілов, R. Gairns, S. Redman та інші. Цими вченими було досліджено проблеми, які супроводжують відбір лексики на різних етапах навчання, наявні прийоми засвоєння іншомовної лексики, способи розширення словникового запасу учнів, виокремлювали навчання сталих та вільних словосполучень, розглядалися способи презентації лексичних одиниць та пропонувалися нові.

Проте, не дивлячись на такі розгалуженні дослідження, проблема формування англомовної лексичної компетенції серед учнів старших класів досі залишається однією з найактуальніших проблем сучасної методики навчання іноземних мов. Таке положення значною мірою спровоковано невідповідністю наявного рівня володіння англомовною лексикою в учнів старших класів вимогам Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [52]. Причиною даного неспіввідношення є відсутність у учнів навички свідомої роботи зі словом, навички та вміння самостійно розширювати власний словниковий запас, неспроможність вживання нових лексичних одиниць в комунікативних ситуаціях й віддання переваги вивченим раніше одиницям в поставлених мовленнєвих завданнях [54, с. 3]. Н. Ніколаєнко визначаючи причину обмеженості словникового запасу учнів звертається до особливостей навчання. Так, вона зазначає, що учням старших класів притаманне відчуття ілюзії щодо власних знань лексики, їм здається що наявного в них словникового запасу достатньо для розкриття тем передбачених програмою. Це провокує відсутність дослідницького погляду на слова й розвитку вдумливої роботи зі словником [54, с. 4].

Окрім того, більшість учні встановлює так звані одновалентні зв'язки між словами англійської та рідної мов, тобто надають вивченому слову лише одне визначення. Результатом цього стає виникнення помилок, які на

практиці виявляються стійкими та потребують зусиль щодо їх подолання. Як бачимо, оволодіння англомовними лексичними навичками має носити аналітичний характер та бути скерованим на постійний розвиток.

Методистами Н. Гезе та О. Миролубовим було запропоновано три етапи роботи з лексичним матеріалом: ознайомлення з новим матеріалом, первинне закріплення і розвиток умінь та навичок використання лексичних одиниць в різних видах мовленнєвої діяльності [19, с. 205]. В свою чергу, І. Лернер та В. Краєвський запропонували наступні рівні засвоєння лексики: сприйняття, осмислення, запам'ятовування; застосування знань у подібній ситуації за наявним зразком; застосування наявних знань у новій незнайомій ситуації [45].

Кожен рівень характеризується наявністю своїх закономірностей, які вимагають уваги під час побудови навчального процесу. Так, рівень ознайомлення передбачає активний та дієве вий огляд об'єкту з ціллю його наступного моделювання. Цей рівень включає в себе три підсистеми: сприйняття, осмислення та узагальнення англомовної лексики. Лише після того, як учень пройшов зазначені рівні, можна робити висновок про те, що учень зрозумів представлений йому мовний матеріал.

Процес розуміння беззаперечно залежить від якості попередньо здійсненої семантизації лексичних одиниць. Зазвичай методисти, характеризуючи семантизацію лексики, визначають два способи її здійснення: перекладний та без перекладний. Вибір даних способів залежить від певних чинників, наприклад: ступінь навчання та мовна підготовка, належність слова до активного чи пасивного словників тощо. Доцільність перекладу визнається й зарубіжними методистами: С. Gulllette, L. Keating, С. Viens та інші, які зазначають, що зміст іншомовного слова та його переклад рідною мовою видається настільки різними, що їх порівняння допомагає лексичній одиниці закріпитися в пам'яті [89, с. 27].

Одним з прийомів під час семантизації виступає мовна здогадка, проте вона не надає гарантій щодо повноцінного правильного розуміння змісту

лексичної одиниці, яка зазвичай будується на особливостях національної культури. В процесі введення нових лексичних одиниць ефективним виявляється семантизація шляхом підбору антонімів та синонім. Якщо учень не знаходить синонім, то засвоївши надану лексичну одиницю, від буде використовувати саме її в процесі комунікації, не підшукуючи більш прості аналоги.

Оскільки вживання лексичних одиниць відбувається в різному лексичному оточенні, доцільним виявляється наявність в учня знань про сполучуваність цих одиниць з іншими. На думку Н. Гезе та М. Ляховицького, відсутність знань щодо особливостей сполучуваності лексичних одиниць може спричинити введення в іншомовне мовлення кальок чи творення словосполучень для вираження думки, значення яких відрізняється від того, яке притаманне їм в рідній мові [19, с. 208]. Більшість методистів відзначають, що слово, включаючи його форму та значення, засвоюється в ситуативній віднесеності, яка передбачає наявність знань про сполучуваність окремих лексичних одиниць з іншими іноземними словами, яка не завжди відповідає сполучуваності в рідній мові. Тому виникає необхідність, під час введення нового лексичного матеріалу, пояснити учням сполучуваність з іншими словами, які складають репродуктивний запас учнів [7, с. 67].

Третьою підсистемою рівня ознайомлення виступає узагальнення іншомовної лексики. Цей процес передбачає заглиблення у саму сутність предмета, його зв'язків з іншими предметами та явищами дійсності. На думку І. Кракової, узагальнення характеризується засвоєнням граматичної форми лексичної одиниці, лексичного значення цієї одиниці та її вживання в певному контексті [41]. Така сукупність узагальнень стає запорукою того, що учні нормативно правильно та функціонально будуть використовувати іншомовні лексичні одиниці.

Другим рівнем вивчення лексики виступає первинне закріплення, яке передбачає активну діяльність щодо перетворення об'єкта, який засвоюється. Даний рівень також представлено трьома підсистемами, які включають в

себе: запам'ятовування, відтворення на дофразовому рівні та повторення на надфразовому рівні іншомовної лексики. В залежності від завдання первинного закріплення іншомовної лексики добираються способи логічної обробки наданого матеріалу. Сам процес запам'ятовування залежить від характеру дій, які відбуваються над об'єктом, який підлягає запам'ятовуванню. Мнемічна діяльність учнів знаходиться в залежності від вдосконалення процесів логічної обробки матеріалу, який запам'ятовується. Варто зазначити, що необхідно, аби способи та засоби запам'ятовування лексичних одиниць були предметом розумового завдання, адже процес запам'ятовування – це не лише закріплення одиниці в пам'яті, а й розумовий процес, який передбачає переформулювання та реорганізацію лексичного матеріалу в контексті нових ситуацій.

В контексті вивчення іноземної мови сутність мнемічних операцій полягає в необхідності зафіксувати в пам'яті, окрім змісту ще й мовні засоби для його вираження. З метою досягнення цього, система завдань спрямованих на запам'ятовування лексичної одиниці має актуалізувати словесну форму, яка є дотичною до змісту одиниці.

Другою підсистемою первинного закріплення іншомовної лексики постає відтворення на дофразовому рівні, який носить тренінговий характер, оскільки збільшення кількості розумових зусиль скерованих на організування інформації й формування осмисленої структури провокує легкість її відтворення у майбутньому. Таке відтворення іншомовних лексичних одиниць провокує перенесення лексики з пасивного словника учня до активного [41].

Третя підсистема первинного закріплення іншомовної лексики – повторення на надфразовому рівні, спрямування якої полягає в перенесенні інформації в довгострокову пам'ять. Цей процес вимагає певного часу та наполегливої праці задля досягнення результату. Завданням даної підсистеми є перешкоджання процесу забування, який уповільнюється в залежності від кількості зв'язків, яку будуються між знову вивченим та відомим матеріалом.

А. Клименко, О. Миролубов, Р. Мартинова, В. Плахотник та інші методисти акцентують увагу на тому, що ефективність повторення знаходиться в залежності від різноманітності повторення, потребуючи введення нових розумових завдань в процесі повторення та розподілу повторення за часом [41; 89]. Учні мають вивчати лексичний матеріал в контексті різних граматичних форм, включати в засвоєні раніше синтаксичні схеми, насамперед в ті, в яких дані лексичні одиниці ніколи раніше не застосовувалися. Саме тому процес повторення здійснюється на надфразовому рівні, оскільки вміння користуватися надфразовими єдностями передбачає використання зв'язного мовного матеріалу з метою формування висловлювання, а не окремо існуючих мовних одиниць. Найбільш доречними видами повторення при роботі з англomовним лексичним матеріалом з учнями старших класів видається класифікація О. Миролубова, який виділяє повторення: під час роботи з ізольованим словом; у процесі читання текстів; під час виконання контекстуальних вправ, які сформовані на основі читання та письма; в процесі виконання контекстуальних вправ усного характеру [49, с. 363]. Необхідним при повторенні стають й творчі вправи, оскільки учні по-різному поєднують речення та їх групи.

Останнім рівнем вивчення іншомовної лексики є застосування, яке як і два попередні, складається з трьох підсистем: застосування отриманих знань у типових ситуаціях, перенесення знань у певній мірі нові ситуації та організація самостійної творчої діяльності учнів. Застосування отриманих знань у типових ситуаціях передбачає використання лексичних одиниць надфразового рівня у вже відомому лексико-семантичному оточенні в основних видах іншомовної мовленнєвої діяльності. Головним завданням даного рівня є оволодіння вживанням слів у власному мовленні та у мовленні інших. Результат цього стає розуміння значення змісту контексту, в якому реалізуються лексичні одиниці, в процесі сприйняття мовної дії. Вчитель в даному випадку має враховувати співвідношення видів мовленнєвої діяльності згідно їх ефективності та взаємодії.

Друга підсистема застосування – перенесення знань, у певній мірі, нові ситуації, передбачає на думку П. Гурвича та Ю. Кудряшова, застосування сформованих та закріплених способів дій учнів у частково нові умови [27]. Своєрідність такого перенесення лексичних одиниць виражається в реконструктивному відтворенні мовного матеріалу, включно з лексикою, та частковою зміною початкового повідомлення. І. Кракова наголошує на тому, що беззаперечною умовою такого відтворення стає якась заміна. Так, вчена виокремлює три варіанти трансформації висловлювань. Перший відбувається в ситуативному плані, де передавання змісту в складі його містяться нові лексичні одиниці, може здійснюватися або від імені іншого героя, або свого імені в подібній до вивченої ситуації, але зі зміною певних деталей та екстралінгвістичних умов. Другий варіант передбачає здійснення в граматичному плані, мається на увазі, перенесення теми висловлювання з одного видо-часового плану в інший. Останній, третій варіант, здійснюється в лексичному плані, реалізуючись через зміни ситуативного або граматичного плану, які призводять до використання нових лексичних одиниць [41].

В процесі перенесення знань ступінь їхнього зв'язку з початковим повідомленням чи основним текстом підлягає зменшенню, таким чином, виникає можливість цілковитого відриву від тексту, що відбувається з частковим використанням старих засобів та свободою у виборі й оперуванні новими мовними засобами.

Остання підсистема рівня застосування виступає організація самостійної творчої діяльності учнів. Ця підсистема засвоєння іншомовних лексичних одиниць передбачає складний шлях щодо породження від думки мовлення, за допомогою вербального загодовування мовного повідомлення й до створення власного мовлення. Організування самостійної творчої діяльності учнів представляє собою процес синтезування формування та формулювання власної думки іноземною мовою згідно з комунікативним наміром співрозмовника. Дана діяльність може бути втілена в наступних

трьох фазах, які є взаємозалежними: фаза стислого формулювання, яка передбачає формування предмету говоріння; фаза формулювання, яка полягає в мовному оформленні предмету говоріння та фаза реалізування, тобто реалізація самого мовленнєвого акту [41].

Отже, в основі формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів лежить синтез основних етапів роботи з лексичним матеріалом, який передбачає: ознайомлення з новим матеріалом, первинне закріплення матеріалу, розвиток умінь і навичок вживання лексики в різних видах мовленнєвої діяльності, застосування знань у ситуаціях, які є подібними до вивчених раніше з використанням наявного зразку, застосування знань у частково новій ситуації та, врешті, створення власних мовленнєвих зразків.

3.3. Вивчення неологізмів в межах програмового матеріалу старшої школи (на прикладі уроку в 11 класі «Україна та міжнародні організації»)

Навчання англійської мови в старших класах (10–11) здійснюється згідно з «Навчальною програмою з англійської мови для 10–11 класів» затвердженої Міністерством освіти і науки України. Проаналізувавши матеріал даної програми, яким учні мають оволодіти протягом навчання у старшій ланці загальноосвітніх закладів, було виявлено, що вивчення неологізмів як окремого лексичного явища наразі відсутнє. Таке положення неологізмів, в контексті даної програми, видається неправильним, враховуючи той факт, що ХХІ століття характеризується збільшенням кількості неологізми в усіх сферах суспільного життя та поширенням даного лексичного явища саме в мовленні молодого покоління, яке в школі представлене старшокласниками. В зв'язку з цим, вивчення неологізмів виявляється не лише необхідним, а й закономірним. Тому важливо, аби вчителем, в контексті уроків з англійської мови, було запропоновано матеріал, який ознайомить учнів з поняттям «неологізм», допоможе з'ясувати причини виникнення неологізмів та способи їх творення, навчить учнів самостійно визначати ці способи на прикладі представлених неологізмів та самостійно створювати неологізми з наданих основ, закріплюючи таким чином вивчений матеріал.

Враховуючи теми, які мають опанувати учні старших класів згідно програми, варто відзначити, що вивчення неологізмів може здійснюватися в контексті будь-якої з них, оскільки кожна виокремлена програмою сфера спілкування містить в собі певну кількість неологізмів, як особистісного так і публічного характеру. Таким чином, вивчення неологізмів буде здійснюватися не лише в межах окресленої теми, а й в певному функціональному текстовому жанрі, що дозволить учням виокремити специфіку використання новоутворень в залежності від цілей, які ставить

перед собою автор таких текстів, звертаючись до використання та утворення нових слів.

В якості прикладу, щодо реалізації вивчення неологізмів на уроках англійської мови, нами було обрано урок «України та міжнародні організації», яка вивчається учнями 11 класу в контексті теми «Україна в світі». Вибір даного уроку визначається наявністю в даній темі значної кількості політичних неологізмів, які стали одним з предметів дослідження в даній магістерській роботі.

План-конспект з англійської мови

11 клас

Тема: України та міжнародні організації.

Мета:

1) навчальна:

- активізувати лексичний матеріал теми, ввести нові лексичні одиниці;
- активізувати знання учнів про міжнародні організації;
- проаналізувати поняття «неологізм» та способи його творення;
- навчити творенню неологізмів за наявними прикладами;
- обговорити участь України в міжнародних організаціях.

2) загальноосвітня:

- формування уявлення про положення України в світі;
- розширити знання учнів про міжнародні організації.

3) розвиваюча:

- розвиток аналітичного аналізу;
- розвиток мовної здогадки.

4) виховна:

- виховання свідомого громадянина України;
- виховання інтересу до зв'язків України з міжнародними організаціями.

Тип уроку: змішаний урок.

Обладнання: роздатковий матеріал (картки із завданнями, тексти «Foreign relations of Ukraine»), підручник «Англійська мова. 11 клас. Профільний рівень» Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В.

Методи: пояснення та перекладу.

Хід уроку:

I. Організаційний момент. (3-5 хв.)

1) *Привітання. Уведення в іншомовну атмосферу.*

Teacher (T): Stand up, please! Good afternoon, pupils. Sit down, please. Who is absent today? Get ready for the lesson? Let`s start our English lesson.

2) *Мовленнєва зарядка.*

T: While you were growing up, the world as you knew it probably didn`t extend much further than the school, home and your neighborhood. But the world is much bigger than that. How do you think you should or shouldn`t be interested in the life of society and be aware about the current political and social situation in the world and in your country?

Учні дають відповідь на запитання.

II. Основна частина уроку (30 – 35 хв.)

1) *Перевірка домашнього завдання.*

T: What was your homework for today? Have you all done your homework? Open your exercise books, please. I want to check that you have all done your homework.

Учні, за вибором вчителя зачитують своє домашнє завдання.

2) *Повідомлення теми і мети уроку.*

T: The topic of the lesson is “*Ukraine and international organizations*”, so today we are going to discuss Ukraine`s cooperation with international organizations. So, tell me, please, what international organizations do you know? What is the purpose of these organizations?

Учні називають відомі їм міжнародні організації та намагаються пояснити чим вони займаються. Вчитель записує названі учнями організації на дошці.

3) Пояснення лексичного матеріалу з опорою на відомі лексичні одиниці.

T: Good. Look at the blackboard, please. The names of these international organizations are abbreviated. Abbreviation is one of the ways to form neologisms. What is neologism, who can explain? And give some example?

Учні пояснюють, що вони розуміють під поняттям «неологізм».

T: Great. Such words as *motel*, *brunch*, *smog*, *cyborg*, *lol*, *omg* are neologisms. Open your exercise books, write down the date and the definition of neologism: *is a new word or expression, or a new meaning for an existing word*. One way to form neologisms is to combine words or telescoping. For example, the word “*motel*”, write down, please. What are the two words combined? How do you think?

Учні висловлюють свої думки. Вчитель записує на дошці схему: motor+hotel=motel, учні записують її в зошит.

T: The combining the words “*motor*” and “*hotel*” formed word “*motel*”. How do you think which words’ combination formed the word “*brunch*”?

Учні висловлюють свої думки. Вчитель записує на дошці схему: breakfast+lunch=brunch, учні записують її в зошит.

T: The combining the words “*breakfast*” and “*lunch*” formed word “*brunch*”. And, the last example, *democracy*. It’s very simple. Which two words can you find in this neologism?

Учні називають слова, вчитель записує схему: democracy+crazy=democracy, учні записують її в зошит.

T: How do we translate this neologism? How do you understand this?

Учні надають свій переклад та своє розуміння терміну.

T: The second way in which neologisms are formed is word formation. For example, *schoolboy*. What words can we find here?

Учні відповідають, вчитель записує схему: school+boy=schoolboy.

T: What word do we get by composing words “*green*” and “*peace*”?

Учні відповідають.

T: Yes, *Greenpeace*. Who can say what it is?

Учні відповідають, що це міжнародна організація.

T: Yes, it's international organization. What does this organization do?

Учні надають відповіді.

T: Yes, *Greenpeace* is an environmental organization. Look at the blackboard, please.

Вчитель записує слово "annex".

T: Who can translate this word?

Учні відповідають.

T: We can translate this word as a noun "додаток" or as a verb "приєднувати".

If we add suffix "-ation" to the word "annex", we get neologism "annexation".

And we translate this as "приєднання" or "анексія".

Учні записують в зошит приклад.

T: Or, for example, we have word "truth" and we add prefix "post". So, we get new word – "post-truth". How we can translate it?

Учні висловлюють свої думки.

T: Good. This was the third way to form neologisms. We add suffix or prefix to the word stem and we get new word, neologism. And another very popular way of forming neologisms is abbreviation. Examples of neologisms are the abbreviation of the name of one of the international unions – the European Union, EU. Write this example in your exercise books.

Учні записують приклад.

T: What will be the abbreviation for the United Nations?

Учні відповідають.

T: Yes, UN. We just created a neologism. So, how do you think, why we create neologism?

Учні надають свої припущення.

T: Yes, neologisms give names to things or phenomena that appear in our lives and, also, help us save time when we communicate.

4) Закріплення введеного лексичного матеріалу.

T: Now we will check how you understood the principle of the formation of neologisms.

Вчитель роздає завдання.

Make neologisms and try to translate them.

North Atlantic Treaty Organization, information and propaganda, on and go, Organization for Security and Co-operation in Europe, media and pluralism, pollution and politician, strengthen, United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, democracy and dictatorship, visa and free, micro and nation, The Council of Europe, financial and support, World Wide Fund for Nature.

Keys: NATO, infoganda, ongoing, OSCE, mediapluralis, pollutician, strengthening, UNESCO, democratatorship, visa-free, micronation, The CoF, financial support, WWFN

T: Your task is to make neologisms from the proposed words. Does everyone understand the task? Do you have any questions? You have five minutes.

Учні виконують завдання.

T: Are you ready? Let's check the first task.

Учні, по черзі, читають слова, перекладають та зазначають яким шляхом було утворено неологізм.

T: Good. Next task.

Вчитель роздає завдання.

Complete sentences using the following words: *NATO, infoganda, ongoing, OSCE, mediapluralis, pollutician, UNESCO, democratatorship, EU, visa-free, micronation, The CoF.*

1. This president has won the victory through.....
2. All agencies and organizations of.....are integrated into either the civilian administrative or military executive roles.
3. This agreement will allow Ukraine to establish a..... regime with European countries.

4. ....helps the government to change the opinion of voters.
5. The.....is a political and economic union of 27 member states that are located primarily in Europe.
6. He is called a.....because of his dirty political machinations.
7. The.....is the world's largest security-oriented intergovernmental organization.
8. The goal of this country is to form a new.....
9. The.....is a specialised agency of the United Nations aimed at promoting world peace and security through international cooperation in education, the sciences, and culture.
10. The media usually become a source of.....
11. The.....is an international organisation to uphold human rights, democracy and the rule of law in Europe.
12. The process of economic integration between these countries is.....

Keys: 1. democratatorship, 2. NATO, 3. visa-free, 4. infoganda, 5. EU, 6. pollutician, 7. OSCE, 8. micronation, 9. UNESCO, 10. mediapluralism, 11. CoF, 12. ongoing.

T: Look at the task, please. You need to complete the sentences using the following words. Does everyone understand the task? Do you have any questions? You have ten minutes.

Учні виконують завдання.

T: Are you ready? Let's check the task.

5) Розвиток навичок читання та перекладу.

Вчитель роздає тексти «Foreign relations of Ukraine»

T: P1, read the text and translate, please.

Учні по черзі читають та перекладають текст.

Foreign relations of Ukraine

In 1999–2001, Ukraine served as a non-permanent member of the UN Security Council. Historically, Soviet Ukraine joined the United Nations in 1945 as one of the original members following a Western compromise with the Soviet

Union, which had asked for seats for all 15 of its union republics. Ukraine has consistently supported peaceful, negotiated settlements to disputes. Ukraine has made a substantial contribution to UN peacekeeping operations since 1992.

On 31 January 1992, Ukraine joined the then-Conference on Security and Cooperation in Europe (now the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)), and on 10 March 1992, it became a member of the North Atlantic Cooperation Council.

In January 2016, Ukraine joined the Deep and Comprehensive Free Trade Area (green) with the EU (blue), established by the Ukraine–European Union Association Agreement, opening its path towards European integration. Ukraine currently considers Euro-Atlantic integration its primary foreign policy objective.

Ukraine–NATO relations are close and the country has declared interest in eventual membership. Now Ukraine renewed its drive for NATO membership.

Ukraine is the most active member of the Partnership for Peace (PfP). All major political parties in Ukraine support full eventual integration into the European Union. The Association Agreement with the EU was expected to be signed and put into effect by the end of 2011, but the process was suspended by 2012 because of the political developments of that time. The Association Agreement between Ukraine and the European Union was signed in 2014 [114].

(From Wikipedia)

T: Good. Now, please, find the neologisms in this text and write out. And note of which way they are formed. You have five minutes.

Учні зачитують виписані неологізми.

III. Заключна частина уроку. (5 хв.)

1) Підведення підсумків уроку.

Вчитель питає слабких учнів та тих, які не були активні під час уроку.

T: What is a neologism? Give examples.

T: What international organizations do you know?

T: What is the purpose of the European Union (UNESCO, NATO, UN, OSCE)?

2) Запис домашнього завдання та пояснення.

T: Open your diaries and write down your homework: read and translate the first part of the text on page sixty seven and sixty eight. And, also, exercise on page seventy, you should make neologisms with these words and make up sentences with them. Does everyone understand the task? Do you have any questions?

3) *Оцінювання.*

Висновки до розділу III

Проаналізувавши наявні дослідження з вивчення мовних компетенцій, було виявлено, що провідною компетенцією в процесі вивчення англійської мови виступає лексична, яка розглядається вченими як знання вокабуляру та правил словотвору.

Провідним етапом в процесі засвоєння нового лексичного матеріалу було визначено процес формування лексичних навичок, сутність яких полягає в правильному інтуїтивному утворенні, вживанні та розумінні лексики на базі сформованих мовленнєвих лексичних зв'язків, виникнення яких пов'язано з утворенням між слуховою мовленнєвомоторною та графічною формами словами й його значенням.

Опираючись на наявні дослідження, розвиток лексичної компетенції визначається як невід'ємна частина становлення полікультурної мовної особистості в процесі навчання іноземної мови.

Отже, формування зазначеної компетенції в учнів виявляється необхідною складовою успішного вивчення англійської мови. Результатом сформованості іншомовної лексичної компетенції визначається здатність учнів вирішувати комунікативні завдання пов'язанні з використанням, на практиці, наявного лексичного запасу.

Сам процес оволодіння лексикою передбачає знайомство з функцією, значенням та формальними ознаками слова, яке вивчається. Далі здійснюється тренування з метою засвоєння слів та застосування вивченої лексичної одиниці в усному та письмовому мовленнях.

Хоча процес формування лексичної компетенції вивчається серед різних вікових груп учнів, проте, найактуальнішою групою у сучасній методиці навчання іноземних мов визначають учнів старших класів. Причиною даного попиту виявлено невідповідність рівня володіння англійською лексикою вимогам Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти. Таке становище спровоковано наявною у старшокласників ілюзією щодо наявного в них словникового запасу. Вони впевнені, що їх

вокабуляру достатньо для розкриття тем передбачених навчальною програмою, проте, це не відповідає дійсності. Як бачимо, від вчителя вимагається «розвінчання міфу» про необмеженість лексичного запасу старшокласника та добір відповідних шляхів, методів та вправ, які допоможуть учням збільшити лексичний запас та вільно ним оперувати в процесі поставленого комунікативного завдання.

Враховуючи тему нашого дослідження було вивчено положення неологізмів в межах програмового матеріалу з англійської мови для старшої школи. Так, було виявлено, що вивчення неологізмів як окремого лексичного явища – відсутнє й вивчається лише опосередковано. Таке положення лексичної одиниці, на нашу думку, не відповідає суспільним та мовним тенденціям ХХІ століття.

З цією метою, нами було розроблено зразок плану-конспекту уроку з вивчення неологізмів на уроках англійської мови. Даний зразок демонструє процес ознайомлення з неологізмом, як лексичним явищем, приведенням, в якості прикладу, відомих учням неологізмів з наступним їх аналізом, введення нових неологізмів за темою уроку й виконанням вправ з метою тренування та закріплення вивчених одиниць з опорою на вивчений матеріал щодо способів формування неологізмів.

Таким чином, було виявлено, що вивчення неологізмів на уроках англійської мови є необхідним, адже воно сприяє формуванню мовної особистості та збільшенню лексичного запасу. До того ж, було зроблено висновок, що процес вивчення неологізмів може здійснюватися в контексті тем запропонованих навчальною програмою, доповнюючи та розширюючи їх.

ВИСНОВКИ

Традиційно під поняттям «неологізм» розуміють нові слова, які з'являються в мові в певний період часу та сприймаються носіями мови як нові лексичні утворення. В ході дослідження неологізмів в контексті сучасних англomовних текстів була зроблена спроба «розвінчати» дане твердження й довести, що поняття «неологізм» представляє собою складне явище, яке вимагає детального розгляду. Так, ми встановили та надали існуючі найбільш аргументовані визначення неологізму представленим вітчизняними та зарубіжними лінгвістами з урахуванням усіх особливостей аналізованого лексичного явища.

Узагальнюючи представлені дефініції, нами було виділено критерії щодо характеристик неологізму, які включають: 1) позначення нової реалії, яка досі не існувала; 2) наявність смислової новизни; 3) синонімічність по відношенню до вже існуючого в мові слова; 4) наявність яскраво вираженого конотативного відтінку; 5) відсутність значення слова в словнику; 6) існування в певний часовий момент у відповідному мовному просторі. Дані параметри мають на меті полегшити процес визначення слова як неологізму.

У даній роботі нами були розглянуті наявні в сучасній лінгвістиці теорії стосовно неологізмів, в основі яких лежать різні підходи та окремі аспекти даного лексичного явища, які підлягають дослідженню. Таким чином, нами був зроблений висновок щодо актуальності проблеми вивчення неологізмів не лише в контексті мовознавства, а й суміжних з ним наук та дисциплін.

В ході дослідження причин, які спонукають виникнення неологізмів, було виявлено, що фактори появи нових слів розподіляють на дві групи: екстралінгвістичні та інтралінгвістичні. Так, поєднання зовнішніх (стану суспільства, рівень суспільної свідомості та життя, соціально-економічні умови, технічний прогрес, тип суспільства) та внутрішніх (формації в мові,

мовний потенціал) факторів в єдиному комплексі дозволяє говорити про їх взаємозалежність у процесі словотворення.

Детальний розгляд наявних класифікацій неологізмів дозволив виявити, що принципи їх побудови ґрунтуються на врахуванні окремих ознак неологізмів (вид мовної одиниці, ступінь новизни, спосіб утворення), що не сприяє формуванню повноцінного уявлення про неологізмів з урахуванням всіх його особливостей.

Виокремлення та аналіз способів утворення неологізмів в контексті нашого дослідження дозволяє нам зробити висновок, що збагачення словникового складу англійської мови відбуваються за допомогою внутрішніх змін. Одним з найбільш продуктивних способів утворення неологізмів, згідно з нашими дослідженнями, визначено спосіб словоскладання. Високим рівнем попиту відзначається також афіксальний спосіб творення.

Для сучасної англійської мови характерним способом утворення неологізмів було виявлено абревіацію, яка дозволяє швидше виразити думку в процесі комунікації.

Було виявлено, що конверсія відіграє несуттєву роль в процесі утворення неологізмів, й обмежується трансформацією дієслів в іменник, і навпаки.

Виходячи з зазначених позицій ми можемо надати наступне визначення поняттю «неологізм», з урахуванням виявлених особливостей: неологізм – це нове слово, яке визначається новизною у значенні або формі, створене за наявними словотворчими моделями мови й вживається для позначення нової реалії людського життя, сприймаючись при цьому носіями мови як нове слово протягом певного часу.

Враховуючи той факт, що нові слова виникають безперервно, неможливо говорити про вичерпність досліджень неологізмів, які наразі активно формують словниковий запас англійської мови. Таке положення та наявність цілої ланки питань стосовно неологізмів, які вимагають

одноставної відповіді дозволяють нам говорити про необхідність виокремлення неології – розділ мовознавства, який вивчає неологізми – як окремої лінгвістичної науки.

Метою нашого дослідження був аналіз ролі неологізмів ХХ–ХХІ століття у сучасних англомовних текстах, в зв'язку з чим було обрано два функціональні стилі мови, які на наш погляд характеризуються найбільшим проявом неологізмів – публіцистичний та художній.

Вибір неологізмів ХХ–ХХІ століття в якості об'єкту дослідження визначається тим, що дані неологізми не втратили актуальності, й для більшості людей сприймаються як нові лексичні одиниці.

Дослідження публіцистичного стилю мови та представлення його особливостей у вигляді узагальненої характеристики дозволило нам зробити висновок про його скерованість на масового читача, що в контексті нашого дослідження передбачає популяризацію неологізмів за рахунок даного стилю та наступне закріплення новоутворення в словниковому складі мови.

В процесі аналізу специфіки публіцистичного стилю нами надана була його характеристика, яка в узагальненому вигляді передбачає наявність, в даному стилі, наступних ознак: спрямованість на новизну, динамічність надання інформації адресату, актуалізація сучасності, акцент на інформаційність, наявність суспільно-політичної та морально-етичної оцінки наданого матеріалу, синтезація логіки та образності, документально-фактологічна точність, декларативність, закличність, поєднання стандарту та авторської експресії, доступність викладу. Дані риси надають публіцистичному стилю якостей інших стилів, спричиняючи таким чином широкий попит на нього серед різних верств населення.

Врахувавши соціальний попит на інформацію ми виокремили дві сфери суспільного життя, які представляють найбільший інтерес для потенційних читачів публіцистичних видань – політика та економіка. Зважаючи на цей факт, нами було відібрано приклади видань політичного та економічного

спрямування з метою виявлення специфіки використання та ролі неологізмів в публіцистичному стилі.

Дослідження новоутворень політичного та економічного характеру дозволило нам виявити відмінності в цілях, які ставить перед собою автор використовуючи неологізми. Так, економічні неологізми, певною мірою, забезпечують елітаризацію публіцистичного стилю, відмежовуючи постійний читачів, спеціалізованих в даній сфері, від «випадкових».

Детальний аналіз політичних неологізмів, в свою чергу, виявив, що їх використання має на меті: надати коротку та влучну характеристику певному політичному процесу, підкреслити або зменшити його суспільне значення, здійснити пропагування необхідних ідей та суджень.

Спільним для економічних та політичних неологізмів виявляється, згідно з результатами нашого дослідження, привернення уваги читача незнайомим йому словом, здійснюючи таким чином стимулювання в адресата бажання прочитати представлений публіцистичний текст. Виходячи з цього, ми можемо говорити про те, що неологізми більше сприяють виконанню функції впливу аніж функції повідомлення, які є головними рисами публіцистичного стилю, забезпечуючи його відповідність суспільним потребам.

Художній стиль був обраний нами, на протиположність публіцистичного стилю з його скерованістю на масового читача, як приклад частково елітарного функціонального стилю мови. Підтвердженням даного твердження, в контексті нашого дослідження, може слугувати той факт, що неологізми утворенні на теренах художнього стилю рідко виходять за його межі, в той час як, згідно з вище наданих висновків, публіцистичний стиль стає інструментом процесу популяризації неологізмів. Виходячи з цього ми можемо відверто говорити про елітарність художнього стилю.

З метою кращого розуміння відмінностей художнього стилю від інших стилів, нами було виокремлено його основні ознаки, які включають: відтворення дійсності шляхом образності, наявність поетичності,

естетичність мовлення, наявність експресивності, широке використання художніх засобів, конкретність та чуттєвість у відтворенні дійсності, суб'єктивізм у сприйнятті, розумінні та зображенні світу автором.

Аналіз основних функцій художнього стилю (естетична, впливова, комунікативна) дозволив нам зробити висновок, що даний стиль вимагає від автора високого рівня майстерності, яка передбачає не лише вміння якісно оперувати наявним словниковим запасом мови та художніми засобами, з метою вираження своїх думок та почуттів, а й створювати власні, індивідуально-авторські лексичні та граматичні одиниці. Серед проявів авторської творчості, враховуючи тему нашого дослідження, наше зацікавлення викликали okazіоналізми, які представляють собою різновид неологізмів.

В процесі дослідження okazіоналізмів ми виявили, що стосовно них використовується значна кількість найменувань, які включають наступні назви: «авторські неологізми», «індивідуально-авторські неологізми», «стилістичні неологізми», «художні okazіоналізми» та «еологізми». Аналіз зазначених назв дозволив нам надати узагальнене визначення поняттю «okazіоналізм»: авторський неологізм, який відображає індивідуальне авторське світобачення, виконує функцію мовної гри та утворюється за існуючими мовними структурами або за їх синтезом.

Виокремлення основних типів okazіоналізмів виявило їх відповідність рівням мовної структури, так фонетичні okazіоналізми відповідають одночасно фонологічному та морфологічному рівням, лексичні і семантичні okazіоналізми, а також, okazіональні поєднання слів – лексичному рівню, в то час як граматичні, відповідають синтаксичному рівню.

В якості прикладів сучасного англomовного тексту, нами були обрані художні твору жанру фентезі. Виокремлення даного літературного жанру серед інших викликано тим фактом, що автор фентезійного твору вдається до постійного творення нових слів, okazіоналізмів, з метою зображення реалій відмінних від реального світу або взагалі відсутніх, в той час як

представники інших літературних жанрів лише частково вдаються до авторського словотворення.

З метою аналізу okazіоналізмів, в контексті жанру фентезі, нами були обрані найкращі англомовні взірці: серія романів Дж. К. Роулінг про Гаррі Поттера та роман Дж. Р. Р. Мартіна «Гра престолів».

В процесі дослідження авторських неологізмів кожного з зазначених романів нами була складена умовна класифікація okazіоналізмів: антропоніми, топоніми та зооніми, які в свою чергу включають власні підвиди, в контексті аналізованого твору. Такий підхід значною мірою полегшив аналіз виокремлених нами прикладів авторської творчості.

Спільним у творенні okazіоналізмів для Дж. К. Роулінг та Дж. Р. Р. Мартіна виявлено: направленість на надання вигаданому світу вірогідності, акцентування уваги, у процесі творення авторських неологізмів, на особистих якостях героя чи характерних рисах істот та предметів, активне звернення до міфологічних уявлень, власного досвіду, урахування народних традицій та територіальних особливостей як реального, так і фентезійного світу.

У ході роботи ми розкрили роль авторських неологізмів в художньому творі, яка зводиться до надання тексту експресивності, приверненні читацької уваги, бажанні автора впевнити читача в реальності подій, які відбуваються, реалізація творчого задуму автора, який виходить за межі існуючого словникового складу мови та мовних норм.

Проведені дослідження способів творення авторських неологізмів виявили, що автори більше віддають перевагу власним способам словотворення, створюючи таким чином неповторні лексичні одиниці.

В ході порівняльного аналізу неологізмів публіцистичного та okazіоналізмів художнього стилів нами було виявлено, що перші з них відзначаються спрямуванням на широке використання, в той час як другі зосереджуються в певному контексті, а виходячи поза його межі стають незрозумілими пересічним носіям мови.

Під час нашого дослідження ми також проаналізували специфіку введення нової лексики на уроках англійської мови в старших класах. Так, нами було розглянуто англомовну лексичну компетенцію, як центральний аспект вивчення мови та виявлено наявне методичне реалізування даної компетенції в старшій школі.

Окрім того, враховуючи тему нашого дослідження, ми дослідили положення неологізмів як лексичного явища в межах програмового матеріалу для старших класів. Врахувавши все зазначене, ми склали приклад плану-конспекту уроку з англійської мови для 11-го класу з актуальної теми «Україна та міжнародні організації», який дозволив нам продемонструвати процес введення та засвоєння матеріалу стосовно неологізмів в контексті політичних відносин України. Таким чином, ми можемо говорити про те, що вивчення неологізмів є складовою формування англомовної лексичної компетенції, яка підвищує рівень зацікавлення учнів поповненням особистого словникового запасу та інтересу щодо вивчення англійської мови.

Отже, отримані результати дослідження можуть слугувати теоретичною базою для подальшого вивчення неологізмів XX–XXI століття та їх ролі в сучасних англомовних текстах, насамперед в окреслених нами функціональних стилях, становлячи таким чином перспективу подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Аматыєва О. П. Діагностика та розвиток творчих здібностей дошкільників у театральній діяльності. *Наука і освіта*. 1999. № 5. С. 77–80.
2. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2003. 15 с.
3. Андриєвська А. А. Синтаксис сучасного французького мови. К.: Вища школа, 1973. 203 с.
4. Арнольд І. В. Лексикологія сучасного англійського мови. М.: Вища школа, 1996. 376 с.
5. Арнольд І. В. Лексикологія сучасного англійського мови, навч. посібник. 2-е изд. перераб. М.: ФЛИНТА: Наука, 2012. 376 с.
6. Бабенко Н. Г. Окказиональне в художественному тексті. Структурно-семантичний аналіз. Калінінград: КГУ, 1997. 84 с.
7. Берман І. М. Методика навчання англійському мови. М.: Вища школа, 1970. 230 с.
8. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. За загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
9. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій [навч. метод. посібник для студ. мовних спеціальностей освітньо-кваліф. рівня «магістр»]. За ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2011. 332 с.
10. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Одеса: Ярослав, 2004. 176 с.
11. Бондаренко О. М. Особливості перекладу неологізмів анімаційного серіалу «Сімпсони». *Науковий вісник Херсонського державного*

- університету. Перекладознавство та міжкультурна комунікація. 2018. № 3. С. 86–90.
12. Бочарникова А. С. Авторські неологізми як невід’ємна складова жанру фентезі. *Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку*: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса 22–23 травня 2020 р. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. Ч. II. С. 11–16.
  13. Бочарникова А. С. Англійські неологізми як складова частина сучасної мовної картини світу. *Науковий пошук студентів XXI ст.: актуальні питання гуманітарних і соціально-економічних наук*: за матер. V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Ізмаїл, 14 лист. 2019 р. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2019. С. 169–174.
  14. Бурцева Р. В. Функционирование окказионализмов в фэнтези К. С. Льюиса. *Мир науки, культуры, образования*. 2019. №6 (79). С. 655–658.
  15. Бухбиндер В. А. Работа над лексикой. Основы методики преподавания иностранных языков. К.: Вища школа, 1986. 336 с.
  16. Виноградов В. С. Введение в переводоведение. М.: ИОСО РАО, 2001. 221 с.
  17. Волков С. С., Е. В. Сенько Неологизмы и внутренние стимулы языкового развития. *Новые слова и словари новых слов*. Л.: Наука, 1983. С. 43–57.
  18. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці. Донецьк: ТОВ «Лебідь», 2001. 218 с.
  19. Гез Н. И., Ляховицкий М. В., Миролубов А. А. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: учебник. М.: Высшая школа, 1982. 373 с.
  20. Гак В. Г. Новые слова и новые словари. *Новые слова и словари новых слов*. Л., 1983. С. 15–29.
  21. Гак В. Г. Сравнительная типология французского и русского языков. М.: Просвещение, 1989. 288 с.

22. Головач Е. В. Лексическая вариативность. *Русская речь*. 2011. № 3. С. 50–56.
23. Горбач О. В. Основные факторы возникновения неологизмов-композигов лексики маркетинга современного немецкого языка. *В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии*: сб. ст. по матер. XXVI междунар. науч.-практ. конф. Новосибирск: СибАК, 2013. URL: <https://sibac.info/conf/philolog/xxvi/33570> (дата звернення: 01.03.2020).
24. Городецкая Е. Я. К вопросу о путях образования неологизмов в английском языке (на материале анализа неологизмов в терминосистеме компьютерных технологий). *Научные труды ДВГТУ*. Владивосток, 2001. Вып. 128. С. 52–61.
25. Грицай І.С. Сучасні підходи до вивчення неологізмів. URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1010> (дата звернення: 24.02.2020).
26. Гром'як Р. Т., Ковалів Ю. І., Теремко В. І. Літературознавчий словник-довідник. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
27. Гурвич П. Б., Кудряшов Ю. А. Лексические умения, обуславливающие говорение на иностранном языке, и основные линии их развития. *Общая методика обучения иностранным языкам: хрестоматия* [сост. А. А. Леонтьев]. М.: Рус. язык, 1991. 360 с.
28. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ. Москва, 2008. С. 141–145.
29. Дудик П. С. Стилїстика української мови: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
30. Заболотный К. Ф. Семантические неологизмы в словообразовательной системе английского языка. Депон. рукопись в ИНИОН АН СССР №42482 от 23.07.90. Черновцы, 1991. С. 3–9.
31. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. 431 с.

32. Каплій О. В. Класифікація засобів масової інформації: конституційно-правові питання. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 50. С. 35–46.
33. Каращук П. М. Словообразование английского языка. М.: Высшая школа, 1977. 303 с.
34. Катецька Н.С., Іщук Н.Ю. Особливості англійських неологізмів, що репрезентують сферу ЗМІ у ХХІ столітті. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2015. Том 1, № 7. С. 58.
35. Кашкин Е. В. Родственные языки как источник данных для лексической типологии и лингвистической прогностики (опыт исследования прилагательных фактуры поверхностей в уральских языках). *Проблемы лингвистической прогностики: Сборник научных трудов*. Воронеж: Издательско-полиграфический центр ВГУ, 2012. Вых. 5. С. 28–42.
36. Козовик І. Я., Пономарів О. Д. Словник античної міфології. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 312 с.
37. Колосова И. В. Речевая развивающая среда. Основные направления ее организации. *Дошкольное воспитание*. 2010. № 6. С. 67–70.
38. Комков И. Ф. Методика преподавания иностранных языков. Минск: Высшая школа, 1979. 352 с.
39. Корецька О. В. Роль неологізмів в сучасному суспільно-політичній лексиці англійської мови. *Преподаватель ХХІ век*. 2016. №3. С. 307–314.
40. Котелова В. З. Первый опыт описания русских неологизмов. *Новые слова и словари новых слов*. Л., 1978. С. 20–31.
41. Кракова И. А. Развитие познавательной самостоятельности студентов при изучении фразеологии в неязыковом вузе (общепедагогический аспект): дис. ... канд. пед. наук. Саратов, 2000. 204 с.

42. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности. М.: Высшая школа, 1986. 215 с.
43. Кудрявцева Л. А. Обратный деривационный словарь русских новообразований. Киев, 1993. 156.
44. Левковская К. А. Теория слова, причины ее построения и аспекты изучения лексического материала. М.: Высшая школа, 1962. 189 с.
45. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. М.: Педагогика, 1981. 186 с.
46. Мартинова Р. Ю. Цілісна загально методична модель навчання іноземних мов. К.: Вища школа, 2004. 454 с.
47. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови. К.: Вища школа, 2003. 462 с.
48. Мижериков В. А., Пидкасистый П. И. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей образовательных учреждений. Ростов н/д., 1998. 554 с.
49. Миролубов А. А., Клименко А. Д. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе. М.: Педагогика, 1981. 156 с.
50. Намитокова Р. Ю. Авторские неологизмы: словообразовательный аспект. Ростов-на-Дону: Изд-во Рост. ун-та, 1986. 154 с.
51. Несветайло Ю.Н. Неологизмы и окказионализмы как конститuentы лексического макрополя современного английского языка: системный и словообразовательный аспекты: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ставрополь, 2010. 26 с.
52. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчання, викладання, оцінювання. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
53. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. К.: Ленвіт, 1999. 320 с.

54. Николаенко Н. В. Инициативное расширение словаря студентам младших курсов языковых факультетов (на материале английского языка): дис. ... кандидата пед. наук. : 13.00.02. М., 1999. 213 с.
55. Попова Т. В. Русская неология и неография. Екатеринбург: Изд-во УГТУ–УПИ, 2005. 96 с.
56. Розен Е. В. Немецкая лексика: история и современность. М.: Высшая школа, 1991. 96 с.
57. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістична термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. С. 417.
58. Сеньків О. М. Індивідуально-авторське словотворення у творах жанру. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки».* Мовознавство. 2015. № 3. С. 238–244.
59. Сиземина А. Е. Методика развития лексической компетенции студентов лингвистического вуза на основе формирования мотивационной базы обучения: дис. на получение ученой степени канд. пед. наук: спец.: 13.00.02 Преподавание и методика изучения языка. – Нижний Новгород, 2009. 197 с.
60. Современные языки: Изучение, преподавание, оценка. Общеευропейские компетенции владения иностранным языком. Перевод выполнен на кафедре стилистики английского языка МГЛУ под общ. ред. проф. К. М. Ирисхановой. Департамент современных языков Директората по образованию, культуре и спорту Совета Европы. М.: Изд-во МГЛУ, 2003. 145 с.
61. Тогоева С. И. Новое слово: подходы и проблемы. *Психолінгвістическіе проблеми функціонування слова в лексиконе человека:* кол. монографія. Под общ. ред. А. А. Залевской. Тверь, 1999. С. 75–101.
62. Тропина И.А. Наречия-инновации: лингвопрагматический аспект: лингвопрагматический аспект: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ростов-н/д., 2007. 15 с.

63. Хайфилд Р. «Гарри Поттер» и наука: Настоящее волшебство. Екатеринбург: У-Фактория, 2006. С. 247–252.
64. Черняк В. Д. Магистерская программа «Языковое образование». *Бюллетень ученого совета РГПУ им. А. И. Герцена*. 2006. № 4 (30). С. 20–22.
65. Шамов А. Н. Лексические навыки устной речи и чтения – основа семантической компетенции обучаемых. *Иностранные языки в школе*. 2007. № 4. С. 19–21.
66. Шамов А. Н. Система взаимосвязанного обучения лексического навыкам устной речи и чтения на бредном этапе общеобразовательной школы (на материале немецкого языка): дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Н. Новгород, 1999. 262 с.
67. Шатилов С. Ф. Обучение лексическим навыкам. Методика преподавания немецкого языка в педагогическом вузе. М.: Просвещение, 1983. 214 с.
68. Шихіляєва М. А. Фразеологічні інновації та новотворення (на матеріалі сучасної англійської мови). *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності “Львівський філологічний часопис”*. 2018. № 3. С. 287–291.
69. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 единиц. М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. 746 с.
70. Щукин А. Н. Методика обучения речовому общению на иностранном языке. Учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов. М.: Издательство Икар, 2011. 454 с.
71. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: учебное пособие для преподавателей и студентов. М.: Филоматис, 2004. 416 с.
72. Юсим М. А. Василиск. Мифологический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1990. С. 117.

73. Ясінська О. В. Кібернеологізми як об'єкт мовної картини світу. *Science and Education a New Dimension: Philology*. 2013. № 1 (2). С. 201–203.
74. 7 more ATM explosions across Philadelphia under investigation. URL: <https://6abc.com/atm-explosions-reported-across-philadelphia/7420875/> (Last accessed: 12.07.2020).
75. A Brandalism image of UK Prime Minister David Cameron in Paris before COP 21. URL: <https://www.businessinsider.com/brandalism-interview-2016-4?r=US&IR=T#-4> (Last accessed: 12.07.2020).
76. Association Of British Insurers (ABI). URL: <https://www.investopedia.com/terms/a/association-of-british-insurers.asp> (Last accessed: 12.07.2020).
77. ATM bombings up 3000%. URL: <https://www.news24.com/News24/ATM-bombings-up-3000-20080712> (Last accessed: 14.07.2020).
78. Barnhart, D. K. Prizes and pitfalls of computerized searching for new words for dictionaries. *Dictionaries*, 1985. №7. P. 253—260.
79. Bid Tessa a fond farewell. URL: <https://www.thisismoney.co.uk/money/saving/article-1512437/Bid-Tessa-a-fond-farewell.html> (Last accessed: 13.07.2020).
80. CIO.com – Tech News, Analysis, Blogs, Video. URL: <https://www.cio.com/uk/> (Last accessed: 12.07.2020).
81. China CSD goes live with DvP settlement for Bond Connect. URL: <https://www.thetradenews.com/china-csd-goes-live-dvp-settlement-bond-connect/> (Last accessed: 14.07.2020).
82. Class reality of “people's capitalism”? URL: <https://www.cpa.org.au/z-archive/g2000/1014op.html> (Last accessed: 22.07.2020).
83. Cool Space: A Frank Lloyd Wright home in Okemos. URL: <https://www.lansingstatejournal.com/story/life/2018/02/20/cool-spaces-frank-lloyd-wright-home-okemos/342535002/> (Last accessed: 12.07.2020).
84. Decruitment process in selected companies of Lodz Province in the opinion of human resources specialists. URL:

- https://www.researchgate.net/publication/325538103_Decruitment_process_in_selected_companies_of_Lodz_Province_in_the_opinion_of_human_resources_specialists (Last accessed: 09.07.2020).
85. Delayering. URL: <https://www.tutor2u.net/business/reference/delayering> (Last accessed: 19.07.2020).
  86. Forbes Magazine. URL: <https://www.forbes.com> (Last accessed: 16.07.2020).
  87. Fry S. Living with Harry Potter. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/b0076w0r> (дата звернення: 19.06.2020).
  88. Guidelines For Demotion. URL: <https://smallbusiness.chron.com/guidelines-demotion-18652.html> (Last accessed: 11.07.2020).
  89. Gullette C. C., Keating L. C., Viens C. P. Hints on Teaching Vocabulary. Reader in Methods of Teaching English. M., 1983. P. 27–29.
  90. Help de-risk business growth by taking these simple steps. URL: <https://www.bethebusiness.com/productivity-insights/risk-and-growth/> (Last accessed: 07.07.2020).
  91. How Business Schools Lost Their Way. URL: <https://hbr.org/2005/05/how-business-schools-lost-their-way> (Last accessed: 24.07.2020).
  92. How Many Friedman Units for Afghanistan? URL: <https://web.archive.org/web/20130708141540/http://washingtonindependent.com/66043/how-many-friedman-units-for-afghanistan> (Last accessed: 09.07.2020).
  93. How Timeboxing Works and Why It Will Make You More Productive. URL: <https://hbr.org/2018/12/how-timeboxing-works-and-why-it-will-make-you-more-productive> (Last accessed: 10.07.2020).
  94. ‘Infomania’ worse than marijuana. URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4471607.stm (Last accessed: 23.07.2020).

95. Just another Bimbo. URL: https://buffalonews.com/news/just-another-bimbo/article_d902a473-67e4-51b3-8ab1-3a63e092e1d8.html (Last accessed: 14.07.2020).
96. Kirsch J. P. St. Hedwig. The Catholic Encyclopedia. New York: Robert Appleton Company, 1910. URL: <https://www.newadvent.org/cathen/07189a.htm> (дата звернення: 19.06.2020).
97. Leonard J. Ecology drives evolution in grey wolves. *Evolution Ecology Research*. 2014. №16. P. 461–473.
98. Maquiladoras and the Exploitation of Migrants on the Border. URL: <https://nacla.org/news/2019/10/03/maquiladores-exploitation-migrants-border> (Last accessed: 05.07.2020).
99. Martin R. R. George. *A game of thrones*. Bantman Books Mass Market Edition, 2011. 864 p.
100. Metcalf A. *Predicting New Words: The Secrets of Their Success*. Boston, MA: Houghton Mifflin Company, 2004. 334 p.
101. Nasdaq Composite Closes Above 10,000 for the First Time. URL: <https://www.nasdaq.com/articles/nasdaq-composite-closes-above-10000-for-the-first-time-2020-06-10> (Last accessed: 12.07.2020).
102. News, sport and opinion from the Guardian's global edition. URL: <https://www.theguardian.com/international> (Last accessed: 23.07.2020).
103. One-Time Aphria Suitor Sells CBD Unit Amid Financial Strain. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-02-25/one-time-aphria-suitor-sells-cbd-business-amid-financial-strain> (Last accessed: 16.07.2020).
104. PIIGS: CNBC Explains. URL: <https://www.cnbc.com/id/44058478> (Last accessed: 12.07.2020).
105. Plag I. *Word formation in English*. Cambridge University Press, 2002. P. 45–225.

106. Public Statements & Remarks. URL: <https://www.cftc.gov/PressRoom/SpeechesTestimony/omaliastatement030514> (Last accessed: 14.07.2020).
107. Rowling J.K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. London: Bloomsbury Publishing, 2016. 384 p.
108. Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire. London: Bloomsbury Publishing, 2014. 640 p.
109. Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince. London: Bloomsbury Publishing, 2014. 560 p.
110. Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury Publishing, 2015. 352 p.
111. Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. London: Bloomsbury Publishing, 2014. 480 p.
112. The world's youngest micronation. URL: <https://www.facebook.com/theguardian/posts/the-worlds-youngest-micronation-the-self-proclaimed-kingdom-of-enclava-has-annou/10153336657326323/> (Last accessed: 03.07.2020).
113. Tomgram: Rebecca Solnit on Sontag and Tsunami. URL: https://www.tomdispatch.com/post/2095/rebecca_solnit_on_sontag_and_tsunami (Last accessed: 24.07.2020).
114. Wikipedia: Foreign relations of Ukraine. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Ukraine (Last accessed: 15.10.2020).
115. Word of the Year 2016. URL: <https://global.oup.com/academic/content/word-of-the-year/?cc=ua&lang=en> (Last accessed: 11.06.2020).
116. XP² Learning Center for Personalization, CRO, & A/B Testing. URL: <https://www.dynamicield.com/learn/> (Last accessed: 12.07.2020).

ДОДАТКИ

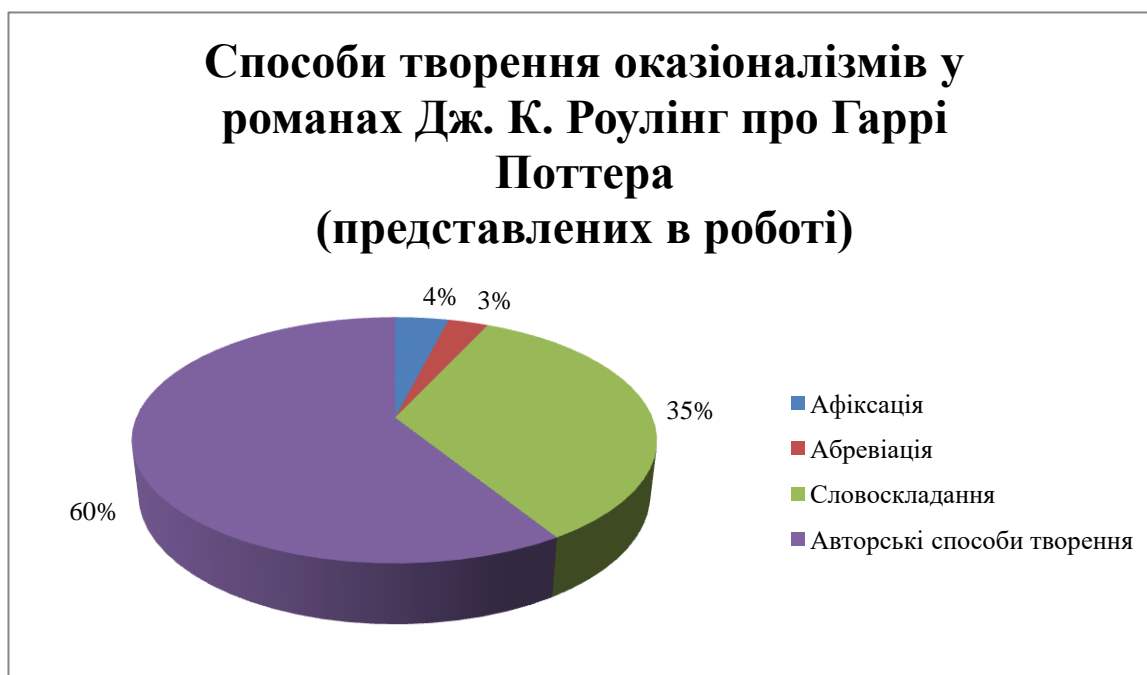
Додаток А

Додаток Б

Додаток В

Додаток Г

Додаток Д

Додаток Е

